

Liperi

Tilinpäätös 2023

Kunnanhallitus 25.3.2024
Valtuusto 3.6.2024

SISÄLLYS

1. Toimintakertomus	3
1.1 Olennaiset tapahtumat Liperin kunnan taloudessa ja toiminnassa	3
Kunnanjohtajan katsaus	3
Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	8
Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys.....	11
Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa	14
Kunnan henkilöstö	17
Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä toiminnan kehittymiseen vaikuttavista sekoista	21
Ympäristötekijät.....	22
Korruptio, ihmisoikeudet ja sosiaalinen eriarvoisuus.....	23
Väestön hyvinvointi ja terveys.....	25
1.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä	31
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	36
Tilikauden tuloksen muodostuminen	36
Toiminnan rahoitus - Rahoituslaskelma	37
Rahoitusasema ja sen muutokset.....	38
Kokonaistulot ja –menot	42
1.4 Kuntakonsernin toiminta ja talous	43
Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä.....	43
Muutokset konsernissa.....	43
Konsernin toiminnan ohjaus.....	43
Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat.....	44
Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	50
Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	50
Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	51
1.5 Tilikauden tuloksen käsittely	55
2. Talousarvion toteutuminen	56
2.1 Valtuustokauden kuntastrategian taloustavoitteet	56
2.2 Valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutuminen	57
2.3 Toimialojen tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	60
Keskushallintopalvelut.....	60
Hyvinvointipalvelut.....	72
Elinympäristöpalvelut	81
2.4 Talousarvion mittarit ja tavoitearvot.....	94
2.5 Yhteenvedo määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	95
2.6 Tuloslaskelmaosan toteutuminen	96
2.7 Investointien toteutuminen.....	99
2.8 Rahoitusosan toteutuminen.....	102
3. Tilinpäätöslaskelmat	104
4. Tilinpäätöksen liitetiedot	112
5. Eriytetyt tilinpäätökset	128
Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus.....	128
Muut eriytetyt laskelmat	138
6. Allekirjoitukset ja merkinnät	139
7. Tilinpäätöstä varmentavat asiakirjat	140

1. TOIMINTAKERTOMUS

1.1 Olennaiset tapahtumat Liperin kunnan taloudessa ja toiminnassa

Kunnanjohtajan katsaus

Elinvoimaa ennakoivasti

Valtuuston vahvistamassa päivitetystä kuntastrategiassamme keskitymme vakaaseen asukasluukuun, kunnan alueen työpaikkakehitykseen työllisyyden ja elinvoimaisuuden edistämiseksi, vakaaseen talouteen (ettei taseeseen pääsisi kertymään alijäämää) sekä henkilöstömme osalta positiiviseen ja houkuttelevaan työnantajakuvaan. Strategiassamme on strategياvuosille 2024-2025 kirjattu useita keinoja strategiatavoitteisiin pääsemiseksi, joista osaa on testattu vuoden 2023 aikana.

Vuoden 2023 aikana oli keskeistä luoda edellytyksiä elinkeinoelämälle maankäytön ja kaavoituksen kautta sekä edistää uusien työpaikkojen syntymistä kuntamme eri alueilla ja sen myötä saada uusia asukkaita kuntaamme. Tavoitteena on saada tuloverokertymää vahvaan kasvuun seuraavina vuosina. Onneksi Liperin elinkeinoelämän kivijalka on monipuolinen. Se on näkynyt mm. siinä, että osa yrityksistä on kasvanut, laajentanut toimintaansa tai uudistanut toimialaansa ja toimitilojaan taantumasta huolimatta tai juuri sen vuoksi. Liperiläiset yritykset ovat ilahduttavasti hyötynet myös ELY:n kehittämis- ja investointituista, mikä kertoo yrityskenttämme vakavasti otettavuudesta ulkopuolisen rahoittajan näkökulmasta.

Elinkeino-yhtiö Lipertekillä on osaltaan tavoitteena vaikuttaa teollisten työpaikkojen määrän kasvuun. Teollisten työpaikkojen nettolisäys olikin 15 työpaikkaa. Myös aktiivisia kontakteja yrityksiin oli 425. Tällä toiminnalla pyrimme olemaan ajan tasalla yritys-kentän neuvonnallisissa asioissa ja kehittämistyössä. Yritysten kehittämishankkeita valmisteltiin yhteensä 19 kpl. Uusia yrityksiä perustettiin kunnan alueelle 39 kpl, joista 30,7%:ssa elinkeinopalvelut olivat mukana. Isännöitävien yhteisöjen käyttöaste oli 96,4%. Pärnävaara Master Plan -työn suunnitelmat ovat toteutusvaiheessa. Heinäveden, Rääkkylän ja Liperin matkailun yhteishanke käynnistyi 1.9.2023.

Business Joensuun kanssa Liperin kunnalla on n. 100.000€:n palveluyhteistyösopimus. BJOE:n tarjoamiin palvelupaketteihin osallistui 50 liperiläistä yritystä. Tätä voimme pitää yllättävänkin hyvänä määränä huomioiden jo aikaisempien vuosien yritysten osallistumiset palvelupaketteihin. Business Joensuun tarjoamat palvelupaketit ovat julkiset hankinnat, digipalvelut, toimivien yritysten kasvuvaimennus, työnantaja- ja rekrytointivaimennus sekä kansainvälisen liiketoiminnan kehitys. Visit Karelian osalta viime vuonna työstettiin liikkeen luovutusprosessia, joka jatkuu edelleen. Visit Karelian yhtiötoimintoja ollaan siirtämässä BJOE:n siipien suojiin. Maakunnallisesti yksi yhtiö vähenee.

Kahden viime vuoden aikana olemme tehneet kovasti töitä ARA:n suuntaan käynnistääksemme uuden kerrostalokohteen rakentamisen Ylämyllylle keskeiselle sijainnille niin palveluiden kuin liikenteen suhteen. ARA:n lopullisia, hankkeen hyväksyviä päätöksiä kerrostalokohteen käynnistämisestä saatiin vasta vuoden 2024 puolella. Vuokrataloyhtiön viimeisimmät investointikohteet ovat omistusasunto-kohteet (paritalot) Jyrin alueella. Tulomuutto on väylä saada pidettyä asukaslukua edes nykytasossa. Liperissä kysyntää on pienille asun- tohuoneistoille. Tämän uuden kerrostalokohteen toivotaan vuokra-asunto-kohteena vastaavan asuntokysyntään ja osaltaan vaikuttavan myös ketjuttamaan asukkaita omakotitaloista tai isommista vuokrahuoneistoista esim. lapsiperheiden eduksi ja edelleen tulomuutolle. Julkinen palvelurakenteemme on

tehty nykyisen suuruusluokan asukasmäärälle. Tämän hetken suurissa ikäluokissamme on sekä kuolleisuus että paikkakunnalta muutto suurehkoja, joita koetamme taklata tulo- ja työperäisen maahanmuuton kautta.

Kuntamme alueella sijaitseva Luovin erityisammattioppilaitos siirtyy kesän 2024 aikana Joensuuhun. Vaikka Liperin kunta ei ole omistajana alueella, olemme jo muutaman vuoden ajan tehneet aktiivista yhteistyötä alueen omistajan, Hengitysliiton edustajien kanssa, pyrkien löytämään alueelle uusia toimijoita. Erityisesti elinkeinoyhtiö Lipertekin kautta olemme käyttäneet alueella lukuisia eri toimialojen yrittäjiä, investoreita, rahoittajatahoja jne. Tämänhetkinen tieto on varsin positiivinen. Alueelle on sitoutunut useita eri toimijoita, pääasiassa yksityisen sektorin hyvinvointialan yrityksiä. Erityisammattioppilaitoksen työpaikkamenetys saatanee taklattua Hengitysliiton uusien vuokralaisten myötä. Luovin alueella sijaitseva uimahalli Liprakka on vuokralla Liperin kunnalle, samoin kuin kuntosali.

Elinkeinoelämän kanssa tehtävä yhteistyö korostuu jatkossa entistä enemmän. Työllisyyden hoitovastuut siirtyvät vuoden 2025 alusta kuntien vetovastuulle. Valmisteleva työ vauhdittui useissa eri työryhmissä Joensuun kaupungin vetämänä, seudun kuntakokeilumallilla, vuoden 2023 aikana. Pohjois-Karjalassa hyväksyttiin Joensuun kaupungin järjestämisvastuu työllisyyden hoitoon siten, että muodostamme maakuntaan neljä palvelualueutta: Joensuun kaupunki, Pielisen-Karjalan kunnat, Keski-Karjalan kunnat ja Joensuun seudun kunnat. Ulkolaisen työvoiman kotiutuminen liittyy oleellisesti työllisyyden hoidon ekosysteemiin. Viime vuoden aikana perustettiin kotouttamisen monialainen työryhmä. Liperi on vielä alkumetreillä tässä maahanmuuttajien kotouttamisasiassa sekä ulkolaisen työvoiman rekrytoinneissa.

Liperin kunnan työttömyysaste oli vuoden lopussa 12,1, kun se vuoden 2022 lopussa oli 10,1. Vuoden keskimääräinen työttömyysaste oli 10,2, mikä on vuosivertailussa hyvä tulos. Loppu vuodesta monilla maakunnallisilla yrityksillä ja julkisyhteisöillä käynnistyivät yt-menettelyt, josta osansa ovat saaneet myös liperiläiset asukkaat. Tämän arvioin vaikuttaneen työttömyysprosenttimme kasvuun.

Maakunnallisessa maatilataloudessa tukea hakeneiden maatilojen määrä toteutui maakunnalliseen tavoitteeseen nähden yli sadan maatalon osalta pienempänä kuin asetettu tavoite oli, mutta maksetut suorat tulotuet pysyivät samalla tasolla kuin tavoite oli eli n. 65,1 M€. Ilahduttavaa oli, että maakunnassamme 27 tilalla toteutui sukupolven vaihdokset, mikä määrä on samassa tasossa esim. vuoteen 2022 nähden. Maatilojen saamia investointitukia myönnettiin 5,86 M€, mikä on noin 2 M€ suurempi kuin edellisvuosina. Tästä tuesta Liperin osuus oli n. 3 M€ investointeihin ja tuettuihin omistajavaihdoksiin. Liperissä maitotilojen määrä väheni kahdella edellisvuoteen nähden, mutta maitomäärän tuotanto kasvoi. Liperi oli mukana useissa maatilatalouden tai maaseudun kehittämishankkeissa.

Toimintatonneja myönnettiin Liperin maaseutuhallinnosta 17 kpl. Leaderista rahoitettiin Liperiin kahdeksan hanketta, joista kaksi oli yrityshankkeita. Liperin Leader-hankkeisiin myönnettiin tukea n. 81.000€. Kunnan rahoitusosuus Leaderiin ohjelmakaudella 2023–2027 on n. 35.000€.

Yhdessä tehden hyvinvointia

Hyvinvointityö ei ole enää kuntaorganisaation näkökulmasta pelkästään perinteisellä ajattelutavalla varhaiskasvatusta, elinympäristö- ja keskushallinto- ja perusopetuspalveluja, vaan hyvinvointityössä tekeminen suuntautuu liperiläisen väestön eri ikävaiheiden ja elinolosuhteiden edistämiseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmalla. Mm. elinympäristöpalveluissa edistetään turvallista liikkumista liikenteessä, monipuolisia liikuntaolosuhteita, turvallista asumista ja työntekoa kiinteistöissämme. Hyvinvointilautakunta, elinympäristölautakunta ja paikallinen hyvinvointiryhmä säännöllisellä ja suunnitelmallisella työllään

tekevät lakisääteisten tehtäviensä rinnalla liperiläisen väestön hyvinvointi- ja terveyden edistämistyötä eri yhteistyökumppaneidensa kanssa (mm. seurakunnat, yhdistykset, yritykset jne.). Hyvinvointilautakunta kuulee jokaisessa kokouksessaan terveiset niin nuorisovaltuuston edustajalta kuin vanhus- ja vammaisneuvostojen edustajilta kokousterveiset ja evästyksiset.

Liperin kunnalla on tavoitteena saada Unicefin lapsiystävällinen kunta -status. Olemme edenneet pääasiassa toimintasuunnitelman mukaisesti ja suunnitellussa aikataulussa. Keskiössä on mm. lapsivaikutusten arviointi osana kaikkien palvelualueiden toimintaa. Lapsivaikutusten arvioinnin toimintaohjeet ovat vielä valmisteluvaiheessa. Koulutukset teeman osalta ovat toteutuneet suunnitellusti ja jatkuvat edelleen.

Monipuolinen ja prosessiltaan laajasti osallistava Ikäystävällisyyden ohjelma valmistui Karelian ammattikorkeakoulun opiskelijoiden opinnäytetyönä vuoden vaihteeseen. Lopullinen ohjelman hyväksyntä oli helmikuun valtuustossa, jossa ohjelmaa esiteltiin.

Vuoden 2023 aikana käynnistyi Viinijärven koulu-, päiväkot-, kirjasto- liikunta- ja nuorisotilan investointihanke. Parhaillaan on menossa yksityiskohtainen suunnittelutyö. Viinijärven kohteen kokonaiskustannuksia vertailtaessa Liperin kouluun nähden on muistettava, että muita kuin koulutiloja on Viinijärven kohteessa noin 600 neliötä enemmän kuin Liperin koulussa. Lisäneliöt tulevat mm. liikunta- ja kuntosalista, kirjastosta, nuoriso- ja päiväkotitiloista.

Meidän kaikkien yhteisenä työnä on vuoden 2023 lopussa käynnistynyt talouden tasapainottamisen toimenpiteenä päiväkot-, koulu-, liikunta- ja leikkipaikkojen selvitystyö. Tämä kokonaisuus on tavoitteena tuoda valtuustoon hyväksyttäväksi kesäkuussa.

Henkilöstön kanssa yhdessä tehden

Toteutimme vuoden 2023 loppupuoliskolla työntekijöiden kanssa työhyvinvointikyselyn, jonka vastausprosentti oli 83%. Strategisena kysymyksenä oli muun muassa tyytyväisyys Liperin kuntaan työnantajana. Keskiarvoksi tuli 3,4, kun se edellisellä vuonna oli 3,1. Toinen strateginen kysymys henkilöstöasioissa oli sairauspoissaolojen määrä. Viime vuonna sairauspoissaolojen määrä oli 7,7 kalenteripäivää / työntekijä, joka oli 1,3 kalenteripäivää vähemmän työntekijää kohti verrattuna edellisvuoteen. Kolmas strateginen tavoite henkilöstöpolitiikassa oli positiivisen työnantajakuvan vahvistaminen. Vastaajista 76,7 % suosittelisi Liperin kuntaa työpaikkana ystävälleen. Tulos on parantunut 2,3% edellisestä kyselystä. Strategiseen kysymykseen ”minulla on tarpeeksi aikaa saada työni tehdyksi” vastaa strategiseen kysymykseemme riittävästä henkilöresurssista. Vastaajista 26,1 % oli täysin eri mieltä tai melko eri mieltä, että heillä oli tarpeeksi aikaa saada työt tehdyksi. Strategisina tavoitteinamme on myös panostaa henkilöstön ammattitaitoon ja toimiviin varajärjestelmiin. Työhyvinvointikyselyssä 74,1% oli täysin samaa mieltä tai melko samaa mieltä, että työyhteisössämme huolehditaan perehdyttämisestä. Tämä kysymys on meidän kehittämiskohteitamme. Tulos kylläkin heikkeni 1,5% aikaisempaan tulokseen nähden. Eli tällä saralla työ jatkuu.

Vaikka yleisesti on tiedossa kuntamme talouden tasapainottamisen työ, niin on ollut hienoa kuulla, kuinka muun muassa avoimiin opettajien virkoihin, Liperin kunnan palvelukseen, on ollut runsasta kiinnostuneisuutta. Osatekijänä kiinnostuneisuuteen on varmasti vaikuttanut sijaintimme (liikkumisen kalleus) sekä uudet opetustilat.

Talouden tasapainottelua

Talouden näkökulmasta Liperin kunnan vuoden 2023 tilikausi oli ylijäämäinen n. 2,1 M€ (TA 2023:0,02M€), samoin kuin vuosikatteessa pääsimme 6,1 M€:oon alkuperäisessä talousarviossa ennakoimamme 3,9 M€:n sijaan. Talousarviossa vuodelle 2023 ennakoimme valtionosuuksia 9,3 M€, toteuman oltua n. 11 M€ ja verotuloja ennakoimme 24,5 M€, toteuman oltua n. 25,3.

Nostimme viime vuonna ponnekkaasti eri kanavissa ja eri edunvalvonnan alueilla hyvinvointialueuudistuksen rahoitusjärjestelmän eriarvoistavaa vaikutusta suhteessa veronmaksajiin ja kuntatalouteen. Palkkaharmonisaatio ja Siun soten alijäämä vuodelta 2022 sekä kansalliset valtionosuusleikkaukset aiheuttavat Liperin kunnalle 3,5 M€:n pysyvän leikkauksen tulorahoitukseen vuodesta 2024 alkaen.

Tilinpäätöksestä 2023 toimintamenojen ja -tulojen vertailupohja on hieman haasteellinen viime vuoden osalta, koska viime vuonna tapahtui niin merkittäviä taloudellisia ja toiminnallisia muutoksia. Näistä mainittakoon hyvinvointialueuudistus, lomituksen siirtyminen Tohmajärvelle, Honkalampikoulun puolen vuoden kululisäys, kuntouttavan työtoiminnan siirtyminen hyvinvointialueelle.

Talous- ja strategiatyöryhmässä on talouden tasapainottamisen ensisijaisina toimina ollut tarkastella henkilöstö- ja tila-asioita. Emme aloittaneet henkilöstön kanssa yt-menettelyä, koska se aiheuttaisi työllisyyden hoitoon ja uusiin rekrytointeihin keskeytyksen mm. perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Uusia rekrytointeja käynnistetään tammi-helmikuussa ja työnantajan on tärkeää päästä kiinni ensisijaisiin hakijoihin. Eläköitymisten yhteydessä tutkitaan vaihtoehtoiset toimintamallit esim. nykyisiä tehtävänkuvia laajentamalla tai tehtävänkuvia uudistamalla. Vuodet 2024–2026 ovat meidän kuntaorganisaatiossamme ”suuria” eläkepoistumavuosia.

Talouden tasapainotustyössä suunnattiin huomio määräaikaisiin tehtäviin, hankkeisiin ja niiden jatkuvuuteen. Määräaikaiset työsopimukset perustuvat työnantajan ja työntekijän näkökulmista molemmin puolisiin sopimuksiin määräajasta ja niiden osalta työsopimukset ovat suurelta osin päättyneet tai päättyvät koulu- ja päiväkotirytmisissä lukuvuoden 2023-24 päätteeksi. Kesäkuun 2024 loppuun mennessä on saatu noin 24 henkilön palkkasäästö elokuusta 2023 alkaen. Vuosien saatossa meille on muodostunut talouden tasapainotuksen toimenpiteissä kokemus siitä, että etupainotteisilla ja henkilöstön vapaaehtoisuuteen perustuvilla järjestelyillä on päästy vaikuttavampiin tuloksiin kuin virallisilla yt-prosesseilla, jotka ovat hyvin muodollisia, aikaa vieviä ja useinkaan niillä ei saada pitkävaikutteisia tuloksia. Talouden tasapainottamisen työ jatkuu edelleen. Tunnistan, että kaikilla tasoilla mm. yhdistys- ja järjestökentässä tunnistetaan kuntien talouden haasteet.

Tilojen osalta käynnistyi viime vuonna mm. hallinnon tilojen uudelleenjärjestelyt. Kirkonkylässä entisen Osuuspankin tiloista päätettiin siirtää hyvinvointipalveluiden hallinto sekä palkka- ja taloushallinto Varolan kiinteistöön. Samassa yhteydessä päätettiin, että entiset MTK:n kunnalle hankitut tilat peruskorjataan palkka- ja taloushallinnolle. Toimiston nimi on Puistola.

Varautumista

Vuosi 2023 oli hyvin poikkeuksellinen vuosi useiden varautumisharjoitusten vuoksi. Oli Taistoa (tietoturva ja kyberturvallisuus), ITÄ23 (laaja AVI:n ohjaama harjoitus koko Itä-Suomessa mm. säteily- ja evakuointiharjoitus) ja Saimaan pato- ja tulvaharjoitus.

Geopoliittinen tilanne on terävöittänyt myös kuntavarautumisen ajantasaisuutta. Liperissä varautumisen suunnitelmallinen työ on suhteellisen hyvissä kantimissa. Tärkeää on tunnistaa, että varautumisen

suunnittelussa ja harjoittelussa on ennakoivasti perehdytettävä organisaatioon tullutta uutta henkilökuntaa. Tänä päivänä toimitaan hyvin moninaisissa verkostoissa. Toimijoiden tunteminen, niiden toimivalta ja varautumisen suunnitelmat on tärkeää yhteensovittaa ennakoivasti. HavaitSIMME haasteita molemmissa harjoituksissa muun muassa yksittäisten asioiden toimivaltakysymyksissä ja niiden yhdyspinnoilla.

Lopuksi

Lopuksi voin todeta tämän tekstini pohjalta, että yritysten elinvoima- ja väestömme hyvinvointityöhön on niukkenevat eurot ja ajankäyttö suunnattava.

Keskitytään siihen, kuinka luomme edellytyksiä

- olemassa oleville yrityksillemme ja uusille yrityksille,
- uusien asukkaiden (myös työperäinen maahan muutto) tulomuutolle monipuolisen ja monipaikkaisen asumisen kautta,
- yhdistysten ja yritysten erilaisille elinvoima- ja hyvinvointipalveluille ja tapahtumille
- laadukkaille peruspalveluille asukkaillemme terveellisten ja turvallisten olosuhteiden sekä osaavan henkilökunnan kanssa.
- yhdessä positiiviselle viestinnälle ja asioiden näkyväksi tekemiselle.

Siinä ne ovat, meidän valttikorttimme.

Liperissä 18.3.2024

Hannele Mikkanen

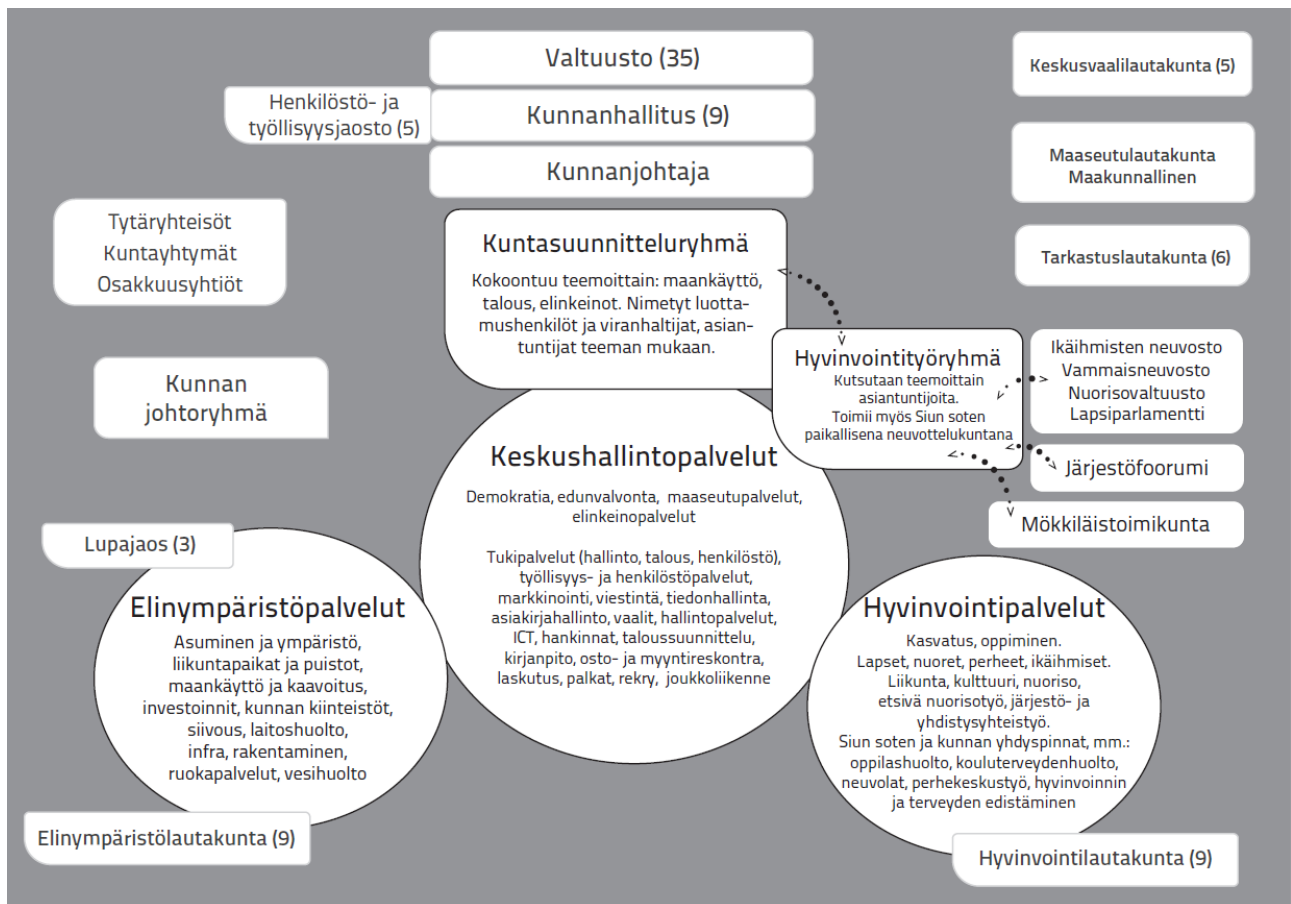
kunnanjohtaja

Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Organisaation perustehtävä:

Kunnan luottamushenkilö- ja henkilöstöorganisaation perustehtävänä on toteuttaa valtuuston hyväksymiä toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita. Toiminnan päämääränä on tuloksellisuus, joka käsittää sekä hyvän palvelutason että tehokkuuden.

Liperin kunnan organisaatio

Maaseutupalveluiden yhteistoiminta-alue on laajentunut maakunnalliseksi vuoden 2023 alusta alkaen. Honkalammen koulu siirtyi liikkeenluovutuksella Liperin kunnalle 1.8.2022 alkaen. Lomitus siirtyi Tohmajärven kunnalle 1.1.2023 alkaen ja laitoshuolto, ravintokeskus sekä kuntouttava työtoiminta siirtyivät hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen.

Viranhaltijoista suoraan kunnanhallituksen alainen on kunnanjohtaja. Kunnanjohtajan sijaisena toimi talousjohtaja. Henkilöstöorganisaatio jakautuu kolmeen palvelualueeseen, joita johtaa palvelualuejohtaja. Keskushallintopalveluita johtaa kunnanjohtaja, hyvinvointipalveluita hyvinvointijohtaja ja elinympäristöpalveluita tekninen johtaja.

Vuoden 2023 talousarviossa tilivelvollisiksi on määritelty:

- Kunnanhallituksen jäsenet, kunnanjohtaja, talousjohtaja
- Maaseutulautakunnan jäsenet, maaseutujohtaja
- Hyvinvointilautakunnan jäsenet, hyvinvointijohtaja, rehtorit, varhaiskasvatuksen johtaja, vapaa-aika-päällikkö
- Elinympäristölautakunnan jäsenet, tekninen johtaja, kaavoituspäällikkö, vesihuoltopäällikkö

LUOTTAMUSHENKILÖORGANISAATIO

Valtuusto

Valtuuston kokoonpano toimikaudelle 1.6.2023 –

Valtuuston puheenjohtaja	Reijonen Eero	KESK
Valtuuston I varapuheenjohtaja	Kosonen Juha	KOK
Valtuuston II varapuheenjohtaja	Rissanen Sanna	SDP

Valtuutetut

Behm Jukka, KESK	Karttunen Tero, PS	Pakarinen Tuula, SDP
Eronen Virpi, SDP	Karvinen-Kyllönen Susanna, PS	Pietarinen Päivi, KESK, sit.
Flink Timo, PS (1.6.2021-28.11.2022)	Kaskiniemi Mikko, KESK	Piironen Heikki, KESK
Hakulinen Pauli, KESK	Kivivuori Marja-Leena, SDP	Rummukainen Jukka, KESK
Hartikainen Mikko, PS	Kontkanen Heikki, KESK	Räty Veli-Matti, KESK
Hiltunen Esa, KESK	Koppinen Kirsi, KESK	Sammalisto Elina, VIHR
Humaloja Tero, PS (29.11.2022-)	Koskenkorva Atte, PS (1.6.2021-27.2.2023)	Silvennoinen Maija, KD
Hyttinen Jouni, KOK	Kuittinen Tero, SDP	Tikka Tiina, PS
Jetsonen Anne, SDP	Lappalainen Markus, KESK	Tolvanen Mauri, KOK
Jormanainen Martti, KOK	Melkko Satu, KD	Varis Asmo, KESK
Kangaskolkka Emilia, SDP	Nousiainen Kirsi, SDP	Viitaniemi Marja, SDP
		Vilen Oili, PS (28.2.2023-)

Valtuusto kokoontui 10 kertaa ja käsitteli 83 §.

Tarkastuslautakunta 23.8.2021 –

Puheenjohtaja	Rummukainen Jukka
Varapuheenjohtaja	Hyttinen Jouni
Jäsenet	Sormunen Piia
	Vilen Oili
	Huikuri Pekka
	Sorsa Maaret
Tilintarkastaja	BDO Auditor Oy

Tarkastuslautakunta kokoontui 8 kertaa ja käsitteli 65 §.

Kunnanhallitus 1.6.2023-

Puheenjohtaja	Koppinen Kirsi	KESK
Varapuheenjohtaja	Tolvanen Mauri	KOK
Jäsenet	Karttunen Tero	PS
	Kaskiniemi Mikko	KESK
	Kivivuori Marja-Leena	SDP
	Kontkanen Heikki	KESK
	Kuittinen Tero	SDP
	Pakarinen Tuula	SDP
	Tikka Tiina	PS

Kunnanhallitus kokoontui 23 kertaa ja käsitteli 276 §.

Lautakunnat ja puheenjohtajat

Keskusvaalilautakunta (5 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Kivivuori Marja-Leena Pakarinen Marja
Maaseutulautakunta (13 jäsentä) Yhteislautakunta	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Hiltunen Esa (Liperi) Kärkkäinen Viljo
Hyvinvointilautakunta (9 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Nousiainen Kirsi Silvennoinen Maija
Elinympäristölautakunta (9 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Varis Asmo Mikko Hartikainen
Elinympäristölautakunnan lupajaos (3 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Mikko Hartikainen Varis Asmo

Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Kuntaliiton tiedote 6.2.2024:

”Kuntatalous asettui tasapainoon vuonna 2023 – taloutta avittivat huomattavat poikkeuserät

Vaikka kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösarvotiedot vuodelta 2023 jäivät hieman odotuksista, kokonaisuutena kuntatalouden tunnuslukuja voidaan pitää vahvoina. Kuntatalous saavutti viiden vuoden tauon jälkeen tasapainon, kun investoinnit huomioiva rahoitusjäämä nousi 200 miljoonan euron ylijäämään. Sitä aikaisemmin kuntatalous oli tasapainossa vuonna 2006. Myös tilikauden tulos nousi poikkeuksellisen vahvalle tasolle: 1,8 miljardiin euroon. Tiedot käyvät ilmi kuntatalouden tilaa arvioivasta Kuntaliiton tilinpäätösanalyysistä vuodelta 2023.

Kuntien vahva tilikauden tulos ohjautuu siis nopeasti kasvaneiden investointien rahoittamiseen. Kunnat käyttivät ylijäämäänsä myös lainakannan vähentämiseen alustavan arvion mukaan yhteensä 300 miljonnalla eurolla. Kuntien lainakanta on pienentynyt jo toista vuotta peräkkäin.

Ilman poikkeuseriä kuntien ja kuntayhtymien talous olisi ollut huomattavan alijäämäinen

Valitettavasti kuntatalouden vahvat tunnusluvut saavutettiin sote-uudistukseen liittyneiden kertaluonteisten poikkeuserien avulla. Ilman niitä kuntien ja kuntayhtymien talous olisi ollut viime vuonna 1,9 miljardia euroa heikompi. Poikkeuserien taustalla vaikuttivat muun muassa vuodelta 2022 vuodelle 2023 siirtyneet 1,4 miljardin euron suuruisiksi arvioidut verotilitykset eli niin sanottu sote-uudistuksen verohäntä.

-Kuntien hyvistä tilinpäätöstiedoista voi olla perustellusti ylpeä. Tuloksia kuitenkin varjostaa se, että ilman poikkeuserien tuntuva apua kuntatalouden tila olisi ollut raskaasti alijäämäinen ja lähennellyt kuntatalouden vaikeimpia vuosia kiky-sopimuksen loppupuolella vuonna 2018. Kuntatalouden näkymät synkkenevät dramaattisesti lähitulevaisuudessa, kun sote-uudistuksen poikkeuserät poistuvat, Kuntaliiton toimitusjohtaja Minna Karhunen tiivistää.

Kuntien talouden rahavirrat muuttuivat vuonna 2023 voimakkaasti, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä vastuu, niitä vastaavat nettokustannukset sekä niitä vastaavat verotulot, investointivastuu ja osa lainakannasta siirtyivät hyvinvointialueille.

Kuntaliiton arvion mukaan verohäntä ylittää jopa 1,4 miljardiin euroon vuonna 2023. Kunnille maksettiin ennakollisen sote-siirtolaskelman mukaan myös noin 500 miljoonaa euroa liikaa valtionosuuksia, jotka ovat määrä periä takaisin valtiolle lähivuosina.

-Euromääräisesti suurin poikkeuserä oli vuodelle 2023 kertyneet vanhempien verovuosien kunnallis- ja yhteisöverotulot, jotka maksuunpantiin korkeimmilla tuloveroprosenteilla ja yhteisöveron jako-osuuksilla. Nämä verotulot jäävät kertaluonteiseksi. Valtionosuuksien takaisinperintään ei ole perusteita kuntatalouden kokonaistilanne ja näkymät huomioiden, toteaa varatoimitusjohtaja **Timo Reina**.

Kuntien korkokulut kasvoivat markkinakorkoa hillitymmin

Kuntien toimintamenot supistuivat sote-muutoksen vuoksi arviolta 50–60 prosenttia, mutta verotuloissa muutos oli verohäntien vuoksi pienempi.

Rahoitusmarkkinoiden kireä tilanne heijastui kuntasektorin korkokuluihin, jotka kasvoivat noin 150 miljoonalla. Kuntien lainakannan keskimääräiset korkokulut kasvoivat kuitenkin huomattavasti markkinakorkoa hillitymmin.

-Korkokulujen kasvulta on suojannut pääosin kiinteäkorkoisten lainojen käyttäminen. Noin 50 kunnalla on lisäksi korolta suojaavia korkojohdannaisia. Korkokulujen voidaan olettaa kasvavan lähivuosina, kun kiinteäkorkoisten lainojen korot tulevat tarkistettavaksi, vaikka markkinakorot ovatkin laskeneet huipuistaan, kertoo kehittämispäällikkö **Mikko Mehtonen** Kuntaliitosta.

Markkinakorkojen ei odoteta palaavan vuotta 2022 edeltävälle tasolle. Rahoitusmarkkinoiden tilanne kasvatti toisaalta kuntien korkotuottoja noin 100 miljoonalla.

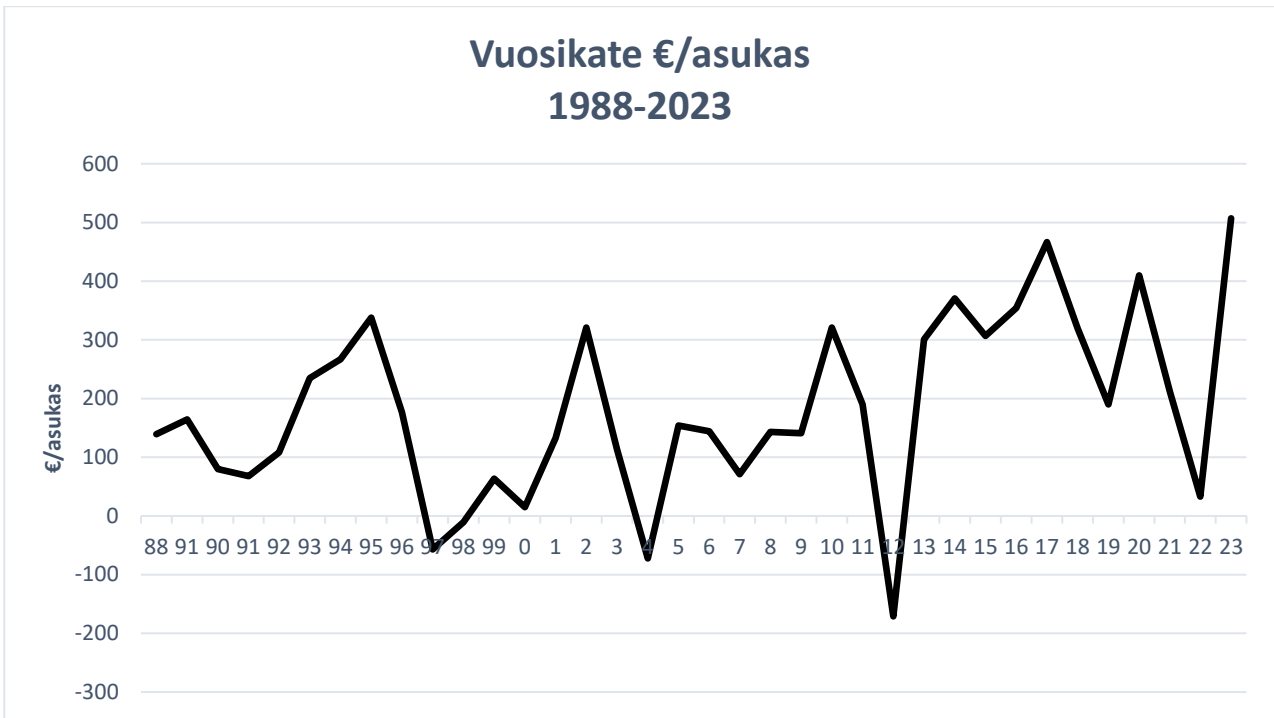
Kuntakentän eriytyminen kiihtyy edelleen

Soten taloudelliset vaikutukset alkavat selkeytyä vasta vähitellen, mutta tilinpäätösarviot kertovat kuntakentän taloudellisen eriytyksen jatkumisesta viime vuonna.

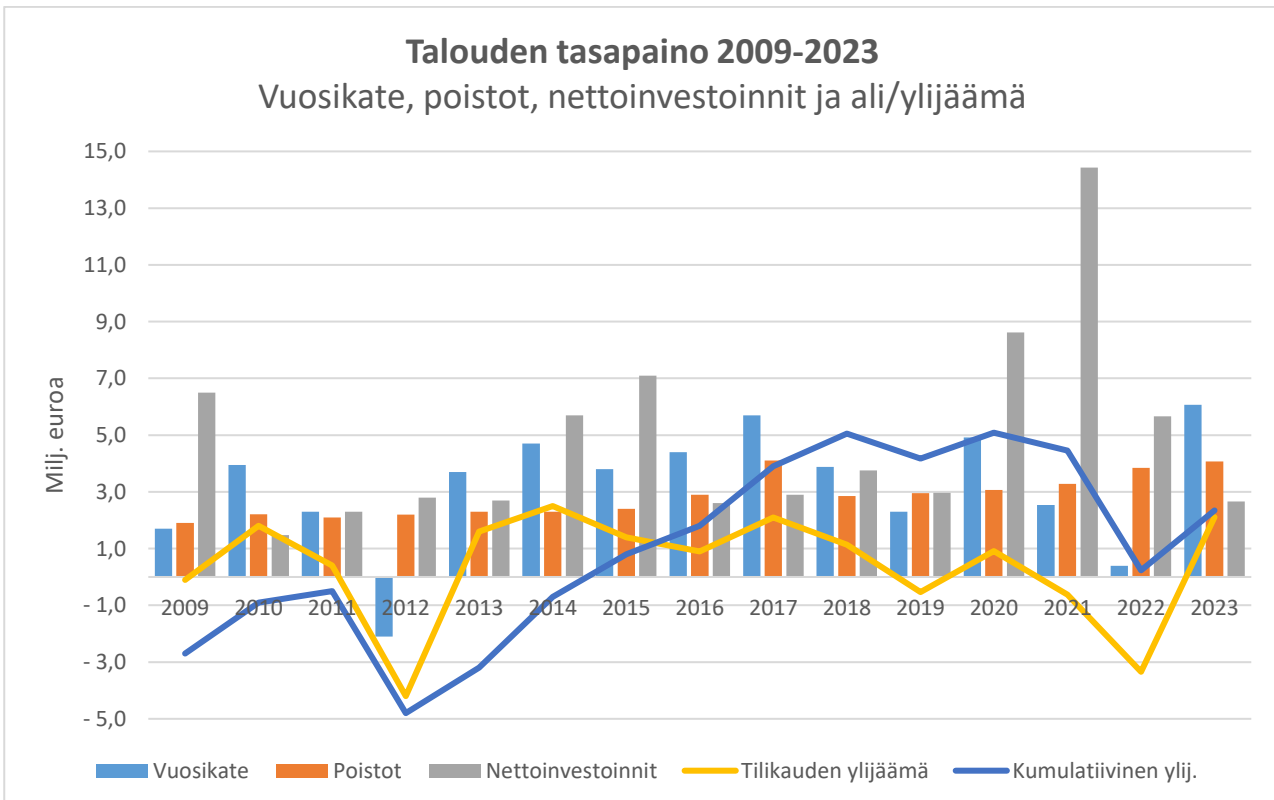
Tilikauden tulos oli paras yli 100 000 asukkaan ja 20 000–100 000 asukkaan kunnissa, kun taas pienemmissä kunnissa tulos oli selkeästi heikompi. Aivan pienimmissä, alle 5 000 asukkaan, kunnissa tilikauden tulos jopa heikkeni vuodesta 2022. Näin tapahtui vuoteen 2023 kohdistuneesta poikkeuksellisen suuresta verohännästä huolimatta.

-Maakunnista vahvimpaan tulokseen ylsivät Uusimaa ja Lappi, kun taas heikoimpana näyttäytyy Kainuu. Yksittäisen vuoden taloutta voi maakuntatasollakin heiluttaa yhden kunnan kertaluonteinen omaisuuden myynti tai alaskirjaus. Lisäksi sote-uudistuksen jälkeen samankin maakunnan sisällä talous voi näyttäytyä dramaattisesti erilaisena, tiivistää Kuntaliiton pääekonomisti **Minna Punakallio.**”

Liperin kunnan taloudellinen kehitys

Vuosikate osoittaa sen tulorahoituksen, joka juoksevien menojen maksamisen jälkeen jää jäljelle käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että tulorahoitus on riittävä, jos vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden poistojen suuruinen. Vuonna 2023 suunnitelman mukaiset poistot olivat 341 €/asukas ja vuosikate oli 507 €/asukas, eli tulorahoitus oli riittävä ja tilikauden tulos muodostui positiiviseksi. Luvut ovat nimellisiä, eli inflaation vaikutusta ei ole huomioitu.

Nettoinvestoinnit = Investointimenosta vähennetään rahoitusosuudet ja pysyvien vastaavien luovutustulot. Kun nettoinvestoinnit ylittävät vuosikatteen, investoinnit rahoitetaan lainalla.

Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Olennaiset muutokset Liperin kunnan toiminnassa ja toimintaympäristössä on kuvattu kunnanjohtajan katsauksessa. Vuosi 2023 oli hyvinvointialueiden ensimmäinen vuosi. Voimaanpanolain mukaisesti Siun soten toiminta siirtyi hyvinvointialueelle suoraan lain nojalla ja kaikki sille kuuluneet sitoumukset, varat ja velat siirtyvät yleisseuraantona hyvinvointialueelle. Pohjois-Karjalassa muutos oli pienempi kuin niissä maakunnissa, joissa sosiaali- ja terveyspalvelut olivat kuntavetoisia. Vuoden 2023 alusta Liperin kunnalta hyvinvointialueelle siirtyi laitoshuollon, ravintokeskuksen ja kuntouttavan työtoiminnan henkilöstö. Lomituspalvelut siirtyivät vuoden 2023 alusta alkaen Tohmajärven kunnalle. Honkalammen koulun osalta vuosi oli ensimmäinen kokonainen Liperin kunnan organisaatiossa.

Hyvinvointialueuudistuksen vaikutuksia Liperin kunnan tilinpäätöksen avainlukuihin on kuvattu alla olevassa taulukossa

	1000 euroa			euroa/asukas			%:a kaikista		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Henkilöstömenot	22 895	24 699	23 382	1 911	2 066	1 954	27,3	27,1	58,4
Ostopalvelut	51 954	58 375	9 525	4 337	4 884	796	62,0	64,0	23,8
Muut ostot	4 166	4 221	3 801	348	353	318	5,0	4,6	9,5
Avustukset	3 422	2 422	1 875	286	203	157	4,1	2,7	4,7
Muut	1 325	1 472	1 443	111	123	121	1,6	1,6	3,6
Toimintamenot yht	83 762	91 189	40 026	6 992	7 629	3 346	100,0	100,0	100,0
Verotulot	43 820	45 900	25 314	3 658	3 840	2 116			
Valtionosuudet	29 680	31 917	10 997	2 478	2 670	919			
Poistot	3 285	3 795	4 075	274	317	341			
Lainakanta	48 838	51 278	49 931	4 077	4 290	4 173			
Asukasluku 31.12.	11 979	11 953	11 964						

Vapaaehtoisen kuntayhtymän purkautuessa kunnan vuoden 2023 avaavaan taseeseen tulleet muutokset hyväksyttiin valtuustossa elokuussa 2023. Muutokset tehtiin kirjanpitolautakunnan hyvinvointi- ja kuntajaoston 16.5.2023 antaman lausunnon nro 128 mukaisesti. Kirjauksien seurauksena Liperin kunnan peruspääoma aleni noin 1,76 miljoonaa euroa. Lausunnon mukaisesti vertailuvuoden 2022 taseeseen ei tehdä oikaisuja.

Viime vuosien kouluinvestoinnit vaikuttavat olennaisesti sekä kunnan toimintaan että talouteen. Kuntastrategian taloudellisena tavoitteena on taseen ylijäämäisyys valtuustokaudella ja siihen liittyvä veroprosenttien vuosittainen tarkastelu talousarviovalmistelun yhteydessä. Marraskuussa 2022 valtuusto päätti pitää veroprosentit ennallaan ja tehtiin vain lakisäätien pyöritys lähimpään prosentinkymmenykseen. Liperin kunnan kunnallisveroprosenttia ei ole omalla päätöksellä muutettu yhteentoista vuoteen. Vuonna 2023 kaikkien kuntien kunnallisveroprosentteja leikattiin kaikille kunnille samansuuruisella prosenttiyksiköllä (12,64 %).

Alkuperäinen vuoden 2023 talousarvio hyväksyttiin 3,9 M€ vuosikatteella ja 0,02 M€ tilikauden ylijäämällä. Vuoden aikana tehtiin useita talousarviomuutoksia ja joulukuussa valtuuston hyväksymän muutetun talousarvion vuosikate oli 5,1 M€ ja ylijäämä 1,2 M€. Vuosikatteeksi muodostui lopulta 6,1 M€ ja tilikauden ylijäämäksi 2,1 M€.

Talousarviomuutoksia tehtiin poikkeuksellisesti myös talouskatsausten ulkopuolella. Esimerkiksi marraskuussa valtuusto hyväksyi toisen talouskatsauksen jälkeen tehtyjen talouden tasapainottamistoimien

määrärahaileikkaukset. Lisäksi lautakunnat käsittelivät toimivaltaansa kuuluvia määrärahasiirtoja oman käyttötalous- tai investointiosansa sisällä.

Toimintakate laski 61 % (47,5 M€) soteuudistuksen vaikutuksesta. Toimintatuotot laskivat 12,9 % (2,8 M€). Toimintatuottojen laskusta 3,6 M€ on ulkoisia tuloja, eli sisäiset toimintatuotot kasvoivat ja 0,8 M€. Ulkoisten tuottojen laskua selittävät lomituspalveluiden siirtyminen Tohmajärvelle (3,1 M€) ja laitoshuollon ja ravintokeskuksen siirtyminen hyvinvointialueen toiminnaksi (1,5 M€). Ulkoisissa toimintatuotoissa on kasvua muun muassa Honkalammen koulun ensimmäisen kokonaisen vuoden myötä perusopetuksessa (0,8 M€), hanketuloissa (0,2 M€) ja metsänmyynnissä (0,2 M€). Sisäisten toimintatuottojen kasvua selittävät pääosin sisäisten vuokrien kasvu (0,5 M€), mikä puolestaan selittyy pitkälti Lautasuon päiväkodin siirtotiloilla ja Honkalammen koulun ensimmäisellä kokonaisella vuodella.

Toimintakulut laskivat 50,6 % (5,4 M€). Toimintakuluissa merkittävin lasku oli soteuudistuksen vaikutuksessa palveluiden ostoissa, jotka laskivat 48,6 M€. Lomituspalveluiden poistumisen myötä avustukset laskivat 0,4 M€ edelliseen vuoteen verrattuna.

Peruskunnan henkilöstömenot laskivat 5,3 % (1,3 M€). Henkilöstökulujen laskua selittävät lomituspalveluiden siirtyminen Tohmajärvelle (2,1 M€) ja laitoshuollon (0,5 M€), ravintokeskuksen (0,5 M€) ja kuntouttavan työtoiminnan (0,07 M€) siirtyminen hyvinvointialueelle. Toisaalta henkilöstömenoja kasvattivat Honkalammen koulun ensimmäinen kokonainen vuosi (0,8 M€) sekä palkkojen virka- ja työehtosopimuksen mukaiset korotukset; yleiskorotus 2,2 % 1.6.2023 alkaen, järjestelyvaraerät 0,4 % ja 0,3 % sekä kehittämisohjelmaerä 1,2 %. Lisäksi kaikille palvelussuhteessa 1.6.2023 oleille työntekijöille maksettiin sopimusten mukainen 467 euron kertaerä. Henkilöstömäärä vähentyi edellisestä vuodesta 98 työntekijän verran.

Verotulot laskivat 20,6 M€ vuodesta 2022 ja toteutuivat kerran korotettua muutetun talousarvion tuloarviota hieman parempina. Kaikkien kuntien veroprosentteja leikattiin 12,64 % ja myös yhteisöveron jakoosuus pieneni soteuudistuksen myötä. Vuonna 2023 kaikki kunnat saivat verohäntiä vuonna 2022 korkeammilla jako-osuuksilla kerätyistä veroista, jotka tilitettiin vasta vuonna 2023. Liperin kunnan verohännän suuruus oli noin 1,4 M€. Verohännän vaikutus tulee huomioida tarkasteltaessa kunnan tilikauden tulosta, koska erä on merkittävä ja vain kertaluonteinen.

Valtionosuudet laskivat sotetekijöiden poistuessa peräti 66 % (20,9 M€). Verorahoituksen (verot + valtionosuudet) kokonaislasku oli 41,5 M€.

Honkalammen koulun ensimmäinen kokonainen vuosi Liperin kunnalla näkyy useissa kohtaa vertailutietojen poikkeavuutena (vuoden 2022 luvuissa mukana vain syyslukukausi), mikä on hyvä huomioida vuoden 2023 tilinpäätöstä tarkasteltaessa.

Pitkään jatkunut poikkeuksellisten matalien korkojen ajanjakson loppui vuonna 2022 ja säilyivät korkealla myös vuoden 2023. Kunnan lainasalkun painopiste siirrettiin matalien korkojen aikana kiinteäkorkoisiin lainoihin, mikä hillitsi korkokustannusten kasvua. Vuoden 2023 aikana lainakanta kuitenkin uusiutui ja korkeampi korkotaso näkyi selkeästi aiempaa korkeampina korkokustannuksina. Kunnan lainasalkun vuoden 2023 keskikoroksi (sis. marginaalit) muodostui 1,22 %, mitä voidaan pitää markkinakorkoihin verrattuna edelleen erittäin matalana. Vastaavat keskikorot olivat vuosina 2022 ja 2021 0,53 % ja 0,54 %. Keskikoron merkittävä nousu näkyi rahoituskustannusten selkeänä kasvuna vertailuvuoteen verrattuna. Vuoden aikana pitkäaikaista talousarviolainaa nostettiin yhteensä 7 M€. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 8,5 miljoonalla eurolla.

Vuosikate kasvoi vuoteen 2022 verrattuna 5,7 M€ (33 €/asukas). Vuosikate oli ajanjakson 1988–2023 korkein nimellisin arvoin.

Vuonna 2023 suunnitelman mukaiset poistot olivat 4,1 M€. Poistojen kasvussa näkyy Liperin koulun ensimmäinen kokonainen vuosi. Liperin kunnan lainakanta oli vuoden lopussa 49,9 miljoonaa euroa, eli 4 173 euroa/asukas. Lainakanta laski hieman vuoden 2023 ollessa investoinneissa välivuosi ja vuosikatteen ollessa aiempia vuosia korkeampi. Lainakannassa on ollut raskaiden investointivuosien myötä useamman vuoden ajan merkittävää kasvua vuoden 2018 vastaavien lukujen ollessa 33,4 miljoonaa euroa ja 2 753 euroa/asukas. Lainakanta ei kuitenkaan ole kasvanut yhtä nopeasti kuin vuosien 2019–2023 talousarvioissa on arvioitu. Tähän on vaikuttanut muun muassa vuoden 2020 ennakoitua parempi tulos ja etenkin Patteriston yksikön rakennushankkeen toteutuminen peräti 4,5 M€ alle hyväksytyyn kustannusarvion. Poistojen suhteellinen merkitys kasvoi soteuudistuksen vaikutuksesta. Vuonna 2022 poistot olivat 5 % verorahoituksesta, mutta vuonna 2023 osuus olikin jo 11 %. Sotekiinteistöjen jääminen kuntien taseisiin lohkaisee entistä suuremman osuuden kuntien verorahoituksesta.

Vuoden 2023 tilikauden tulokseksi muodostuu noin 2 M€, mikä on 5,5 M€ euroa parempi kuin vertailuvuonna 2022. Vertailuvuoden tulosta rasitti Siun soten 3,6 M€ loppulasku.

Poistoeron tulouttamisen jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostui noin 2,1 M€, mikä nostaa taseeseen kertyneen ylijäämän 2,3 M€. Taseen ylijäämä on edelleen maakunnan muihin kuntiin verrattuna alhainen.

Työttömyysaste oli edelleen Liperissä maakunnan alhaisimpia. Vuoden 2023 lopussa työttömyysaste oli selvästi edellisvuotta korkeampi päätyen 12,2 % (2022: 10,1 %). Vuoden 2023 keskimääräinen työttömyysaste oli 10,2 %.

Asukasmäärä oli ennakkotiedon mukaan vuoden lopussa 11 964, eli se kasvoi vuoden aikana kahdella hengellä. Lopulliset asukaslukutiedot valmistuvat kesään mennessä. Vertailutietona vuoden 2022 luvuissa on käytetty tilinpäätöksessä ollutta vuoden 2022 ennakkollista asukaslukua 11 953, joka kasvoi lopullisessa tilastossa 11 962 asukkaaseen.

Kunnan henkilöstö

Koko kunnan henkilöstöä koskevat tavoitteet 2023

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Toteuma
Positiivista työnantaja kuvaa vahvistetaan.	<p>Työhyvinvointi kyselyn tulos: Suositelisitko työpaikkaa ystävällesi? 2018:61 %, 2020:72 %, 2022:74 %, 2023: 77 %</p> <p>TA2023: 75 %</p>	<p>Yhdenvertainen kohtelu kaikille henkilöstön jäsenille yhteisten ohjeistusten ja sovittujen toimintatapojen mukaisesti.</p> <p>Tiedottaminen sisäisen Lintran avulla on ajantasaista ja informatiivista sekä henkilöstöä tuetaan sen käyttöön.</p> <p>Anonymirekrytointin käytön vahvistaminen siihen soveltuviissa rekrytoinneissa.</p> <p>Kehittämisen pohjaksi kerätään tietoa kyselytutkimuksien avulla.</p> <p>Mahdollistetaan sisäiset urapolut ja työkykytilanteissa uudelleen sijoittuminen työkyvyn mukaisesti koko organisaation tuottama toiminta huomioiden.</p>	<p>Kouluttamisen ja tiedottamisen kautta olemme vahvistaneet yhteisiä toimintatapoja sekä tasavertaisuutta koko organisaatiossa.</p> <p>Henkilöstöohjeet ovat ajantasaista ja henkilöstön saavutettavissa Litrossa. Henkilöstöä on koulutettu digitaalisiin matalalla kynnyksellä.</p> <p>Anonymirekrytointi on otettu osaksi rekrytointivalikoimaa.</p> <p>Työhyvinvointikysely toteutettiin 11/2023 ja vastausprosentti oli 83 % (2022: 49 %). Lähtökysely toteutettiin työsuhteensa v. 2023 päättäneille.</p> <p>Osaavan henkilöstön vakinaistaminen, osaamisen tunnistaminen ja työntekijän motivaatio ovat toimineet urapolkujen mahdollistajina.</p> <p>Varhaisentuen mallin käyttö, työkyvyn tunnistaminen ja tth yhteistyö ovat mahdollistaneet työurien jatkumisia ja uudelleen sijoittumisia.</p>
Huolehditaan riittävän henkilöresurssin riittävästä.	<p>Työhyvinvointi kyselyn tulos: Minulla on tarpeeksi aikaa saada työni tehtyä kysymykseen parannus eri mieltä vastanneiden osalta 2018:38 %, 2020:29 %, 2022:27 %, 2023:26 %</p> <p>TA2023: 25 %</p>	<p>Eläköitymisiin ja osaamisen varmistamiseen varaudutaan henkilöstösuunnittelun avulla.</p> <p>Henkilöstösuunnitelma on ennakoiva ja ajantasaisten.</p> <p>Vuosilomasuunnittelu on suunnitelmallista ja varahenkilöjärjestelmät</p>	<p>Henkilöstösuunnitelma on toteutettu suunnitelmallisesti ja ennakoivasti, sen avulla eläköitymisiin varautuminen ja rekrytointit ovat ajantasaisia ja muutostarpeet huomioitu.</p> <p>Rekrytointiprosessien kehittämisen, tehtäväkuvien selkeyttämisen ja palkkausjärjestelmien ajantasaistamisen avulla olemme vahvistaneet</p>

		ovat kunnossa kaikilla osa-alueilla	työnantajan veto- ja pitovoimaisuutta. Varahenkilöstöjärjestelmän, osaamisen kehittäminen ja perehdyttämisen kautta olemme suunnitelmallisesti varautuneet työelämän resurssimuutoksiin.
Työtapaturmien määrää vähennetään ja työturvallisuuden kehittäminen on organisaation yhteinen tavoitetilä.	Työtapaturmista johdettavat sairauspoissaolot ovat pienemmät kuin aikaisemmin (2020: 856 kpv, 2021: 696 kpv, 2022: 397 kpv, 2023:326 kpv) TA2023: alle 600 kpv	Työsuojelurakenteiden kehittäminen, tapaturmien sekä läheltä piti tilanteiden analysointi ja ennaltaehkäisy. Uuden riskienarvioinnin- ja työturvallisuusilmoitus ohjelmiston käyttöönotto vuoden 2023 aikana.	Työsuojelutoimikunta on koontunut säännöllisesti ja työsuojelutoimijoiden yhteistyön kautta ovat mahdollistuneet työyhteisöjen turvallisuuskäynnit, työturvallisuuden kouluttaminen ja yhteinen riskienarviointi. Läheltä piti-, vaara- tai uhkatilanneilmoituksia työsuojelulle tuli 160 kpl ja uusi ohjelmisto saadaan käyttöön vuoden 2024 syksyyn mennessä.

Liperin kunnan henkilöstömäärä 31.12.2023 oli 510 työntekijää. Luku sisältää vakituisen henkilöstön lisäksi sijaiset, määräaikaiset sekä työllistetyt. Henkilöstömäärä on vähentynyt edellisestä vuodesta 98 henkilön verran. Henkilöstömäärän vähentymiseen edellisestä vuodesta ovat vaikuttaneet hyvinvointialueelle siirtyneet sosiaali- ja terveystalouden tukihenkilöstö (23 henkilöä), kuntouttavan työtoiminnan henkilöstö (2 henkilöä) ja Tohmajärven kunnalle siirtynyt lomituspalveluhenkilöstö (44 henkilöä) sekä tavoitteelliset talouden tasapainottamiset toimenpiteet, jotka aloitettiin vuoden 2023 huhtikuussa. Liperin kunnan henkilöstöstä 74,5 % (2022, 72,4 %) työskenteli vakituisessa virka- tai työsuhteessa. Määräaikaisten työntekijöiden osuus henkilöstöstä oli 25,5 % (2021, 27,6 %).

Palvelussuhteiden luonne 2021–2023 ja muutos vuoteen 2022

Palvelussuhteet	Vuonna 2021	Vuonna 2022	Vuonna 2023	Muutos edell. vuodesta hlöä
Vakituiset	419	440	380	-60
Määräaikaiset	150	168	130	-38
- joista työllistettyjä	32	35	24	-11
Liperin kunta yhteensä	569	608	510	-98

Kunnan henkilöstömäärä vaihtelee vuoden aikana ja tämän vuoksi henkilötyövuosi kuvaa paremmin kuntayhtymän henkilöstömäärää kuin henkilöstömäärä tietyssä päivänä. Henkilötyövuodella (HTV) tarkoitetaan koko vuoden kokoaikatyössä ollutta henkilöä, jolloin osa-aikaisten tai osan vuotta työssä olleiden henkilöiden työpanos lasketaan tehdyn työajan suhteessa.

Henkilötyövuosien kehittyminen palvelualueittain vuosien 2021–2023 välillä

Palvelualue	HTV1			HTV2			HTV3		
	2021*	2022	2023	2021*	2022	2023	2021*	2022	2023
Keskushallintopalvelut	113,9	114,7	63,8	108,7	111,4	61,9	91,6	93,9	53,7
Hyvinvointipalvelut	319,6	356,0	363,7	304,1	334,7	334,9	266,0	287,8	290,8
Elinympäristöpalvelut	105,7	112,3	84,2	99,3	108,0	81,0	82,5	89,5	69,4
Yhteensä	539,2	583,0	511,7	512,1	554,1	477,8	440,1	471,2	413,9

HTV1 = palveluksessa olopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti/100)

HTV2 = palkallisten palveluksessa olopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti/100), josta vähennetty palkattomat poissaolot

HTV3 = todelliset palveluksessa olopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti/100), josta vähennetty kaikki poissaolot ja myös loma-ajat

*) Vuoden 2021 tilinpäätöksen HTV luvuissa havaittiin henkilöstöhallinnon ohjelman tuottama laskentavirhe, joka on korjattu HTV taulukoon lukujen vertailtavuuden vuoksi.

Tarkasteltaessa henkilöstömäärän kehitystä laskennallista työpanoksen HTV2 luvun avulla oli kunnan kokonaisluku 477,8 HTV:tä. HTV2 on koko kunnassa vähentynyt 76,3 henkilötyövuotta. Henkilöstömäärän laskua on tapahtunut keskushallintopalveluista ja elinympäristöpalveluista osaltaan liikkeenluovutusten myötä. Hyvinvointipalveluiden HTV2 on pysynyt vuoden 2022 tasolla ja luvussa tulee huomioida, että Honkalammen koulu on ensimmäistä kertaa mukana koko toimintakauden. Henkilöstömäärän vähentymisen takana ovat osaltaan olleet myös talouden tasapainottamisen toimenpiteet.

Liperin kunnan henkilöstökulut olivat vuonna 2023 yhteensä n. 23,4 miljoonaa euroa. Henkilöstökuluista palkkakuluja oli 18,8 miljoonaa euroa ja palkkojen sivukuluja n. 4,6 miljoonaa euroa. Henkilöstömäärän lasku vaikutukset näkyvät pienentyneinä henkilöstökuluina. Kuitenkin henkilöstökuluja edellisiin vuosiin nähden nostivat virka- ja työehtosopimuksen mukaiset yleiskorotukset sekä järjestelyvaraerä. 1.6.2023 yleiskorotus nosti palkkoja 2,2 %, paikalliset järjestelyerät 0,4 % ja 0,3 % sekä kehittämisohjelmaerä 1,2 %. Tämän lisäksi 1.6.2023 maksettiin palvelussuhteessa oleville työntekijöille 467 € kertaerä. Työnantajan palkkakustannukset nousivat näiden korotusten myötä vuonna 2023 yhteensä yli 3 %.

Tarkempi raportointi henkilöstön osalta on koottuna vuoden 2023 henkilöstökertomukseen.

Taulukko: HTV2 jakautuminen kustannuspaikoille vuosina 2021–2023

Hallintopalvelut	HTV2 2021	HTV2 2022	HTV2 2023	Hyvinvointipalvelut	HTV2 2021	HTV2 2022	HTV2 2023	Elinympäristöpalvelut	HTV2 2021	HTV2 2022	HTV2 2023
Palvelupiste	1,7	1,6	1,3	Hyvinvoinnin hallinto	3,4	4,0	2,6	Elinympäristön hallinto	2,0	2,0	2,2
Kunnanhallitus	1,5	1,7	1,8	Hyvinvoinnin hankkeet	12,8	14,5	14,8	Kunnossapitopalvelut	6,6	7,3	8,8
Hallintopalvelut	5,4	4,9	5,0	Mattisenlahden koulu	4,9	5,5	4,6	Siivouspalvelut	20,6	22,8	21,3
Vaalit	0,3	0,2	0,2	Salokylän koulu	5,0	5,7	6,3	Laitoshuoltopalvelut	13	13,8	0
Talous- ja palkkahallinto	5,8	5,6	5,6	Liperin koulu	37,4	22,0	20,1	Jätehuolto	0,2	0,5	0,5
Hankkeet	1,4	2,7	2,2	Ylämyllyn koulu	75,5	92,7	95,0	Liikenneväylät	0,9	1,5	1,5
Työllisyyspalvelut	12,9	18,6	14,7	Viinijärven koulu	16,3	16,1	16,0	Puistot ja yleiset alueet	0,6	1,0	0,4
Henkilöstöpalvelut	2,5	2,9	3,0	Honkalammen koulu		12,6 (8/23)	29,2	Liikuntapaikat	6,9	10,1	9,4
Tukityöllistetyt	18,3	17,2	16,3	Muu perusopetus	3,7	9,1	4,7	Maankäyttö ja kaavoitus	2,9	2,8	3,0
Maatalouslomitushallinto	2,0	2,5	0	Liperin päiväkotit	5,3	5,7	6,9	Ympäristöpalvelut	1	1,8	1,2
Maatalouslomitushallinto	44,9	40,6	0	Taikametsän päiväkotit	21,6	27,8	25,5	Rakennusvalvonta	3,2	2,9	2,6
Maaseutualueiden hallinto	1,6	1,7	1,0	Paloaukean päiväkotit	15,7	17,0	16,2	Puhdasvesilaitos	3,5	3,4	3,4
Maaseutualueiden Joensuu	1,6	2,2	1,7	Puolivälin päiväkotit	15,7	18,1	18,2	Viemärlaitos	3,5	3,4	3,4
Maaseutualueiden Polvijärvi	1,3	1,5	1,1	Viinijärven päiväkotit	9,4	10,8	12,2	Ylämyllyn keskuskeittiö	12,0	13,4	17,3
Maaseutualueiden Outokumpu	0,4	0,6	0,6	Lautasuon päiväkotit	14,2	14,8	16,9	Liperin koulun keittiö	3,9	1,6	0
Maaseutualueiden Juuka	0,9	0,9	0,7	Perhepäivähoito	17,2	13,4	8,2	Viinijärven koulu keittiö	2,6	2,7	0
Maaseutualueiden Ilo-mantsi	0,6	0,6	0,6	Esiopetus	14,1	10,8	7,2	Ravintokeskus	13,1	12,3	0
Maaseutualueiden Kontio-lahti	0,3	0,3	0,3	Varhaiskasvatuksen yhteiset	13,7	14,8	13,0	Patteriston keittiö	1,8	4,1	6,1
Maaseutualueiden Keski-Karjala	3,5	3,2	3,4	Täydentävä varhaiskasvatus	9,0	8,1	5,3	Ruokahuollon hallinto	1,0	0,6	0
Maaseutualueiden Nurmes	1,2	1,1	1,0	Nuorisotyö	3,6	4,8	4,9				
Maaseutualueiden Lieksa	0,6	0,6	0,6	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen		0,8	1,8				
Maaseutualueiden Heinävesi		0,2	0,3	Kulttuuripalvelut	1,3	1,9	1,3				
				Liikuntapalvelut	4,3	3,8	3,9				
Hallintopalvelut	108,7	111,4	61,9	Hyvinvointipalvelut	304,1	334,7	334,9	Elinympäristöpalvelut	99,3	108,0	81,0

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä toiminnan kehittymiseen vaikuttavista sekoista

Helmikuun 2022 lopulla alkaneen Ukrainan sodan talousvaikutukset ovat näkyneet energian hinnan ja korkojen nopeana nousuna. Inflaatio on kaiken kaikkiaan noussut uudelle tasolle, millä on kuntiin suoria ja epäsuoria vaikutuksia. Nousuvauhti on tasaantunut ja esimerkiksi energian hinta on laskenut huipputasoltaan, mutta sodan vaikutuksesta kustannustaso jäi selkeästi aiempaa korkeammaksi. Etenkin korot ovat edelleen korkealla verrattuna ennen sotaa vallinneeseen poikkeuksellisen matalien korkojen aikaan.

Koronalla ei ollut enää samanlaista vaikutusta ihmisten arkeen kuin aiemmin. Koronaviruspandemian vaikutukset tulevat näkymään kuntataloudessa kuitenkin vielä pitkään. Kuntien vuoden 2020 tuloksissa valtion koronatuot peittivät alleen kuntatalouden rakenteelliset ongelmat ja sama kehitys jatkui osittain myös vuonna 2021. Kuntien kannalta yhdeksi pysyväksi ongelmaksi näyttää muodostuvan toimintaympäristön epävarmuus ja huono ennustettavuus. Jo vuoden 2022 valtionosuuspäätöksissä nähtiin aiempien koronatuotien ”takaisinperintää” ja kuntien verorahoituksen vuosivaihtelut ovat muutenkin olleet poikkeuksellisen suuria.

Pohjois-Karjalassa sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen maakunnan tasolla toteutui etupainotteisesti Siun sotien aloittamisen myötä vuoden 2017 alusta. Hyvinvointialueet aloittivat 1.1.2023 ja tähän liittyvät valtakunnalliset rahoituksen uudistukset vaikuttavat kuntiin merkittävästi. Vuoden 2023 valtionosuudet perustuivat sotekustannusten osalta arvioihin ja valtakunnallisestikin vuonna 2023 maksettuja valtionosuuksia tullaan perimään takaisin. Lisäksi kunnat saivat vuoden 2023 aikana verotilityksiä osittain vielä vanhoilla jakosuoksilla. Näiden niin sanottujen verohäntien positiivinen kertavaikutus Liperin kunnan vuoden 2023 kunnallisveron tilityksiin oli 1,4 M€. Näin ollen vasta vuosi 2024 kuvaa kuntien todellista verorahoituksen tilannetta. Siun sotien voimakas menokasvu heikentää Pohjois-Karjalan kuntien asemaa sote-siirtolaskennassa ja muutosrajoitin tulee leikkaamaan kuntien valtionosuuksia merkittävästi vuodesta 2024 alkaen. Liperin kunnan vuoden 2024 valtionosuudet ovatkin 3,2 pienemmät kuin vuonna 2023.

Liperin kunnanhallitus perusti maaliskuussa 2023 talous- ja strategiatyöryhmän, joka kokoontui vuoden aikana kahdeksan kertaa ja vastasi joulukuun valtuustossa hyväksytyyn talouden tasapainottamisohjelman laatimisesta. Vuoden 2023 aikana hyväksytyillä talouden tasapainottamistoimilla saavutettiin 1,4 M€ vähennyksen vuoden 2023 toimintakatteessa ja 2,3 M€ vähennykset nettoinvestoinneissa. Vuoden 2024 talousarvion alijäämää saatiin merkittävästi pienennettyä talous- ja strategiatyöryhmän valmisteleminen vuoden 2024 talousarvioon sisältyvien toimien myötä. Talouden tasapainottamistyö jatkuu ja tasapainottamistarve näyttää muodostuvan pysyväksi valtionosuuksiin jääneiden Liperin kunnan osalta merkittävästi negatiivisten sote-erien (-3,5 M€ vuonna 2024) vuoksi.

Liperin kunnan ja hyvinvointialueen välillä on 3+1 vuoden vuokrasopimus sote-rakennuksista, minkä jälkeen kunnan on yhtiötettävä kiinteistöt ja vuokrasopimukset ovat irtisanottavissa. Soten käytössä olevat Liperin kunnalta vuokratut neliöt pienentyivät merkittävästi jo Siun sotien aikana. Vuoden 2016 lopun tilanteeseen verrattuna sote-tiloja oli Liperissä vähentynyt noin 19 %, eli lähes 1 600 neliometriä Siun sote kuntayhtymän purkautuessa vuoden 2022 loppuun. Siirtyviin sotetiloihin liittyvä vajaakäytön riski on näin ollen muita kuntia pienempi. Hyvinvointialueen palveluverkkostrategiassa Liperin kirkonkylällä on laajan palvelun sosiaali- ja terveysasema. Liperin kunnan hyvinvointialueelle vuokraamien tilojen vuokratulo vastaa 1,1 kunnallisveroprosentin tuottoa.

Tukipalveluista ravintokeskuksen keittiön, laitoshuollon ja kuntouttavan työtoiminnan siirtyminen toteutui suunnitellusti vuodenvaihteessa 2022–2023. Ravintokeskuksen keittiö ja laitoshuolto siirtyivät hyvinvointialueelta edelleen Polkka Oy:lle.

Maaseudun elinkeinojen kehittämistoiminnan jatkuvuus on Liperin kunnan ominaispiirteet huomioiden tärkeää turvata mahdollisten tulevien uudistuksien yhteydessä. Vuoden 2023 alusta maaseudun yt-alue laajeni kattamaan koko Pohjois-Karjalan. Lomituksen osalta MELAn irtisanoma sopimus Liperin kunnan kanssa lopetettiin 31.12.2022 ja Tohmajärven kunta järjestää koko maakunnan lomituksen vuodesta 2023 alkaen.

Korkotason nousu aiheuttaa aiempaa suuremman riskin kunnan taloudelliselle kantokyvyllä etenkin, kun sote-rakennukset jäivät kuntien taseisiin, vaikka soterahoitus siirtyy pois. Kouluinvestointien myötä Liperin kunnan lainakanta on kasvanut merkittävästi vuodesta 2020 alkaen ja sen ennakoitua kasvavan vielä lähivuosina muun muassa Viinijärven kouluhankkeen vaikutuksesta.

Liperin koulun poistot kirjautuivat ensimmäisen kerran koko vuodelta, joten poistojen kasvu jatkui vuonna 2023. Koulujen valmistuminen näkyy merkittävänä muutoksena myös kunnan taseessa. Taloudellisesti kouluinvestoinnit vaativat tulevina vuosina vuosikatetason nostamisen pysyvästi aiempaa korkeammalle tasolle. Irtaimen osalta koulujen tuoma poistorasitus pienenee viiden vuoden kuluttua koulun valmistumisesta.

Ympäristötekijät

Liperin kunnan alueella on huomattavat pohjavesivarat. Pohjavesialueita on kaikkiaan 20 ja niistä 12 on luokiteltu vedenhankinnan kannalta tärkeiksi (luokka 1/1E). Yksittäisillä pohjavesialueilla riskiä pohjaveden laadulle aiheuttaa muun muassa maa-ainesten otosta, maataloudesta, pienteollisuudesta, moottorirata- ja lentokenttätoiminnoista sekä asutuksen jätevesistä. Asutuksen jätevesistä pohjavesille aiheutuvaa riskiä ovat pienentäneet vesiosuuskuntien viemäriverkoston laajentuminen sekä kiinteistökohtaisiin jätevesijärjestelmiin tehdyt parannustyöt.

Liperissä ei ole yksittäistä suurta riskitoimintaa, mutta yksittäisiä pienempiä ympäristöriskejä aiheutuu muun muassa teollisuudesta, jätteiden käsittelystä, polttoaineiden varastoinnista ja ampumaradoista. Vuonna 2023 kunnan tietoon ei tullut vahinkoa tai onnettomuutta, josta olisi aiheutunut vakavaa ympäristön pilaantumisen riskiä.

Ympäristönsuojelulain velvoittaman säännöllisen valvonnan järjestämiseksi on hyväksytty ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma vuosille 2023–2026. Valvontakohteiden määräaikaistarkastuksia varten hyväksytään vuosittain valvontaohjelma, jonka mukaisia tarkastuksia vuonna 2023 tehtiin 8 kpl. Valvontaohjelma vuodelle 2024 hyväksyttiin vuoden 2023 marraskuussa ja ohjelmassa on vuodelle 2024 esitetty 7 tarkastuskohdetta. Valvontaohjelman mukaiset tarkastukset ovat maksullisia.

Ympäristönsuojeluviranomaiselle tulee maksutuloja määräaikaistarkastusten lisäksi myös muun muassa ympäristö- ja maa-aineslupamaksuista sekä toimintojen rekisteröinnistä. Vuonna 2023 tehtiin 2 kpl eläinsuojien ilmoitusmenettelypäätöksiä ja 1 maa-aineslupapäätös. Ympäristönsuojelun vastuualueelle kuuluu myös maa-aineslupien valvonta. Vuoden 2023 alussa Liperin kunnan alueella oli tarkastettavia maa-ainesten ottoalueita 21 kpl. Tarkastettaville alueille tehdään vähintään kerran vuodessa valvontakäynti. Valvonnasta peritään elinympäristölautakunnan hyväksymä vuotuiseen ottomäärään perustuva maksu. Tarkastuksia tehdään myös kuntalaisilta tai muilta viranomaisilta tulleiden ilmoitusten perusteella. Näistä tarkastuksista ei peritä maksua.

Liperi on osallistunut Kohti hiilineutraalia kuntaa -hankkeeseen vuodesta 2015. Osallistumisellaan Liperi on sitoutunut tavoittelemaan 80 prosentin päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Liperin kokonaispäästöt ovat vähentyneet vuodesta 2005 vuoteen 2021 kaksikymmentäyksi prosenttia. Asukaskohtainen päästövähennys samalla aikavälillä on 22 %. Kaikissa Hinku-kunnissa kokonaispäästöt ovat vähentyneet 28 % ja asukaskohtaiset päästöt 31 %. Suurin osa Liperin kunnan päästöistä koostuu maatalouden ja tieliikenteen päästöistä.

Liperin kuntaan valmistui vuonna 2022 Kestävän kehityksen ohjelma. Ohjelman tarkoituksena on taata kestävästi kehittyvä Liperin kunta, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihminen tasavertaisesti huomioon. Ohjelma täyttää myös ilmastolain velvoittaman kunnan ilmastosuunnitelman vaatimukset. Ohjelman toimenpiteitä on viety toteuttamisvaiheeseen: muun muassa katu- ja ulkovaloja on vaihdettu led-valoiksi, Korpi-vaaraan suunniteltu tuulivoimapuisto on edennyt kaavoitusvaiheeseen ja rakennusvalvonnassa on siirrytty sähköiseen lupahakujärjestelmään.

Liperin kunta liittyi vuonna 2023 kunta-alan energiatehokkuussopimukseen (KETS). Kunta-alan energiatehokkuussopimus on työ- ja elinkeinoministeriön, Energiaviraston ja Kuntaliiton välinen sopimus energian tehokkaammasta käytöstä kunta-alalla vuosina 2017–2025. Liittyjät sitoutuvat Kunta-alan energiatehokkuussopimuksen toimenpiteisiin ja tavoitteisiin. Sopimuksella pyritään ensisijaisesti energiatehokkuuden parantamiseen, mutta siihen sisältyy myös uusiutuvan energian edistämiseen liittyviä toimenpiteitä.

Liperissä tutkittiin vanhojen Nivan ja Piiloniemen kaatopaikkojen sekä Salosen vanhan automaalaamon maaperää ja pohjavettä syksyllä 2022. Tutkimusten yhteydessä kohteissa todettiin haitta-ainepitoisuuksia maaperässä sekä Nivan vanhan kaatopaikan alueella myös pohjavedessä. Nivan vanhan kaatopaikan osalta tehtiin vuonna 2023 vielä lisätutkimuksia, joilla oli tarkoitus selvittää haitta-aineiden mahdollinen kulkeutuminen kaatopaikan viereiseen ojaan ja lampeen. Ojan ja lammen sedimenttinäytteissä ei kuitenkaan todettu kohonneita pitoisuuksia, joten kulkeutumista lampeen sekä lammella elävän eläimistön ja eliöstön altistumista ei arvioitu merkittäväksi. Alueen pintamaassa olevien jätteiden poistamista ja riittävän peitto-kerroksen varmistamista pidettiin tutkimusten perusteella riittävänä toimenpiteenä.

Liperin kunnan ja ELY-keskuksen tavoitteena on parantaa Kirkkolahden veden laatua, jota tällä hetkellä kuormittaa laajoilta peltoalueilta pumpattava vesi. Osana Liperin Kirkkolahden veden laadun parantaminen -hanketta käynnistettiin keväällä 2023 veden laadun parantamiseen liittyvä selvitystyö, jonka loppuraportti valmistui loppuvuodesta 2023. Hankkeessa tarkasteltiin kolmea vaihtoehtoa vedenlaadun parantamiseksi. Vaihtoehtoista tarkempaan selvittelyyn valikoitui nykyisen järjestelmän parantaminen. Hankkeen loppuraportissa on esitetty valitun vaihtoehdon toteuttamiseen tarvittavia toimenpiteitä, alustava kustannusarvio toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä karkeat suunnitelmat kosteikkojen rakenteista. Jatkotoimenpiteinä hankkeen edetessä ovat varsinaisen suunnitelman tekeminen ja rahoituksen hakeminen.

Korruptio, ihmisoikeudet ja sosiaalinen eriarvoisuus

Korruptiolla tarkoitetaan vallan ja vaikutusvallan väärinkäyttöä. Laajan määritelmän mukaan korruptio voi olla lainvastaista, moitittavaa ja epäeettistä toimintaa ja sillä on erilaisia ilmenemismuotoja. Liperin kunnan valtuusto on hyväksynyt sisäisen valvonnan ohjeet 20.12.2013. Sisäisestä valvonnasta ohjeistetaan myös hallintosäännössä ja konserniohjeessa. Ohjeilla pyritään takaamaan hyvän hallinto- ja johtamistavan toteutumisen sekä ehkäisemään väärinkäytöksiä.

Lahjonnalla tarkoitetaan lahjuksen tai muun perusteettoman edun saamista tai edes sen mahdollisuuden pyytämistä, tarjoamista, antamista, vaatimista tai hyväksymistä joko suoraan tai välillisesti siten, että se

vaikuttaa joko kohdehenkilön tehtävien asianmukaiseen suorittamiseen tai siihen, miltä hänen toimintansa ulkopuolisista vaikuttaa. Edun taloudellisesta arvosta yksinään ei voi päätellä, onko kyse lahjonnasta tai luottamusta vaarantavasta edusta. Myöskään rikoslaissa lahjan tai edun luonnetta tai arvoa ei ole määritelty.

Liperin kunnalla ei ole erikseen hyväksyttyä ohjeistusta kunnan vieraanvaraisuuteen tai edustukseen liittyen, vaan tältä osin on hyödynnetty Kuntaliiton ohjetta vieraanvaraisuudesta, eduista ja lahjoista (Kuntaliiton yleiskirje 17/2017).

Ilmoitusvelvolliset johtavat luottamushenkilöt ja viranhaltijat ovat tehneet Kuntalain 84 §:n mukaiset sidonnaisuusilmoitukset. Tarkastuslautakunta valvoo ilmoittautumisvelvollisuuden toteutumista ja on käsitellyt sidonnaisuusilmoitusten päivittämistä viimeksi 13.12.2023 (§ 62).

Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia edistetään kunnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmalla. Kunnan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma valmistui vuonna 2021.

Mainitut teemat ovat etenkin suunnitelmien tai ohjeistusten päivityksen yhteydessä säännöllisesti esillä esimerkiksi esihenkilöiden aamukahveilla ja johtoryhmässä.

Lakisääteinen ilmoituskanava otettiin käyttöön intrassa.

Väestön hyvinvointi ja terveys

Kunnan hyvinvointityötä ohjaa hyvinvointityöryhmä, jossa on laaja-alainen ja moniammatillinen edustus Hyvinvointialueelta, seurakunnista, poliittisista päättäjistä, järjestöistä sekä kunnan viranhaltijoista. Hyvinvointiryhmä kokoontui vuonna 2023 kuusi kertaa. Hyvinvointiryhmän kokouksissa käsiteltiin ajankohtaisia asioita sekä kokoukselle erikseen valmisteltuja teema-aiheita. Vuoden aikana hyvinvointiryhmässä käsiteltiin muun muassa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ja maakuntaliiton kanssa tehdyn kumppanuussopimuksen mukaista yhteistyörakennetta, jonka toiminta käynnistyy vuonna 2024. Kumppanuussopimusta valmisteltiin kevääseen 2023 saakka ja eri osapuolet hyväksyivät sopimukset alkukesästä 2023.

Hyvinvointia ja terveyttä edistäviä suunnitelmia

Eri osa-alueiden strategista, pitkän aikavälin tavoitteellista suunnittelua jatkettiin vuonna 2023. Suunnitelmakauden alussa keskeisenä toimenpiteenä on ollut linjata hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunta-
viivoja ja konkreettisia toimia, jota varten on laadittu strategisia ohjelmia. Kuntalaisten palautetta ja kehittämistoiveita on kuultu laajasti osana eri toimialojen ohjelmatyötä ja palveluiden kehittämistä.

Kunnan osallisuusohjelman päivityksessä vuonna 2023 määriteltiin osallisuuden arvot, tavoitteet, tavat ja muodot. Tavoitteena on, että jokainen kuntalainen kokee, että hänen mielipiteensä on merkityksellinen ja hän tulee kuulluksi. Kuntalaisten osallisuutta halutaan vahvistaa ja yhteisöllisyyttä ja sosiaalista osallisuutta lisätä. Vuorovaikutuskanavia ja kohtaamispaikkoja kehitetään. Syrjintä ja häirintä tunnistetaan ja siihen puututaan. Kunnan palveluita ja toimintaa kehitetään entistä yhdenvertaisemmaksi ja tasa-arvoisemmaksi. Kunnanhallitus hyväksyi Osallisuusohjelman 21.8.2023 § 162.

Ikäystävällisyyden ohjelma laadittiin vuonna 2023 yhteistyössä ikäihmisten neuvoston kanssa. Ohjelman laadinnasta vastasivat Karelia AMK:n ikäosaamisen johtamisen ja kehittämisen (YAMK) opiskelijat, jotka tekivät aiheesta opinnäytetyön. Liperin ikäystävällisyyden ohjelma on tarkoitettu kaikille kuntalaisille, yrityksille, järjestöille ja päättäjille ikäystävällisen Liperin kehittämiseen. Ikäystävällisyyden ohjelma kannustaa ikääntyneitä kuntalaisia aktiiviseen, toimintakykyiseen ja terveyttä edistävään ikääntymiseen. Ohjelman laatimisen ohjausryhmään kuuluivat kunnan hyvinvointi- palvelujen edustajat, kunnan luottamushenkilöedustus ja ikäihmisten neuvoston edustajat. Ikäystävällisyyden ohjelmasta johdetut toimenpiteet suunnitellaan ja kirjataan Liperin hyvinvointi- suunnitelmaan ja ohjelmasta laaditaan esitevihkonen kuntalaisille.

Kirkonkylän alueen kehittämissuunnitelma valmistui keväällä 2023 ja Viinijärven alueen kehittämissuunnitelman työtä toteutettiin hyvin monipuolisesti vuoden 2023 aikana. Myös nuorisotyön ohjelmaa laadittiin vuoden 2023 aikana ja se valmistuu alkuvuodesta 2024.

Laaja hyvinvointikertomus

Laaja hyvinvointikertomus ja sen sisältämä hyvinvointisuunnitelma valtuustotasoisena asiakirjana ohjaa kunnan hyvinvointityötä. Laajan hyvinvointisuunnitelman väliarviointi vuosilta 2021–2022 tuotiin vuonna 2023 erillisenä asiakirjana valtuustolle tiedoksi. Vuoden 2023 lopulla aloitettiin valmistautuminen seuraavaan laajan hyvinvointikertomuksen ja suunnitelman laadintaan osallistumalla mm. maakunnan yhteisiin hyte-työpajoihin.

Merkittävimmät hyvinvointisuunnitelman toteutuneet toimenpiteet vuonna 2023

- Ikäystävällisyyden ohjelman laadinta yhteistyössä ikäihmisten neuvoston kanssa.

- Kotouttamisen monialainen työryhmä perustettiin vuonna 2023 koordinoimaan maahanmuuttoa ja kotouttamiseen liittyvää yhteistyötä.
- Ehkäisevän päihdetyön koordinaatiotyöryhmä
- Kohtaamispaikkatoiminnan arviointi
- Alle 30-vuotiaiden työttömien yhteydenotot toteutuivat
- Kerho-ohjaajien koulutukset
- Oppilaskuntatapaamiset kouluittain

Seuraaville vuosille siirtyneitä toimenpiteitä:

- Yksinäisyyden tunnistamiseen ja puuttumiseen liittyvät koulutukset hyvinvointipalvelujen henkilöstölle
- Hyvinvointipalvelujen yhteisen työryhmä perustaminen kiusaamisen vähentämiseksi
- Liikenneturvallisuussuunnitelman päivitys
- Viinijärven lähiliikuntapaikan toteuttaminen siirtyy osaksi koulun myöhempää rakentamista ja peruskorjausta

Vuodelle 2023 asetettujen painopistealueiden toteuma ja muu toiminta

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kustannuspaikan siirtyminen vuoden 2023 alusta hyvinvointipalveluiden hallintoon toteutui suunnitellusti. Perhekeskustoimintaa ohjaava maakunnallinen toimintasuunnitelma valmistui ja sen jalkauttaminen aloitettiin kunnassa.

Vuoden 2023 aikana tehtiin perheiden kohtaamispaikkatoiminnan (KOTA) arviointia ja kehittämistä ja toiminta on jatkanut aktiivisena. Yhteistyötä ja tapahtumia järjestettiin lapsiperhepalveluiden, seurakunnan, Marttojen, työllisyyspalveluiden ja Siun soten kanssa. Keväällä 2023 tehdystä Kodan käyttäjien palautekyselystä saatiin positiiviset arviot. Toiminnan koettiin vastaavan perheiden tarpeita hyvin. Keväällä 2023 tehty myös kohtaamispaikka Kodan vertaisarviointi. Arvioinnista on kirjoitettu raportti, johon nostettu vahvuudet ja kehittämisen kohteet. Viestinnän kanssa tehty Kodan esite neuvolaan perheiden ohjautumisen lisäämiseksi.

Hyvinvointi- ja hankekoordinaattorin johdolla ehkäisevän päihdetyön koordinaatioryhmä on jatkanut monialaista toimintaa kunnassa ja alueellisena yhteistyönä osana kehittämisverkostoa. EPT-koordinaatioryhmässä on mukana kunnan eri toimialat, seurakuntien ja järjestöjen edustajat sekä Siun soten edustajat. Loppuvuodesta 2023 Liperin EPT-koordinaatioryhmä sai kunniamaininnan Ennalta ehkäisevä päihdetyö Pohjois-Karjalassa -hankkeelta aktiivisesta ja laaja-alaisesta ehkäisevän päihdetyön kehittämisestä ja toiminnasta. Ehkäisevän päihdetyön toimenpiteitä vuonna 2023 oli mm. maakunnallisen päihdetilannekyselyn markkinointi, koulutuksista tiedottaminen ja osallistuminen, ikäihmisille suunnattu Puhumalla paras -EPT-tilaisuus Yhteisötilalla, päihteettömyyskylttien laatiminen nuorisotoimen, urheiluseurojen, yhdistysten ym. käyttöön sekä kuntalaisviestinnän kehittäminen kunnan verkkosivujen kautta.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön perustettu moniammatillinen hyte-tiimi on tehostanut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja tapahtumien viestintää kuntalaisille. Hyte-tiimi on kokoontunut säännöllisesti vuoden aikana. Hyvinvointia ja terveyttä edistäviä tapahtumia järjestettiin runsaasti, eri toimialat olivat mukana tapahtumissa teemojen mukaisesti. Yhteistyössä osallistuttiin ja järjestettiin toimintaa muun muassa Vanhusten viikolle, ehkäisevän päihdetyön viikolle sekä Lasten oikeuksien viikolle.

Viestinnän ja tiedottamisen lisäämiseen kunnan verkkosivujen yhteyteen laadittiin omat Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sivut, joka otettiin käyttöön vuonna 2023. Sivustolta löytyy tietoa ja vinkkejä oman hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä neuvoja haastaviin tilanteisiin ja ohjaus avun hakemiseen.

Unicefin lapsiystävällinen kunta -työ jatkui asetettujen tavoitteiden pohjalta. Koordinaatiotyöryhmä koontui säännöllisesti. Lastenoikeuksien viikon toiminta oli erittäin monipuolista. Viikolla kokoontui ensimmäistä kertaa kunnan lapsiparlamentin suuristunto sekä järjestettiin maakunnallinen perhekeskuseminaari Liperin koululla. Kouluttautuminen lasten oikeuksiin on alkanut laajasti mm. varhaiskasvatuksessa ja vapaa-aikapalveluissa.

Kunnan ruokakasvatustyöryhmä perustettiin vuonna 2023 Itä-Suomen yliopiston Kokoava-hankkeen jälkeen. Työryhmä jatkaa hyvien käytänteiden edistämistä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa sekä yhteistyötä ruokapalvelujen ja oppilaiden sekä vanhempien kanssa. Ruokakasvatuksen työryhmäkokousten välillä työskentely jatkuu toimialoittain. Terveellisiin ruokailutottumuksiin panostettiin kunnassa laajemmin. Henkilökohtaisessa liikuntaneuvonnassa ruokailutottumukset otetaan tarvittaessa puheeksi ja avoimessa nuorisotyössä toteutui terveellisen ruokavalion puheeksi ottamisen ja teemailat ja -iltapäivät. Myös Ikäihmisten neuvosto panostanut ikäihmisten terveellisiin ruokailutottumuksiin vuonna 2023

Viinijärven ja Liperin yhteisötalojen toiminta on ollut vilkasta vuonna 2023. Yhteisötalojen toiminta on osoittautunut hyvinvointia edistäväksi ja eri toimijoiden yhteenkuuluvuutta ja yhdessä tekemistä edistäväksi tahoksi.

Työllisyyden hoito tärkeä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Kunnan työllisyyspalveluihin kuuluvan Duunitalo Linkin toiminta on laajentunut ja monipuolistunut. Kuntakokeilussa ja osittain myös työllisyys-hankkeissa kontaktoitiin vuoden 2023 aikana kaikki alle 30-vuotiaat työttömät työnhakijat. Alle 25-vuotiaiden palvelut on keskitetty yhdelle asiakasvastaavalle ja yhteistyötä mm. Etsivän nuorisotyön ja nuorten palveluverkoston kanssa on lisätty. Duunitalo Linkin toimintaa markkinoitiin säännöllisesti sosiaalisessa mediassa ja mm. Info-tv on ollut käytössä arkipäivisin vuoden 2023 aikana.

Vuonna 2023 perustettiin kunnan kotouttamisen monialainen työryhmä. Liperissä on tähän saakka ollut vähän ulkomaalaistaustaisia asukkaita, mutta vuoden 2023 aikana tilanne on muuttunut ja maahanmuutto on kasvussa. Ulkomaalaisten asukkaiden myötä tarve maahanmuuton koordinaatiolle ja kotouttamiselle kasvaa. Maahanmuuton koordinaatio ja kotouttaminen on moniammatillista yhteistyötä, jota kehitetään kunnassa ja alueellisena yhteistyönä edelleen vuonna 2024. Kunnan ensimmäinen valmistavan opetuksen ryhmä perustettiin elokuussa 2023.

Ikäihmisten liikkumisen turvallisuutta edistettiin jatkamalla kenkien liukuesteiden jakamista Varolan asiakaspisteellä ja kaikissa kirjastoissa 2023.

Maakunnallinen päihdetilannekysely toteutettiin lokakuussa 2023. Liperistä saatiin 428 vastausta, joissa painottuivat alle 18-vuotiaat, mutta vastaajissa oli aiempaa enemmän myös työikäistä väestöä ja vanhempia. Tulosten mukaan Liperissä on havaittu sähkösavukkeiden käyttöä hieman muuta maakuntaa enemmän viimeisen 12 kk. aikana. Vastausten mukaan ehkäisevien toimenpiteiden tulisi kohdentua päihteiden välittämiseen alaikäisille, päihteiden käyttöön koulujen ja oppilaitosten alueella sekä alaikäisten päihteiden käyttöön. Tärkeimpinä keinoina nähtiin turvallinen ja kannustava kasvuympäristö, tiedon lisääminen päihteistä ja päihteiden haitoista sekä kasvua tukeva varhaiskasvatus ja perusopetus. 28 % vastaajista koki altistuneensa poltettavien tuotteiden savulle viimeisen vuoden aikana ja kokeneensa siitä haittaa. Kouluterveyskyselyssä 2023 ilmeni, että sähkösavukkeiden ja nikotiinipussien käyttö on Pohjois-Karjalassa yleisempää

kuin valtakunnallisesti. Koko maakunnan alueella toivotaankin nykyistä enemmän puuttumista alaikäisten tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön.

Väestön hyvinvoinnin ja terveyden tila

Ennakkotietojen mukaan vuonna 2023 Liperissä syntyi 105 lasta, mikä on 25 lasta enemmän kuin vuonna 2022. Kuolleiden määrä Liperissä on syntyneitä suurempi. Vuonna 2023 kuoli Liperissä 131 henkilöä, mikä on 27 henkilöä vähemmän kuin edellisenä vuonna. Ikääntyneiden suhteellinen osuus väestöstä on noussut viime vuosina tasaisesti, vaikka ikäihmisiä on Liperissä hieman valtakunnallista keskiarvoa vähemmän. Ennakollinen Liperin väkiluku 31.12.2023 oli 11 964 henkilöä.

Tuoreimmat tilastolliset tiedot mm. väestörakenteesta ovat vuodelta 2022. Valtakunnallisissa tilastoissa on 1–2 vuoden viive. Vuonna 2022 alle 15-vuotiaita oli Liperin väestöstä 17,6 %, 15–64-vuotiaiden osuus väestöstä 58,9 % ja yli 64-vuotiaita oli 23,5 % väestöstä (Kuntien avainluvut, Tilastokeskus).

Vuonna 2022 viranomaisten tietoon tulleet Liperiläisten henkilöiden rikoslakirikosten määrä oli 946, joista alle 18-vuotiaan tekemäksi epäiltiin 52. Viranomaisten tietoon tulleita liikenne rikoksia oli 383 ja omaisuusrikoksia 374 vuonna 2022. (Tilastokeskus)

Lapset ja lapsiperheet

Liperissä on paljon lapsiperheitä ja lapsiperheiden lukumäärä on kasvanut edelleen noin kymmenellä perheellä vuodesta 2021. Tilastot osoittavat, että perheiden määrä, joissa ei ole lapsia, kasvaa tasaisesti myös Liperissä. Lapsiperheitä on kuitenkin edelleen maakunnallista tasoa enemmän ja alle 18-vuotiaita lapsia on keskimäärin 1,9/perhe. Yksinhuoltajaperheiden lukumäärä on viime vuosina pysynyt samalla tasolla. Lapsiperheitä vuonna 2022 oli Liperissä 1323 kpl ja näistä 21,8 % oli yksinhuoltajaperheitä.

Talouden haasteet näkyvät kuntalaisten arjessa. Hintojen nousu kauttaaltaan kuormittaa kuntalaisia ja mm. harrastamisen maksut tuottavat ongelmia. Lapsiperheiden pienituloisuusaste (12,4 %) oli Liperissä hieman koko maata suurempi vuonna 2022. Kunnan yleinen pienituloisuusaste (13,3 %) oli lähes sama kuin vuonna 2021 (13,4 %).

Vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä 34,7 % liperiläisistä nuorista koki harrastukset liian kalliiksi. Liperin tulos oli koko maan keskiarvoa korkeampi. Liikuntaa harrastavien nuorten määrä on Liperissä selvästi maan tulosta vähäisempi ja yleensäkin vähäisästi liikuntaa harrastavien nuorten määrä on kasvanut. Syksyllä 2023 5. ja 8. luokkalaisille tehdyn Move-mittauksen perusteella 36 % oppilaista fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveystä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla 2023. FinLapset-rekisterin mukaan 7–12 vuotiaista pojista 32 % ja 19 % tytöistä oli ylipainoisia vuonna 2022. Liikkumisen edistämisen ja ruokakasvatuksen tuleekin olla tulevaisuuden toiminnan painopisteinä.

Kouluterveyskyselyn tuloksissa nousi esille, että etenkin sähkötupakan käyttö on lisääntynyt jopa alakoulu- laisten keskuudessa. On havaittu, että myynti lähellä nuoria ja lapsia on lisääntynyt ja kaikkien tahojen/toimijoiden on tärkeää havahtua tilanteeseen. Lokakuussa 2023 toteutetun päihdetilannekyselyn kaikista liperiläisistä vastaajista oli havainnut 26 % tupakka- ja nikotiinituotteiden välittämistä ja 15 % oli havainnut alkoholin välittämistä alaikäisille. Alaikäisten (alle 18 v.) vastauksissa 29 % oli havainnut tupakka- ja nikotiinituotteiden välittämistä ja 16 % alkoholin välittämistä. Vastaajista 61 % oli havainnut alaikäisten tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä ja 38 % alkoholin käyttöä.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä (0–17-vuotiaat) oli 1,6 % vastaavan ikäisestä väestöstä vuonna 2022. Määrä on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna.

Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan 4. ja 5. luokan oppilaista 87,1 % oli tyytyväisiä elämäänsä. Tyytyväisyys elämään on noussut hieman verrattuna edelliseen mittaukseen.

Nuoret

Nuorten polarisaatio näkyy arjessa. Enemmistö nuorista voi hyvin tai jopa entistä paremmin. Sen sijaan osalla nuoria on yhä enemmän erilaisia ongelmia, pahoinvointia sekä vahingollista käyttäytymistä. Nuorten ja nuorten aikuisten yksinäisyys, ahdistuneisuus ja mielenterveysongelmat ovat havaintojen ja tilastojen mukaan lisääntyneet.

Kouluterveyskyselyn 2023 mukaan 8. ja 9. luokan oppilaista 13,4 % tunsivat itsensä usein yksinäiseksi. Samasta ikäryhmästä 11,2 % 8. ja 9. lk. oppilaista koki, ettei ole yhtään läheistä ystävää. Molempien kysymysten tulos kertoo, että yksinäisyyden kokemus on kasvanut edellisestä mittauksesta. Yksinäisyyden kokemus on kasvanut myös alakouluikäisten keskuudessa. Yksinäisyyden tunnistamiseen ja puuttumiseen liittyvät koulutukset ovatkin tärkeitä jatkossa.

Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta koki 17,1 %, 8. ja 9. lk. oppilaista. Myös tämä prosenttiosuus on kasvanut edellisen kyselyn tulokseen verrattuna.

Yksilöllisen ohjauksen tarve on lisääntynyt kouluissa ja etsivässä nuorisotyössä. Perusopetuksen oppilaista 10,88 % on erityisen tuen ja 19,14 % tehostetun tuen piirissä.

Vuonna 2023 nuorisotyöttömyys oli 19,8 % 18–24-vuotiaasta työvoimasta. Määrä on noussut hieman edellisestä vuodesta. Alle 30-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli Liperissä vuonna 2023 kuukausittain keskimäärin 108. Nuorten työttömyyteen tulee kiinnittää erityistä huomiota ja heidät tulisi saada työllistämisen toimenpiteiden piiriin mahdollisimman pian.

Hyvinvoiva pohjoiskarjalainen nuori -selvityshankkeen kyselyn Liperin tulosten mukaan 94 % nuorista koki saavansa tarpeeksi tietoa hyvinvointiin liittyen oman paikkakunnan palveluista. 18 % koki kuitenkin, että palveluihin hakeutuminen on vaikeaa. Viimeisen vuoden aikana apua ja tukea saatiin eniten koulusta ja omilta läheisiltä. Lisäksi toivottiin mm. harrastuspaikkoja ja nuorten oleskelupaikkoja ulkona sekä mm. neuvontapaikka nuorille.

”Nuorten paikka”-asiaa käsiteltiin sekä nuorten kanssa että lautakunnissa. ”Nuorten paikka” aiheutti eri sijaintipaikka vaihtoehdoissa (ainakin 2 paikkaa) lähialueen asukkaiden keskuudessa vastustusta. Elinympäristölautakunta päätti lähteä viemään asiaa eteenpäin kaavan kautta, jolloin erilaisia vaihtoehtoja tarjotaan ja mm. nuoret esittävät oman parhaan vaihtoehtosijainnin asialle.

Työikäiset

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuussa 2023 Liperissä 12,2 %. Määrä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna. Kokonaistyöttömyys eli koko vuoden työttömyyden keskiarvo 10,2 %, joka hiukan korkeampi kuin valtakunnallisesti. Työttömistä yli 50-vuotiaiden osuus on Liperissä muuta maata suurempi 43,09 % (koko maa 36,4 %). Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä oli 35,62 % vuonna 2023.

Perustoimeentulotuen saajia on Liperissä keskimäärin 252 hlöä/kk, joka on 2,1 % väestöstä (koko maa 3,3 % väestöstä). Täydentävää toimeentulotukea on haettu 218 kpl Liperissä vuonna 2023, joista myönteisiä päätöksiä on ollut 65 kpl, joista eri henkilöitä eli toimeentulotukea saaneet kotitaloudet (käsin laskettu) 49 kpl.

Ehkäisevää toimeentulotukea on haettu 45 kpl, joista myönteisiä päätöksiä on ollut 28 kpl, joista eri henkilöitä 24.

Työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus 25–64 vuotiaista oli Liperissä 8,1 % vuonna 2022. Sairaspäivärahaa saaneiden 24–64-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä on kasvanut useamman vuoden ja mutta on kuitenkin Liperissä lähellä valtakunnallista tasoa.

Ikäihmiset

Kuntakohtaista ja ajantasaista indikaattoritietoa ikäihmisten hyvinvoinnista ja terveydestä on vähän. Uusimmat tilastotiedot ovat vuodelta 2022. Hyvinvointialueen tiedontuotannon avulla tullaan jatkossa saamaan kuntakohtaista tietoa paremmin.

Yli 65-vuotiaiden määrä Liperissä jatkaa reipasta kasvua. 65-vuotta täyttäneiden osuus liperiläisistä oli 23,5 % vuonna 2022. Liperissä yksinasuvia 75 vuotta täyttäneitä oli 43,4 % vastaavan ikäisestä väestöstä vuonna 2022. Prosenttiosuus oli hieman suurentunut edellisestä vuodesta. Tehostetussa palveluasumisessa yli 75-vuotiaista oli 7,0 % vuonna 2022, mikä on enemmän kuin valtakunnallisesti keskimäärin. Omaishoitajia oli vuoden 2022 lopussa 82. (Omaishoidon tuesta sopimuksen tehneitä 65 täyttäneitä hoitajia vuoden 2022 aikana yhteensä 82.) Vuoden 2023 tietoa ei vielä ollut saatavilla.

Ylämyllylle avattiin loppuvuodesta 2023 uusi ikääntyneiden asumisen yksikkö, jossa on 30 yhden hengen asuntoa. Liperissä on edelleen vajetta ikäihmisten palveluasumisen paikoista.

Ikäihmisten kaatumisten ehkäisyyn on kunnassa panostettu muun muassa kenkien liukusteiden jakamisella ja turvallisuustapahtumilla. Liperissä kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksojen määrä 65-vuotta täyttäneillä oli 271,8 vuonna 2022. Määrä on laskenut edellisistä vuosista, mutta jatkossakin asiaan on syytä kiinnittää huomiota.

Osallisuus

Liperin kunnan osallisuusohjelma ohjaa kunnan, viranhaltijoiden ja henkilöstön sekä palvelualueiden toimintaa. Osallisuutta edistäviä toimenpiteitä arvioidaan ja seurataan vuosittain.

Liperin kunnan osallisuustoimielimiä ovat lapsiparlamentti, nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto, ikäihmisten neuvosto sekä mökkiläistoiminkunta. Osallisuustoimielimet kokoontuvat säännöllisesti ja kokousmuistiot ovat luettavissa kunnan verkkosivuilta. Lapsiparlamentin ensimmäinen suuristunto järjestettiin marraskuussa lasten oikeuksien viikolla. Nuorisovaltuuston edustajat ovat osallistuneet säännöllisesti hyvinvointilautakunnan, elinympäristölautakunnan sekä kunnan valtuuston kokouksiin.

Hyvinvointilautakunta on tavannut vammaisneuvoston sekä ikäihmisten neuvoston jäseniä kokouksen yhteydessä kerran vuoden aikana sekä kuulleet jokaisessa kokouksessa neuvostojen ajankohtaiset asiat lautakuntaedustajan kautta.

Vuoden aikana asukkaat ovat päässeet mukaan kehittämään ja vaikuttamaan oman elinympäristönsä ja yhteisönsä asioihin mm. uusien asukkaiden ja uusien yrittäjien illassa helmikuussa, Liperin ja Viinijärven taajamien kehittämissuunnitelmien laadinnan kuulemistilaisuuksissa, Ylämyllyn kyläillassa, kunnanhallituksen ja yrittäjien illassa, Viinijärven koulusuunnittelun pajapäivässä ja nuorisotoimen K13-miiteissä.

Vuoden aikana asukkaiden mielipiteitä on pyydetty erilaisilla kyselyillä, kuten kohtaamispaikka Kodan arviointikyselyllä, koulujen palautekyselyillä useammassa koulussa, järjestökyselyllä sekä maakunnallisella päihdetilannekyselyllä. Kuntalaiset ovat saaneet ehdottaa erilaisia vuoden aikana ansioituneita toimijoita ja myönteisiä tekoja jo usean vuoden ajan. Vuoden 2023 osalta vanhempainneuvosto Rumpu ry palkittiin vuoden lapsi- ja nuorisotekona aktiivisesta ja kehityshakuisesta yhteistyöstä.

Eduskuntavaalit järjestettiin tammikuussa 2023. Liperin kunnan äänestysprosentti oli 67,8 %. Liperiläisiä ehdokkaita vaalissa oli mukana 6 kpl. Kuntalaisaloitteita tehtiin vuoden 2023 aikana 4 kpl.

Vuoden 2023 aikana edettiin Lapsiystävällinen Kunta -mallin, ikäystävällisyyden ohjelman ja nuoriso-ohjelman valmistelussa. Molempien laadinnassa on osallistettu kohderyhmiä monin eri tavoin. Kaikissa kouluissa on oppilaskuntatoimintaa ja oppilaat ovat monin tavoin mukana koulun kehittämistyössä. Keväällä 2023 nuorisovaltuusto ja oppilaskunta tekivät kannanoton koululiikunnan tilasta ja vuoden lopussa hankittiin oppilaskunnan aloitteen pohjalta kouluille kierrätysastiat.

Hyte-kerroin

Kunnille on otettu käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Lisäosan suuruus määräytyy prosessi- ja tulosindikaattoreiden mukaisesti. Yhteensä indikaattoreita on 20. Hyte-kertoimen mukainen lisäosa maksettiin ensimmäisen kerran kunnille osana vuoden 2023 valtionosuuksia. Liperin kunnan vuoden 2023 hyte-kerroin oli 19,0 €/asukas.

Keskeisimmät haasteet tuleville vuosille

Liperin väestön keskeisimmät terveyden ja hyvinvoinnin haasteet on kuvattu täsmällisesti laajassa hyvinvointikertomuksessa sekä mielen hyvinvoinnin ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelmissa. Uusina ilmiöinä nousee väestön hyvinvoinnin polarisoituminen. Työttömyys, taloudelliset sekä terveydelliset haasteet näytävät keskittyvän vain osalle väestöstä. Suurina haasteina tilastojen ja arkihavaintojen perusteella ovat edelleen

- yksinäisyys, ahdistuneisuus, mielenterveyden haasteet
- sähkötupakointi ja päihteiden käyttö, päihde- ja peliriippuvuus
- ylipaino ja vähäinen liikunta

Hyvinvointityön strateginen ohjaus ja toimenpiteiden tiedolla johtaminen ovat tärkeitä jatkossakin. Suunnitelmien seuranta ja päivittäminen ja sitä kautta poliittinen ja taloudellinen ohjaus antavat suuntaviivoja konkreettiselle hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen työlle.

Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan perustehtävä (Kuntalaki 410/2015, 1 §). Kunnan on terveydenhuoltolain (1326/2010) nojalla otettava päätöksissään huomioon hyvinvointivaikutukset (11 §) sekä seurattava väestön hyvinvointia (12 §). Kaikkea toimintaa ja palveluiden järjestämistä ohjaa kuntastrategia, yhdessä sovitut arvot ja tavoitteet.

1.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Kunnan toimintaa ohjaavat voimassa oleva lainsäädäntö, hallintosääntö ja muu ohjeistus. Valtuusto on hyväksynyt sisäisen valvonnan ohjeet 20.12.2013. Ohjeiden mukaan kukin toimiala laatii sisäisen valvonnan suunnitelman vuosittain. Käytännössä suunnitelma on sisällytetty alkuvuodesta käsiteltävään käyttösuunnitelmaan. Sisäistä valvontaa toteutetaan palvelualuekohtaisesti. Sisäisen valvonnan raportointi on perinteisesti sisällytetty tilinpäätökseen.

Koko kuntaa koskevan sisäisen valvonnan teknistä toteuttamista ovat jo pidempään helpottaneet henkilöstö- ja taloushallinnon raportointijärjestelmät ja ohjelmistojen ominaisuudet. Lisäksi maakuntaverkon ja ohjelmistojen käyttöoikeuksien tekninen hallinta on parantunut vuosittain.

Keskushallintopalveluiden vuosittainen sisäinen valvonta 2023

Julkisilta toimijoilta edellytetään tietoturvan ja tietosuojan ohjeistusta, dokumentointia ja prosessien kuvaamista. Tietoturvan- ja tietosuojan parantaminen on osa jatkuvaa kunnan toiminnan kehittämistä, jatkuvuuden varmistamista ja sisäistä valvontaa. Tietoturvadokumentteja ja kunnan verkkosivuilla julkaistuja tietosuojaselosteita päivitetään tarvittaessa. Digitalisaatiolla edistetään tietoturvaa ja tietosuojaa; mm. lakisääteistä tiedonhallintamallia kehitetään uudessa sähköisessä ympäristössä (Digiturvamalli). Tiedonhallintamallia ylläpidetään palvelujen, asiankäsittelyn ja tietoaaineistojen hallinnan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi, tiedonsaantia koskevien oikeuksien ja rajoitusten toteuttamiseksi, moninkertaisen tietojen keruun vähentämiseksi, tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteen toimivuuden toteuttamiseksi sekä tietoturvallisuuden ylläpitämiseksi. Tietoturva- ja tietosuojajaksuja pidettiin henkilöstölle intrassa ja työyksiköiden palavereissa. Laajennettu johtoryhmä osallistui digitaalisen turvallisuuden Taisto 2023 harjoitukseen. Vuoden 2023 aikana varautumisen ohjeistuksia päivitettiin ja työ jatkuu 2024. Tietoturva ja tietosuojan vaikutusten arvioinnit (DPIA) tehtiin hankittavista tietojärjestelmistä, joissa käsitellään henkilötietoja. Lakisääteinen ilmoituskanava otettiin käyttöön intrassa.

Digimentorit aloittivat toimintansa osana Vahva osaaminen osaksi arkeamme -hanketta. Keskeisten päättäjien ja viranhaltijoiden sidonnaisuudet ovat kaikkien luettavissa verkkosivuilla ja ne päivitetään vuosittain.

Esihenkilö vastaa siitä, että jokainen kuntaan tuleva uusi työntekijä suorittaa Graniten tietosuojakoulutuksen peruskurssit. Jokainen kunnan työntekijä, luottamushenkilö, järjestelmien ja palveluiden käyttäjä sekä tietojärjestelmän pääkäyttäjä vastaavat tietoturvallisuuden toteuttamisesta, valvonnasta ja kehittämisestä omalta osaltaan.

Palkan ja muiden korvausten maksamisessa noudatetaan sopimuksia ja kunnan viranomaisen päätöksiä. Palvelualueet tarkastavat palkkaperusteiden oikeellisuutta oman sisäisen tarkastuksen suunnitelman mukaisesti. Vuosittain palkkaneuvotteluihin liittyen palkkojen oikeellisuutta tarkkaillaan koko kunnan tasolla.

Kassat tarkastetaan vähintään kerran vuodessa, kirjanpitoaineisto tarkastetaan tilinpäätöksen yhteydessä, tilit täsmätään kerran kuukaudessa. Laskujen asiatarkastuksesta ja hyväksymisestä annetaan koko kuntaa koskevat ohjeet vuosittain. Asiatarkastajat ja hyväksyjät ja heidän varahenkilönsä nimetään kustannuspaikoittain käyttösuunnitelman yhteydessä.

Vuonna 2021 taloushallinnon prosessit käytiin läpi ulkopuolisen arvioijan toimesta. Perusprosessien todettiin toimivan hyvin ja tarkoituksenmukaisesti, eikä puutteita prosesseissa havaittu. Prosessien sähköistämistä on jatkettu läpikäynnissä tulleiden kehityskohteiden pohjalta. Vuonna 2023 toteutettiin ostolaskuaineistojen läpikäynti ulkopuolisen asiantuntijan toimesta. Analyysin tavoitteena oli ostolaskujen kirjaamisessa tapahtuvien riskien havaitseminen, yksilöiminen ja korjaaminen. Aineistona oli vuosien 2020–2022 ostolaskut. Aineistosta ei löydetty tarkastuksessa yhtään tuplamaksua ja vähentämättä jäänyttä arvonlisäveroa havaittiin n. 1 300 euron verran 87 eri laskussa. Läpikäydyn aineiston euromäärä oli 225,2 M€ ja 31 012 laskua, eli havaittu poikkeama on erittäin pieni aineiston kokoon verrattuna. Lisäksi poikkeamista 80 % selittyi luottamushenkilöiden mobiililiittymien virheellisestä alv-käsittelystä vuoden 2020 osalta. Vähentämättä jäänyt arvonlisävero haettiin takautuvasti.

Ohjelmistojen käyttöoikeudet haetaan esimiehen pyynnöstä. Pääkäyttäjät luovat oikeudet ja tarkastavat säännöllisesti käyttöoikeuksien ajantasaisuuden. Tietosuoja-asetukseen liittyen käyttöoikeuksiin liittyviä prosesseja ja dokumentaatiota käytiin läpi ja kehitettiin edelleen.

Talouden seuranta ja raportointia toteutetaan systemaattisesti. Lisäksi talousarvion täytäntöönpanon yhteydessä annetaan koko kuntaa koskevia ohjeita.

Riskienarviointi toteutettiin syksyllä talousarvion valmistelun yhteydessä ja kymmenen arvioinnissa vakavimmaksi arvioitua riskiä kuvattiin vuoden 2024 talousarvioon.

Maaseutupalveluiden vuosittainen sisäinen valvonta 2023

Maaseutupalveluissa ostolaskujen asiatarkastusta ja hyväksyntää on noudatettu. Tarvittaessa tiliöintiä on oikaistu. Ostolaskujen ja myyntilaskutuksen sekä henkilöstön matkalaskujen ja puhelinlaskujen oikeellisuus on todennettu. Ei huomautettavaa. Henkilöstön tehtäväosuuksia kuntakohtaisesti on tarvittaessa muutettu.

Vuoden 2023 ulkoinen valvonta

Maaseutuviranomaistoimintaa valvovat kansallinen viranomaisen Ruokavirasto (kuntatarkastus ja vuosittainen YTA:n antama vakuutus sisäisestä tarkastuksesta), valtiontalouden tarkastuskeskus, EU:n komission tili-tuomioistuin ja EU:n komission tarkastus.

Hyvinvointipalveluiden vuoden 2023 sisäisen valvonnan toimenpiteet ja toteuma

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan niitä toimintatapoja ja prosesseja, joilla varmistetaan hyvinvointipalveluiden toiminnan laillisuus, tavoitteiden mukainen toiminta, resurssien tarkoituksenmukainen ja taloudellinen käyttö sekä kunnan yleisten toimintaohjeiden mukainen toiminta. Sisäisen valvonnan osa-alueita ovat:

- operatiivinen johtaminen
- riskien hallinta
- raportointi
- talous
- turvallisuus

Hyvinvointipalvelujen talousarvio

Vuoden 2023 talousarvio alittui 0,3 % eli noin 90 000 €. Talouden seurantaan kiinnitettiin vuoden aikana entistä enemmän huomiota talouden tasapainottamisen edetessä. Talousarviomuutoksia tehtiin ensimmäisen talouskatsauksen yhteydessä. Koko vuoden ajan sijaisten tarve oli runsasta ja joissakin yksiköissä sijaismäärärahat ylittyivät huomattavasti. Pitkissä sairauspoissaoloissa kuitenkin kela korvaukset tasoittavat osaa sijaiskuluista. Tulosalueista muut alittivat talousarvion paitsi perusopetus, jossa ylitystä 0,3 % eli noin 41 600 €.

Toiminnan ja talouden raportointi

Hyvinvointipalveluiden talousarvion toteutumisesta raportoidaan kuukausittain lautakunnalle ja kunnanhallitukselle kolme kertaa vuodessa (talouskatsaus I ja II sekä tilinpäätös). Tulosityksiköt raportoivat palvelualueen johtajalle yksiköidensä taloudessa tapahtuvista muutoksista välittömästi. Hyvinvointipalveluiden johtoryhmä seuraa tulosalueiden ja koko palvelualueen talouden kehitystä vähintään kuukausittain. Muutassa yksikössä toiminnan ja talouden seuraamista on vuoden aikana vaikeuttanut esihenkilöiden poissaolot tai vaihtuminen.

Riskienhallinta

Hallintosäännössä on määritelty vastuut hyvinvointipalvelujen riskienhallinnan toimeenpanosta. Tulosityksikön esihenkilö vastaa siitä, että yksikön operatiivisten tavoitteiden toteutumista uhkaavat riskit tunnustetaan ja arvioidaan sekä ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin. Kaikissa yksiköissä riskienhallinnan työkaluna käytetään sähköistä TurvaArvi-ohjelmaa. Yksiköiden riskien arvioinnit ovat ajan tasalla. Riskienhallinnan tärkeänä toimenpiteenä on sijaiskäytänteiden sopiminen etenkin kriittisissä tehtävissä. Sijaisjärjestelyjen sopimista on edelleen tarve jatkaa muuttuvien tilanteiden myötä.

Turvallisuus

Palvelualueen turvallisuutta arvioitaessa huomioidaan eri turvallisuuden osa-alueet, fyysinen ja sosiaalinen turvallisuus sekä tietoturvallisuus. Kaikissa palvelualueen toimipaikoissa on ajantasaiset turvallisuus ja pelastautumissuunnitelmat. Hyvinvointipalveluissa jatkettiin pelastussuunnitelmien siirtämistä sähköiseen Pelsu-järjestelmään. Pelsu-järjestelmässä suunnitelmat ovat helposti päivitettäviä ja saatavilla. Varhaiskasvatuksen ja koulujen pelsut ovat valmiina. Vapaa-aikapalveluiden pelastussuunnitelmien siirtoa ja laatimista on aloitettu, mutta se on kesken. Hallinnon tilojen pelastussuunnitelmaa ei tehdä erillisenä, koska nykyisistä tiloista luovutaan kevään 2024 aikana. Kouluyhteisön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastukset tehtiin Liperin, Salokylän ja Mattisenlahden kouluilla.

Sisäisen valvonnan suunnitelman arviointi vuodelta 2023

Sisäisen valvonnan toimenpiteenä oli huolehtia henkilöstösuunnitelman noudattamisesta, pitää vakanssiluettelo ajantasaisena sekä pyrkiä hyvää tiedonkulkuun rekrytointiprosessin aikana. Henkilöstösuunnitelma ja vakanssiluettelo otettiin käyttöön koko kunnassa vuonna 2022. Hyvinvointipalveluissa vakanssiluettelon käytössä etenkin varhaiskasvatuksessa on edelleen haasteita, koska henkilöstötilanteet vaihtuvat nopeasti ja henkilöstön saatavuudessa on haasteita, jolloin rekrytointiin tarvitaan joustavia ratkaisuja. Vakanssiluetteloä ylläpidetään hyvinvoinnin hallinnosta ja se on pääosin ajan tasalla.

Vuodelle 2023 tehty henkilöstösuunnitelma toteutui hyvin. Joitakin määräaikaista muutoksia nimikkeisiin jouduttiin tekemään varhaiskasvatuksen puolella. Henkilöstösuunnitelman mukaisesti lakkautui ja perustettiin uusia vakansseja. Yksi uusi perustettu vakanssi jäi täyttämättä. Taloustyöryhmän ohjauksen mukaisesti henkilöstösäästöjä etsittiin vuoden aikana ja useita vakansseja oli osittain tai kokonaan täyttämättä loppuvuoden aikana.

Rekrytointin tiedonkulun osalta toiminnan kehittäminen jatkuu edelleen. Täyttölupaprosessissa on ollut viiveitä, mikä on vaikuttanut yksiköiden toimintaan. Henkilöstön haastattelun jälkeen kaikki tiedot eivät ole siirtyneet riittävän sujuvasti hallinnon päätöksen tekoon, mikä osaltaan on hidastanut lopullisen valintapäätöksen tekoa. Rekrytointissa on ollut haasteita, kaikkia avoimena olevia paikkoja ei ole saatu täytettyä.

Hankerahoituksen osuus toiminnan järjestämisessä kasvoi edelleen. Tavoitteena oli kiinnittää hankkeiden taloussuunnitteluun erityistä huomiota ja huolehtia kirjanpidon täsmällisyydestä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen hankkeet ovat siirtyneet hyvinvointi- ja hankekoordinaattorin koordinaatiovastuulle, mutta muiden hankkeiden osalta koordinaatiosta ja taloudesta vastaa edelleen tulosaluejohtajat.

Hyvinvointipalveluiden hankkeita päättyi runsaasti vuoden aikana. Näiden hankkeiden osalta raportointi on osittain vasta vuonna 2024. Hankkeiden kirjanpito omalla projektikoodilla on pääasiassa toimivaa ja kokonaistilanteen seurannassa tehdään yhteistyötä kirjanpidon kanssa. Hankkeiden seurantaraportit on ajettu palvelualuejohtajalle kirjanpidon toimesta noin joka toinen kuukausi. Hanketuloja kirjataan jaetusti suunnitelman mukaisesti useamman kerran hankekauden aikana.

Elinympäristöpalveluiden vuoden 2023 sisäisen valvonnan toimenpiteet ja toteuma

Käyttösuunnitelmassa asetetut sisäisen valvonnan painopisteet vuodelle 2023:

- Huomioidaan ja seurataan palvelualueen toimintaa kunnanhallituksen 9.1.2023 hyväksymän vuoden 2023 talousarvion täytäntöönpano-ohjeen mukaisesti.
  - On toteutunut
- Varmistetaan, että palvelualueiden, tulosalueiden, tulosyksiköiden ja kustannuspaikkojen vastaviksi nimetyt ja muut määrärahan käyttäjät perehtyvät riittävässä määrin vuoden 2023 talousarvion sitoviin toimintakatteisiin, toiminnallisiin tavoitteisiin sekä kunnanhallituksen antamaan ohjaukseen ja sisäisiin taloushallinnon ohjeisiin.
  - On toteutunut
- Palvelualueella käynnistetään normaalin toiminnan lisäksi vain akuuteimmat hankinnat ja investoinnit sekä kehittämishankkeet.
  - On toteutunut talouden säästötoimenpiteinä
- Tehostetaan sisäistä valvontaa ja määrärahojen ennakoivaa käyttöä ja tarkempaa seurantaa.
  - On toteutunut
- Päivitetään elinympäristöpalvelujen sisäisen valvonnan ohje sen jälkeen, kun koko kunnan ohjeistus on päivitetty.

Keskeiset johtopäätökset ja sisäisen valvonnan kehittäminen taloussuunnittelukaudella

Palvelualuekohtaisten sisäisten valvonnan raporttien pohjalta voidaan todeta, ettei sisäisessä valvonnassa ole vuoden aikana havaittu merkittäviä poikkeamia. Aiempien vuosien havaintona on ollut riittävän huomion kiinnittäminen määrärahojen riittävyyden seurantaan ja poikkeamiin reagointiin talousarviovuoden aikana. Talousarviopoikkeamiin reagoiminen onkin ollut keskeinen kehittämiskohde ja siinä on vuoden 2023 aikana tapahtunut positiivista kehitystä. Talousarviomuutokset on haettu ja käsitelty tilikauden aikana, eikä määrärahaylityksiä ole tullut. Vuoden aikana aloitetun talouden tasapainottamistyön tiimoilta määrärahojen riittävyyteen ja poikkeamiin kiinnitetty enemmän huomiota.

Kunnanhallituksen hyväksymän sisäisen valvonnan ohjeen mukaan kunnanjohtaja seuraa kuntaenemmistöisten tai kunnan määräysvallassa toimivien yhteisöjen toimintaa ja tarvittaessa raportoi yhteisöjen toiminnasta kunnanhallitusta. Kunnanjohtaja osallistui vuoden aikana useisiin Lipertek Oy:n ja Liperin yritys kiinteistöt Oy:n hallitusten kokouksiin. Yhtiöiden osalta ei ollut erikseen raportoitavaa.

Sisäisen valvonnan ohje on hyväksytty vuonna 2013 ja toiminta on sen pohjalta vakiintunutta. Taloussuunnittelukaudella kokonaisvaltainen riskienhallinta tulisi saada jalkautettua luontevaksi osaksi talousarvioita ja tilinpäätöksiä sekä sisäisen valvonnan ohje päivitettyä.

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelma (ulkoiset erät)	2023	2022
Toimintatuotot	10 044 001	13 688 252
Toimintakulut	-40 026 025	-91 189 581
Toimintakate	-29 982 024	-77 501 329
Verotulot	25 314 123	45 899 719
Valtionosuudet	10 997 307	31 916 650
Rahoitustuotot ja -kulut	-263 800	79 779
Vuosikate	6 065 606	394 818
Poistot ja arvonalentumiset	-4 074 919	-3 853 147
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden tulos	1 990 687	-3 458 328
Tilinpäätössiirrot	119 184	119 183
Tilikauden ali/ylijäämä	2 109 871	-3 339 145

Tuloslaskelman tunnuslukuja	2023	2022
Toimintatuottojen %-osuus toimintakuluista	25,09	15,01
Vuosikate % poistoista	148,85	10,25
Vuosikate €/asukas	506,99	33,03
Asukasmäärä	11 964	11 953

Tuloslaskelma kuvaa tilikaudelle jaksotettujen tulojen riittävyyttä tilikaudelle jaksotettujen menojen kattamiseen.

Toiminnan rahoitus - Rahoituslaskelma

	31.12.2023		31.12.2022	
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	6 066		395	
TULORAHOITUKSEN KORJAUSERÄT	-1 681	4 384	-36	359
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
INVESTOINTIMENOT	-3 402		-6 217	
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIIN	527		162	
PYSYVIEN VASTAAVIEN LUOVUTUSTULOT	214	-2 661	395	-5 660
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
1 724				
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	-10		-5	
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	0	-10	12	7
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	7 000		12 000	
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-8 470		-9 597	
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	124	-1 347	37	2 440
OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET				
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA		0		-890
PÄÄOMIEN MUUTOKSET	-43		42	
SAAMISTEN MUUTOS	489		-498	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	-2 423	-1 978	3 989	3 533
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
-3 335				
RAHAVAROJEN MUUTOS				
-1 611				
RAHAVAROJEN MUUTOS				
RAHAVARAT 31.12.	742		2 353	
RAHAVARAT 01.01.	2 353	-1 611	2 566	-213

Rahoituslaskelman tunnusluvut	2023	2022
Investointien tulorahoitus, %	210,99	6,52
Laskennallinen lainanhoitokate	0,97	0,12
Kassavarat 31.12., M€	0,74	2,35
Kassan riittävyys, pv	5	8
Asukasmäärä	11 964	11 953

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta:

2023	-18 921,819,65 €
2022	-20 732 612,24 €
2021	-13 383 726,27 €

Rahoitusasema ja sen muutokset

Tase (1000 €)

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Aineettomat oikeudet	94	31
Muut pitkävaikutteiset menot	1 836	2 077
	<u>1 930</u>	<u>2 077</u>
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	6 144	6 157
Rakennukset	44 226	45 848
Kiinteät rakenteet ja laitteet	12 351	12 037
Koneet ja kalusto	1 034	1 296
Muut aineelliset hyödykkeet	2	2
Ennakkomaksut ja keskeneräiset työt	737	198
	<u>64 494</u>	<u>65 537</u>
SIJOITUKSET		
Osakkeet ja osuudet	6 137	8 005
Muut lainasaamiset	1 383	1 383
Muut saamiset	263	253
	<u>7 783</u>	<u>9 640</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT	74 208	77 284
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
SAAMISET		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	839	991
Muut saamiset	579	565
Siirtosaamiset	381	732
	<u>1 798</u>	<u>2 288</u>
RAHOITUSARVOPAPERIT		
Joukkovelkakirjalainasaamiset	30	0
Muut arvopaperit	24	15
	<u>688</u>	<u>2 338</u>
RAHAT JA PANKKISAAMISET	688	2 338
	<u>688</u>	<u>2 338</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT	2 540	4 641
VASTAAVAA	76 749	81 925

VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	13 222	14 982
Edellisten tilikausien ylijäämä	230	3 570
Tilikauden yli/alijäämä	2 110	-3 339
	<u>15 562</u>	<u>15 213</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	845	964
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	213	1 695
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Lahjoitusrahastojen pääomat	150	193
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	41 661	40 592
Lainat julkisyhteisöiltä	0	1 721
Liittymismaksut	2 396	2 396
	<u>44 058</u>	<u>44 709</u>
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	7 651	8 450
Lainat julkisyhteisöiltä	0	20
Lainat muilta luotonantajilta	618	495
Saadut ennakot	0	4
Ostovelat	2 131	2 205
Muut velat	386	426
Siirtovelat	5 135	7 550
	<u>15 921</u>	<u>19 150</u>
VIERAS PÄÄOMA	59 979	63 860
VASTATTAVAA	76 749	81 925

Taseen tunnusluvut	2023	2022
Omavaraisuus %	21,38	19,75
Lainakanta M€	49,93	51,3
Lainat €/asukas	4 173	4 290
Suhteellinen velkaantuneisuus %	129,39	69,78
Lainat ja vuokravastuut, M€	51,6	51,8
Lainat ja vuokravastuut €/asukas	4 311	4 336
Kertynyt ylijäämä/M€	2,34	0,23
Kertynyt ylijäämä/asukas	196	19
Lainasaamiset, M€	1,38	1,38
Asukasmäärä	11 964	11 953

Tunnusluvut

TULOSLASKELMA

Toimintatuotot/Toimintakulut %

$100 \times \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Tunnusluku osoittaa, paljonko toiminnan kuluista saadaan katettua kunnan laskuttamilla toimintatuotoilla. Tunnusluku vähennettynä sadasta kertoo, mikä osuus toimintamenoista on rahoitettava verotuloilla, valtionosuuksilla ja muilla tuotoilla.

Vuosikate % poistoista

$100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Kun tunnusluvun arvo on 100 % tai suurempi, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä.

Vuosikate euro/asukas

Tunnusluvulla arvioidaan tulorahoituksen riittävyttä. Luvulla ei ole kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa.

RAHOITUSLASKELMA

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €

Rahoituslaskelman välitulos Toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirta ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, %

$100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, joka on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Laskennallinen lainanhoitokate

$(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Laskennallinen lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja laskennallisten lyhennysten maksuun. Laskennallinen lainanlyhennys saadaan jakamalla taseen lainat kahdeksalla, joka kuvaa oletettua jäljellä olevaa laina-aikaa.

Tulorahoitus on riittävä lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Luotettavan kuvan kunnan lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä, kun tunnusluku on 1-2 ja heikko, kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Kassan riittävyys päivää

365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävytenä päivissä. Tunnusluku kertoo, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla tai muilla kassavaroihin luettavilla erillä. Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset.

TASE

Omavaraisuusaste, %

$100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntataloudessa keskimääräistä 70 % omavaraisuutta. 50 % tai alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

$100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Lainat ja vuokravastuut

Lainat ja vuokravastuut saadaan lisäämällä lainakantaan liitetiedoissa ilmoitettu vuokravastuiden määrä.

Kertynyt yli-/alijäämä euroa

Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Luku osoittaa, kuinka paljon kunnalla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana tai paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

Kertynyt yli-/alijäämä euroa/asukas

$((\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}) / \text{Asukasmäärä})$

Luku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän. Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvouden päättymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää.

Lainakanta ja lainakanta euroa/asukas

Vieras pääoma – (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan koko vieraspääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla. Lainakanta euroa/asukas saadaan jakamalla lainakanta asukasmäärällä.

Lainasaamiset

Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

Kokonaistulot ja –menot

Liperin kunnan kokonaistulot ja –menot (ulkoiset erät)

TULOT		MENOT	
Toiminta		Toiminta	
Toimintatuotot	10 044 001,08	Toimintakulut	40 026 025,03
Verotulot	25 314 123,21	Korkokulut	636 587,97
Valtionosuudet	10 997 307,00	Muut rahoituskulut	340,15
Korkotuotot	7 784,93		
Muut rahoitustuotot	365 343,29		
Tulorahoituksen korjauserät		Tulorahoituksen korjauserät	
- Pysyvien vastaavien	-198 975,85	Pakollisten varausten muutos	1 482 309,00
luovutusvoitot			
Investoinnit		Investoinnit	
Rahoitusosuudet investointeihin	527 141,06	Investointimenot	3 401 905,13
Pysyvien vastaavien			
luovutustulot	214 055,00		
Rahoitustoiminta		Rahoitustoiminta	
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	7 000 000,00	Antolainasaamisten lisäys	10 395,00
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	123 764,26	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	8 470 422,96
	<u>54 394 543,98</u>		<u>54 027 985,24</u>

Kokonaistulojen ja -menojen erotus -366 558,74

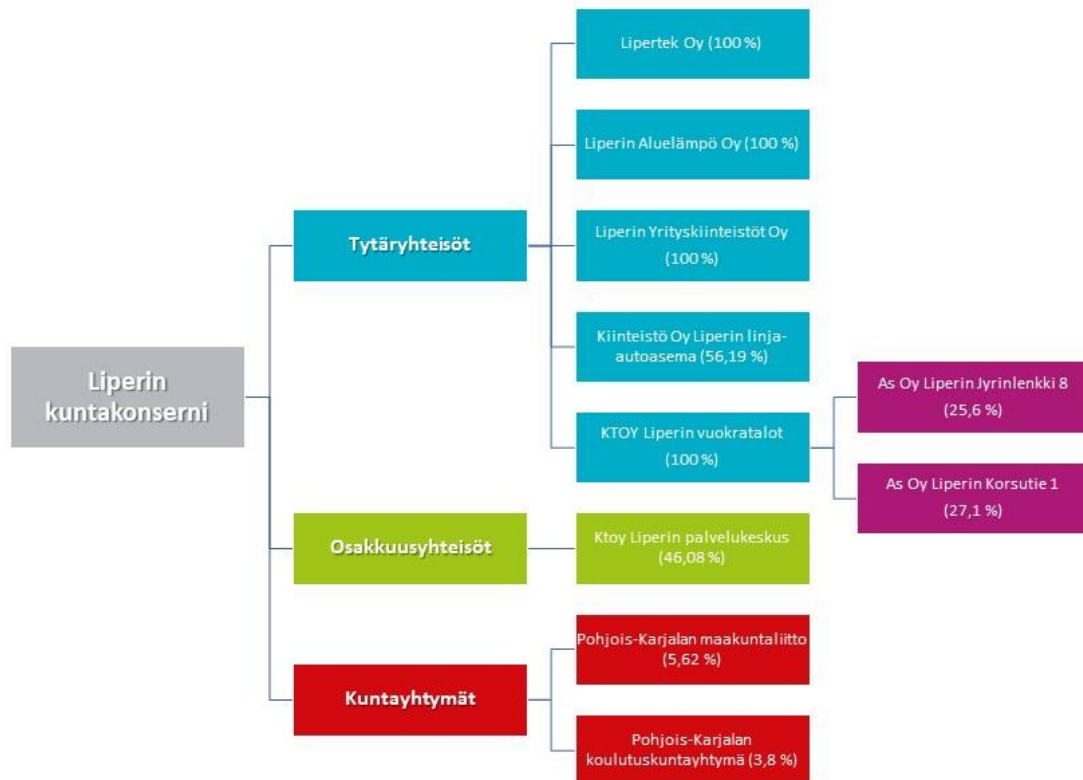
Tarkistus rahoituslaskelmaan:

Muut maksuvalmiuden muutokset	-1 977 742,28
Kassavarojen muutos	-1 611 183,54
	<u>-366 558,74</u>

Kokonaismenojen ja -tulojen erotus on yhtä suuri kuin rahoituslaskelman *Muut maksuvalmiuden muutokset* ja *Kassavarojen muutoserien* itseisarvojen summa silloin, kun mainitut erät rahoituslaskelmassa ovat erimerkkiset ja itseisarvojen erotus, kun ne ovat rahoituslaskelmassa samanmerkkiset.

1.4 Kuntakonsernin toiminta ja talous

Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Muutokset konsernissa

Liperin aluelämmön omistusosuus kasvoi 99,96 % osakekauppojen myötä 100 %. Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä lakkasi 31.12.2022 soteuudistuksen myötä.

Konsernin toiminnan ohjaus

Liperin valtuusto on hyväksynyt kunnan konserniohjeet 29.10.2018 / 68 §. Liperin kunnan konsernijohtoon muodostavat kunnanhallitus ja kunnanjohtaja.

Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Tytäryhtiö: Lipertek Oy

Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus

- Tuottaa **lähipalveluina** elinkeino- ja yrityspalvelut liperiläisille sekä Liperiin sijoittumista suunnitteleville yrityksille.
- Hakea, toteuttaa ja hallinnoida elinkeinotoimintaa tukevia hankkeita.
- Tarjota Liperissä toimiville julkisyhteisöille kokonaisvaltaisia isännöintipalveluita sekä taloushallintopalveluita kilpailukykyiseen hintaan.
- Tarjota yrityksille laadukkaita tontti-, yritys- ja toimitilaratkaisuja kilpailukykyiseen hintaan.

Yleistavoitteet:

- Kehittää, kasvattaa ja monipuolistaa Liperin yrityskantaa, joka mahdollistaa työpaikkojen lisäyksen.
- Tuottaa elinkeinopalvelut kaikille yrityksille, yritysten elinkaaren eri vaiheisiin.
- Tehdä aktiivista ja jalkautuvaa, yritysten tarpeisiin kohdennettua yritysneuvontatyötä.
- Panostaa elinkeinoympäristöjen ajankohtaistiedottamiseen.
- Tavoitteena yrittäjyyttä arvostavin ja yritystoimintaa aktiivisesti tukevin kunta.
- Kehittää kunnan alueella sijaitsevia elinkeinokeskittymiä systemaattisesti.
- Kehittää jo alkanutta kuntien välistä matkailuliiketoimintaa (Liperi, Rääkkylä ja Heinävesi).
- Kohdentaa Business Joensuun tuotteistetut palvelupaketit liperiläisten yritysten saataville.
- Vahvistaa Joensuun ydinkaupunkiseudun elinkeino yhteistyötä.
- Edistää yritysten työvoiman saatavuutta yhteistyössä työllisyystoimijoiden ja oppilaitosten kanssa.
- Tukea yritys yhteistyötä ja yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksesta perusopetukseen.
- Isännöidä yritystiloja ja asuinhuoneistoja pitkäjänteisesti ja kokonaistaloudellisesti.
- Tuottaa taloushallintopalvelut kustannustehokkaasti ja korkealla asiantuntemuksella.

Tuottavuus ja tulostavoite 2023:

- Kasvattaa teollisten työpaikkojen määrää vuosittain. (662 työpaikkaa /2021)
- Yritysneuvontaa vähintään 35 %:lle Liperiin perustettavalle yritykselle vuositasolla.
- Kontaktoida vuosittain 400 yritystä ja tarjota aktiivisesti yritys- ja työllisyyspalvelutuotteita.
- Jalkautua aktiivisesti yritys kenttään. Asiakaskohtaamisia min. 60 % x työpäivät/työntekijä/vuosi.
- Laatia yrityksille, yritysten tarpeisiin erilaisia kehittämishankkeita vähintään 15 kpl / vuosi.
- SOME postauksia keskiarvolla 1 kappaletta viikossa / kanava (IG/FB)
- Pitää isännöitävien yhteisöjen talous kunnossa → käyttöastetavoite 95 %
- Tehdä positiivinen tilikauden tulos.

Toteuma 1.1. – 31.12.2023:

- Teolliset työpaikat 677 kpl, tilanne 31.12.2022
- Elinkeinopalveluita toteutettiin 425 yritykselle.
- Isännöitävien yhteisöjen käyttöaste oli vuoden aikana keskimäärin 96,4 %.
- Uusia yrityksiä perustettiin kunnan alueelle 39 kpl (elinkeinopalvelut mukana 30,7 %:ssa).
- Yritysten kehittämishankkeita valmisteltiin 19 kpl.
- Business Joensuun palvelupaketteihin osallistui 50 yritystä.
- Lipertek Oy:n, Rääkkylän ja Heinäveden kuntien matkailun yhteishanke käynnistyi 1.9.2023
- Kirkkolahden kehittämishankkeen investoinnit valmistuivat 7/2023.
- Pärnävaaran MasterPlan -työn suunnitelmat ovat toteutusvaiheessa.

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2023–2025:

- Monipuolistaa yrityksiin jalkautuvaa yritysneuvontakonseptia.
- Aktiivinen ja tavoitteellinen viestintä SOME -kanavissa.
- Tiivistää ja kehittää elinkeino- ja työllisyyspalveluiden ja kuntamarkkinoinnin yhteistyötä.
- Aloittaa yhtiön perustoimintaa tukeva hanketoiminta.
- Vahvistetaan edelleen yhtiön roolia elinkeinotonttien kaavoitus- ja luovutusprosessissa.

Riskit:

- Business Joensuun palvelupakettitarjonta ei kohdennu toimenpiteiksi liiperiläisissä yrityksissä.
- Taloudelliset riskit hanketoiminnassa.
- Henkilöresurssiriski.

Tilinpäätös 2023 Lipertek Oy

1 000 €	TP 2023	TA 2023	TP 2022
Liikevaihto	540	559	497
Tulos	27	12	10
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	0	0	0
Henkilöstön lkm	5,8	5,5	5,5

Tytäryhtiö: Liperin yritys kiinteistöt Oy**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

- Rakennuttaa ja rakentaa yritystiloja
- Tarjota yrityksille laadukkaita tontti-, yritys- ja toimitilaratkaisuja kilpailukykyiseen hintaan

Yleistavoitteet:

- Rakentaa yritystiloja yritysten tarpeisiin.
- Ylläpitää, kehittää ja vuokrata yritystiloja.
- Myydä tai vuokrata tontteja yrityskäyttöön.
- Toteuttaa strategista maanhankintaa yritystoiminnan tarpeisiin.
- Toteuttaa investoinnit konsernirahoituksella.
- Hyödyntää investointituet yritysinvestoinneissa.

Tuottavuus:

- Järjestää tarkoituksenmukaisia yritystilaratkaisuja ja kehittää niitä pitkäjänteisesti.
- Tuottaa yritystilaratkaisuja liiketaloudellisesti kannattavasti ja kilpailukykyiseen hintaan.
- Käyttää ja ylläpitää yritystiloja pitkäjänteisellä sekä kestäväällä pohjalla.
- Toteuttaa maanhankintaa markkinaehtoisella hintatasolla.

Tulostavoite:

- Toteuttaa yritystilojen vuokraustoimintaa kannattavasti.
- Saavuttaa yritystilojen vuokrauksessa 95 %:n käyttöastetavoite.
- Tehdä positiivinen tilikauden tulos.

Toteuma 1.1. – 31.12.2023:

- Yritystilojen vuokraus on ollut kannattavaa.
- Toimitilojen käyttöaste on 99 %.
- Tehtaantien tontin III-vaiheen toteutusmallin suunnittelu on käynnissä.
- Hankittiin kerrostalotontti Rännitieltä ja P-aluekaavoitettutontti Tehtaantieltä 8/23 Liperin kunnalta.
- Välikankaalla sijaitsevasta Pulmala -kiinteistöstä myytiin määräala 1317m² KKR Kiinteistö Oy:lle.

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2023–2025:

- Rakennuttaa tai muutoin toteuttaa yritystalo III Tehtaantielle.
- Toteuttaa strategista maanhankintaa yritystoiminnan tarpeisiin.

Riskit:

- Mahdollisten uusien tilojen riskit arvioidaan aina rakennusprojektin suunnitteluvaiheessa.
- Korkotason ennakkoinnin hankaluus pitkällä aikavälillä.

Tilinpäätös 2023 Liperin yritys kiinteistöt Oy

1 000 €	TP 2023	TA 2023	TP 2022
Liikevaihto	295	301	296
Tulos	61	32	72
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	296	296	385
Henkilöstön lkm	0,5	0,5	0,5

Tytäryhtiö: Kiinteistö Oy Liperin vuokratilat**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

- Yhtiön tehtävänä on tarjota hyväkuntoisia vuokra-asuntoja kilpailukykyiseen hintaan

Yleistavoitteet:

- Yhtiön kokonaisvaltainen taloudesta, huollosta, ylläpito- ja korjaustoiminnasta huolehtiminen
- Uuden kerrostalon rakentaminen Ylämyllylle

Tuottavuus:

- Asuntojen käyttöaste vähintään 95 %
- Vuosikorjattavien asuntojen määrä 35
- Kilpailukykyinen vuokrataso
- Luottotappioiden minimoiminen

Toteuma:

- Käyttöaste 2023: 96,4 %
- Vuosikorjattuja asuntoja 2023: 28 kpl
- Uuden kerrostalon suunnitelmat valmistuneet ja kohteen rakentaminen on kilpailutettu. Kohteelle on haettu ARAn korkotukea.

Tulostavoite:

- Suunnitelman mukaisille 4 % poistoilla tulostaso + - 0
- Osinkoja ei jaeta

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2023–2025:

- Asuntokannan houkuttelevuuden parantaminen
- Kiinteistöjen peruskorjausten vauhdittaminen
- Tavoitteena aloittaa uuden kerrostalon rakentaminen Ylämyllylle kesällä 2023. Kohteen valmistuminen vuoden 2024 loppuun mennessä

Riskit:

- Lainojen korkoprosentin nousu
- Energian hinnan nousu
- Käyttöasteen laskeminen
- Vakuusongelma uusissa lainoissa
- Rakennustarvikkeiden hintojen nousu

Tilinpäätös 2023 Kiinteistö Oy Liperin vuokratilat

1 000 €	TA 2023	TP 2023	TP 2022
Liikevaihto	3 650	3 836	3 713
Tulos	0	0	0,6
Bruttoinvestoinnit	1 000	31	0
Lainat 31.12.	5 858	5 855	6 610
Henkilöstön lkm	0	0	0

Tytäryhtiö: Liperin Aluelämpö Oy**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

- Yhtiön toiminnan tarkoituksena on johtaa asiakkailleen näiden tarvitsema lämpöenergia mahdollisimman häiriöttömästi kaikissa olosuhteissa ja hinnaltaan kilpailukykyiseen hintaan ylläpitämällä ja hoitamalla kaukolämpöverkkoa Liperin kirkonkylässä. Yhtiö ylläpitää ja hoitaa kiinteistöjen sekä vesi- ja viemärlaitoksen käyttöön liittyvää kunta-automaatiojärjestelmään sekä tuottaa päivystys- ja varallaolopalveluja. Yhtiön palveluksessa on huoltomestari, sivutoiminen toimitusjohtaja ja 6 sivutoimista päivystystyöntekijää.

Yleistavoitteet:

- Toimintavarmuuden ylläpito nykyinen palvelutaso säilyttäen sekä varautuminen poikkeustilanteisiin

Tuottavuus:

- Toiminnallinen lisäarvo energiahuollon, asiantuntijapalveluiden ja kiinteistöautomaation osa-alueilla, minkä tilaaja/palvelun loppukäyttäjä arvioi viime kädessä palvelun hinta/laatusuhteena.

Tulostavoite:

- Tulostaso +/-0

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2023–2025:

- Lämmön-toimitussopimusten siirtyminen Liperin kunnalle.
- Uusien lämmön-toimitussopimusten laatiminen.
- Uuden lämpökeskuksen paikan kartoittaminen.
- Etäluettaviin mittareihin siirtyminen ja vaihtoehtojen selvittäminen

Riskit:

- Kaukolämpöverkoston ikääntyminen ja siitä johtuvat uusinvestointitarpeet. Kaukolämmön ostohinnan nousu, jonka johdosta asiakkaat vaihtavat lämmitys-järjestelmää. Tietoverkkojen käytettävyyden ja yhteensopivuuden vanhentuneen laitekannan osalta. Työntekijöiden ikääntyminen ja ammattitaitoinen henkilöresurssi yleensä.

Tilinpäätös 2023 Liperin Aluelämpö Oy

1 000 €	TA 2023	TP 2023	TP 2022
Liikevaihto	1 600	1 387	1 183
Tulos	31	77	-6
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	0	0	0
Henkilöstön lkm	1+1+6	1+1+6	1+1+6

Tytäryhtiö: Liperin Linja-autoasema**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

- Liperin linja-autoasema Oy omistaa ja hallitsee virasto- ja liiketilarakennusta Liperin kirkonkylässä. Kiinteistöllä on Liperin kunnan toimitiloja. Lisäksi kiinteistöllä on mm. metsänhoitoyhdistyksen toimintoja, sekä yksittäisiä yrityksiä.

Yleistavoitteet:

- Yhtiön yleistavoitteena on ylläpitää rakennusta omistajien toimitilatarpeita vastaavasti

Tuottavuus:

- Reaaliaikainen yhtiön talouden vakauden seuranta

Tulostavoite:

- Yhtiön euromääräinen tulostavoite on EVL:n maksimipoistojen jälkeen 0 –tulos.

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2023–2025:

- Suunnittelukauden aikana yhtiön tulee mukautua osakkaiden tarpeisiin.

Riskit:

- Taloudelliset riskit koostuvat yhtiön osakkaiden toiminnan kehittymisestä. Kiinteistötekniikkaan liittyvät riskit koostuvat normaaleista, rakennusten ikääntymiseen liittyvistä riskeistä.
- energian hinnan nousu

Tilinpäätös 2023 Liperin linja-autoasema Oy

1 000 €	TA 2023	TP 2023	TP 2022
Liikevaihto	150	139	133
Tulos	0	-15,6	0
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	0	0	8
Henkilöstön lkm	0	0	0

Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Soteuudistus vaikuttaa merkittävästi kuntien konsernirakenteeseen vuodesta 2023 alkaen. Korkea sotekustannusten kasvu vuosina 2021 ja 2022 sekä palkkaharmonisaatiokustannusten ajoittuminen näihin vuosiin tarkoittaa pysyvästi pienempiä valtionosuuksia vuodesta 2024 alkaen. Soteuudistuksen rahoitusmalli aiheutti Pohjois-Karjalassa usealle kunnalle merkittävän talouden sopeutuspaineen.

Vuokraloyhtiön osalta on lähivuosina odotettavissa lainakannan kasvua vuokralokohteiden peruskorjauksen ja vuonna 2024 alkavan uudiskohteen myötä. Asuntojen käyttöaste on valtakunnallisesti edelleen hyvällä tasolla. Pienistä asunnoista on ylikysyntää, mutta samaan aikaan etenkin isoihin perheasuntoihin on hankala saada vuokralaisia. Pidemmällä aikavälillä vuokraloyhtiöllä on edessä tähän asumiskäyttäytymisen muutokseen liittyvä asuntokannan kehittäminen ja tämä on huomioitu uudiskohteen suunnittelussa. Kehittämistä vaikeuttaa talouden tiukat rajoitteet.

Lipertekin ja Liperin Yrityskiinteistöt Oy:n toiminta on vakiintunut. Molempien yhtiöiden kehitysnäkymät ovat positiiviset.

Liperin Aluelämmön ja Liperin linja-autoaseman toiminta on vakiintunutta. Liperin Aluelämmön osalta neuvottelut lämmöntuotannon järjestelyistä Maitosuomen ja Nevelin kanssa saatiin päätökseen vuoden 2023 aikana. Uuden lämpölaitostoimijan kilpailutuksen yhteydessä tulee harkittavaksi myös Liperin Aluelämpö Oy:n asema kuntakonsernissa. Liperin linja-autoaseman osalta merkittävä osa muiden kuin kunnan omistamista osakkeista on avoimessa myynnissä. Joulukuussa 2023 tehtiin päätös tiivistää kunnan toimintoja Linja-autoasemalla oleviin kunnan omistamiin tiloihin ulkopuoliselta vuokratuista tiloista.

Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Kunnanhallituksen ja kunnanjohtajan muodostaman konsernijohton tehtävänä on valvoa kunnan etua, käyttää omistajan puhevaltaa ja antaa ohjeita kuntaa edustaville henkilöille. Konsernivalvonnan tavoitteena on varmistaa, että kuntakonsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista.

Konserniohjeiden mukaan kunnanjohtaja vastaa kuntakonsernin operatiivisesta johtamisesta kunnan (emoyhteisö) osalta ja seuraa omistajapolitiikan toteutumista ja ilmoittaa havaitsemistaan epäkohdista kunnanhallitukselle.

Yhtiöiden osalta ei ollut erikseen raportoitavaa.

Tytäryhtiöille asetetaan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet talousarvion yhteydessä ja tavoitteiden toteumaa seurataan talouskatsauksissa ja tilinpäätöksessä. Tätä kautta myös valtuusto saa vähintään kolmesti vuodessa tietoonsa olennaisimmat tytäryhtiöiden toiminnan ja talouden ajankohtaiset asiat.

Konserniohje on keskeinen konserniohjauksen ja -valvonnan työväline. Sisäisen valvonnan ohjeen päivityksessä konsernin rooli tulee huomioida aiempaa paremmin ja konsernin kokonaisvaltaista riskienhallintaa tulee myös kehittää edelleen.

Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut (1000 €)

	2023	2022
Toimintatuotot	14 860	70 946
Toimintakulut	-46 146	-149 427
Osuus osakkuusyritysten voitosta/tappiosta	-48	-125
TOIMINTAKATE	-31 334	-78 605
Verotulot	25 314	45 900
Valtionosuudet	13 256	34 116
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	29	58
Muut rahoitustuotot	412	399
Korkokulut	-662	-413
Muut rahoituskulut	-6	-134
VUOSIKATE	7 010	1 321
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-4 880	-5 625
Arvonalentumiset		-60
TILIKAUDEN TULOS	2 130	-4 364
Tilinpäätössiirrot	-22	-9
Tilikauden verot	-29	-3
Laskennalliset verot		-6
Vähemmistöosuudet	48	21
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJ.)	2 126	-4 361

Konsernituloslaskelman tunnusluvut	2023	2022
Toimintatuottojen %-osuus toimintakuluista	32,20	47,48
Vuosikate % poistoista	143,6	23,23
Vuosikate €/asukas	585,93	110,49
Asukasmäärä	11 964	11 953

Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut (1000 €)

		2023	2022
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate	7 010	1 321	
Satunnaiset erät	-29	-3	
Tilikauden verot	-1 573	891	
Tulorahoituksen korjaukset		5 408	2 209
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-3 595	-8 283	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	527	213	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	142	510	-7 559
Toiminnan ja investointien rahavirta		2 482	-5 351
Rahoituksen rahavirta			
Antolainoituksen muutokset			
Antolainasaamisten lisäys	-11	-10	
Antolainasaamisten vähennys		12	1
Lainakannan muutokset			
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset	7 000	15 078	
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset	-9 285	-11 260	
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	-8	-625	3 193
Oman pääoman muutokset		-45	-45
Muut maksuvalmiuden muutokset			
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-33	25	
Vaihto-omaisuuden muutokset		169	
Saamisten muutokset	503	-3 116	
Korottomien velkojen muutos	-2 305	5 808	2 885
Rahoituksen rahavirta		-4 139	6 034
Rahavarojen muutos		-1 657	684
Rahavarojen muutos			
Rahavarat 31.12.		3 269	8 636
Rahavarat 01.01.		4 926	7 952
		-1 657	684

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut	2023	2022
Investointien tulorahoitus, %	228,49	16,37
Laskennallinen lainanhoitokate	1,03	0,19
Kassan riittävyys (pv)	19,98	18,59

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta:

2023	-20 665 474,50 €
2022	-23 955 450,11 €
2021	-16 017 364,20 €
2020	-564 427,93 €

Konsernitase ja sen tunnusluvut (1000 €)

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	115	237
Muut pitkävaikutteiset menot	1 836	2 117
	<u>1 952</u>	<u>2 355</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	6 960	7 219
Rakennukset	59 399	71 551
Kiinteät rakenteet ja laitteet	12 407	12 263
Koneet ja kalusto	1 234	3 358
Muut aineelliset hyödykkeet	129	135
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	839	1 542
	<u>80 967</u>	<u>96 068</u>
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	320	379
Muut osakkeet ja osuudet	432	724
Muut saamiset	522	513
	<u>1 275</u>	<u>1 616</u>
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	390	154
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	1	254
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	7	51
Lyhytaikaiset saamiset	2 110	9 740
	<u>2 116</u>	<u>9 791</u>
Rahoitusarvopaperit	847	780
Rahat ja pankkisaamiset	<u>2 422</u>	<u>7 856</u>
VASTAAVAA	<u>89 970</u>	<u>118 874</u>

VASTATTAVAA

	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	13 222	14 982
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma		3
Arvonkorotusrahasto	127	127
Muut omat rahastot	774	835
Edell.tilikausien yli-/alijäämä	6 693	11 221
Tilikauden yli-/alijäämä	2 126	-4 361
	22 942	22 807
VÄHEMMISTÖOSUUS	607	713
	607	713
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset		7
Muut pakolliset varaukset	213	1 837
	213	1 844
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	548	367
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	45 642	59 143
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	2 842	2 837
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	8 469	10 301
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	8 707	20 863
	65 660	93 144
VASTATTAVAA	89 970	118 874

Konsernitaseen tunnusluvut	2023	2022
Omavaraisuus %	26,19	19,80
Suhteellinen velkaantuneisuus %	122,80	61,66
Lainat ja vuokravastuut, 1000 €	56 045	73 447
Lainat ja vuokravastuut €/asukas	4 685	6 145
Kertynyt ylijäämä, M€	8,82	6,86
Kertynyt ylijäämä, €/asukas	737	574
Konsernin lainat, €/asukas	4 523	5 810
Konsernin lainakanta 31.12., M€	54,1	69,4
Konsernin lainasaamiset, M€	0	0
Asukasmäärä	11 964	11 953

1.5 Tilikauden tuloksen käsittely

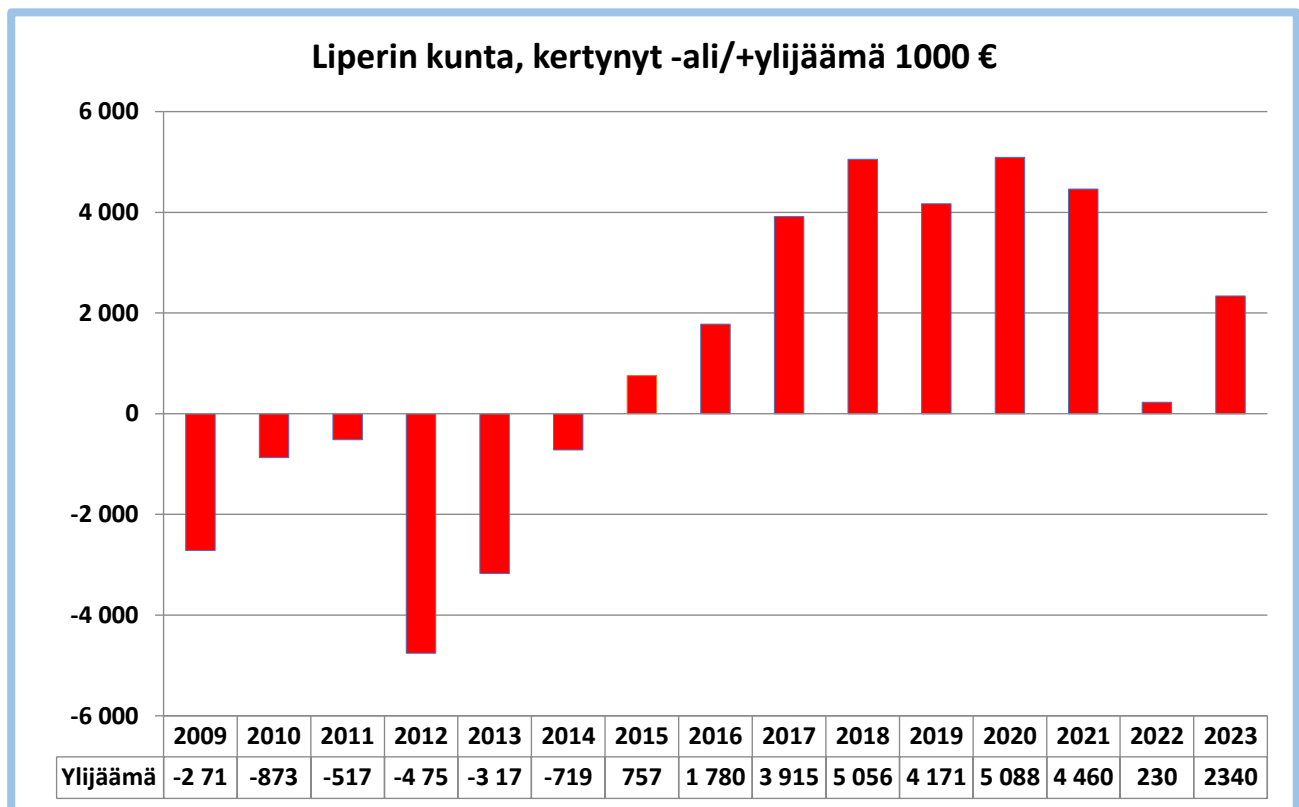
Kuntalain § 115 mukaan kunnanhallituksen on tehtävä toimintakertomuksessa esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

Liperin kunnan tilikauden tulos on 1 990 687,26 euroa. Lisäksi tuloutetaan tehtyjä poistoeroja suunnitelman mukaan 119 183,55 euroa. Tilikauden ylijäämäksi muodostuu näin ollen 2 109 870,81 euroa.

Kunnanhallitus esittää, että tilikauden tulos käsitellään seuraavasti:

- tuloutetaan poistoeroja suunnitelman mukaan 119 183,55 euroa
- kirjataan tilikauden ylijäämä 2 109 870,81 euroa taseeseen oman pääoman *Tilikauden alijäämä (yli-jäämä)* -tilille.

Taseeseen oli vuoden 2022 lopussa kertynyt ylijäämää yhteensä 230 421,43 euroa.

Lisäksi poistoeroa on jäljellä 844 955,59 euroa. Kuntalain mukaan taseeseen kertyneen alijäämän laskemisessa huomioidaan ylijäämien lisäksi myös poistoero ja vapaaehtoiset varaukset. Poistoero huomioiden Liperin kunnan taseeseen kertyneen ylijäämän kokonaismäärä on 3 185 247,83 euroa. Poistoeroa ei ole tuloksen käsittelyeränä huomioitu yllä olevassa kuviossa, jossa on kuvattu vain edellisten tilikausien ali/ylijäämän kehitystä.

2. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

2.1 Valtuustokauden kuntastrategian taloustavoitteet

Valtuuston hyväksymässä kuntastrategiassa 2021–2025 asetettiin seuraavat tavoitteet:

- Liperi kasvaa
- Työllisyyttä ja elinvoimaisuutta
- Houkutteleva työnantaja
- Vakaa talous

Kuntastrategiatyö aloitettiin kesällä 2020 ja valtuusto oli koolla strategiaseminaarissa elokuussa 2020. Kuntastrategia vuosille 2021–2025 hyväksyttiin valtuustossa 28.9.2020. Kuntastrategian väliarviointi oli yksi maaliskuussa 2023 nimetyn talous- ja strategiatyöryhmälle annetuista tehtävistä. Valmistelu aloitettiin keväällä 2023 ja päivitettyä strategialuonnosta käsiteltiin valtuustoseminaarissa 25.9.2023. Strategiapäivityksessä asukasluvun kasvuun tavoite muutettiin tavoitteeksi vakaasta asukasluvusta. Väliarvioinnissa kunnan visiona on, että Liperi on ainutlaatuisen elämisen, monipuolisen yrittäjyyden ja tekevien ja osaavien ammattilaisten kunta. Kuntastrategian kantavana ajatuksena on edelleen yhteinen tekeminen kunnan, asukkaiden ja eri toimijoiden kanssa sekä toiminnan näkyväksi tekeminen. Yhdessä luomme kuntaan elinvoimaa, hyvinvointia ja osallisuutta. Päivitetty Liperin kuntastrategia vuosille 2024–2025 hyväksyttiin valtuustossa 13.11.2023 (§ 68). Kuntastrategia uudistetaan valtuustokausittain, seuraavan kerran vuonna 2025, jolloin on tarpeen tarkastella uudestaan myös visio ja kuntastrategian tavoitteet.

Liperi luonnollisesti lähellä Ainutlaatuisen elämisen kunta	Näin me sen teemme
<p>Liperin asukasluku pysyy vakaana</p> <p>Liperissä on kehittyvät taajamat ja kylät</p> <p>Liperi tunnetaan houkuttelevana asumisen-, yrittäjyyden ja työn tekemisen kunta</p> <p>Liperin kunnassa on toimivat ja monipuoliset hyvinvointi- ja vapaa-aikapalvelut sekä vapaa-ajan vieton olosuhteet</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ luomme taajamille omat kehityssuunnitelmat ja -visiot huomioiden niiden ominaispiirteet ○ kehitämme ja kaavoitamme turvallisia asuin ympäristöjä ja mahdollistamme erilaisia asumismuotoja ○ profiloitumme kestävän kehityksen kuntana ○ huolehdimme palveluiden ja palvelurakenteiden toimivuudesta arjessa ○ hyödynnämme tarjolla olevia hankerahoituksia palvelutuotannossa sekä kehitys- ja investointihankkeissa osana kestäväää kuntataloutta ○ lisäämme näkyvyyttä viestinnän ja mielikuvien kautta ○ viestimme aktiivisesti ja ajantasaisesti ○ työskentelemme määrätietoisesti Lapsiystävällinen kunta -tavoitteiden mukaisesti ○ tuemme taajamien palvelurakenteella maaseudun elinvoimaisuutta ○ luomme puitteita, ohjaamme ja neuvomme, jotta jokainen kuntalainen voisi pitää huolta omasta ja läheistensä hyvinvoinnista ja terveydestä. ○ hyvinvointialue Siun sote järjestää liperiläisille laadukkaat sosiaali-, terveys ja pelastuspalvelut sekä ympäristöterveydenhuoltopalvelut ○ teemme yhteistyötä yhdistysten, järjestöjen ja kolmannen sektorin kanssa

<p>Monipuolisen yrittäjyyden kunta</p> <p>Luomme Liperiin edellytykset elinkeinoelämän kasvulle ja kehittymiselle</p> <p>Tarjoamme monipuolisesti yritysalustoja ja -alueita</p> <p>Liperi tunnetaan houkuttelevana asumisen, yrittäjyyden ja työn tekemisen kuntana</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ teemme vastuullista ja pitkäjänteistä elinkeinopoliittikkaa monipuolisen toimijaverkoston kanssa ○ vahvistamme yrittäjämönteistä kuntakuvaa vastuullisella palvelulla, yritysneuvonnalla ja viestinnällä eri kanavissa ○ kehitämme olemassa olevien ja uusien yritysalueiden ja keskustajamien kasvumahdollisuuksia ○ luomme uusia ja vetovoimaisia yritysalueita hyvien liikenneyhteyksien varteen ○ tiivistämme ja uudistamme TE2024 mahdollistamaa elinkeino- ja työllisyyspalveluiden yhteistyötä ○ edistämme yritysneuvonnalla yritysten kehittämis- ja investointihankkeiden valmistelua ja rahoitusten saantia ○ huolehdimme työvoiman kotoutumisesta
<p>Tekevien ja osaavien ammattilaisten kunta</p> <p>Liperin työnantajakuva on positiivinen ja houkutteleva</p> <p>Liperin kunta tekee vastuullista ja pitkäjänteistä henkilöstöpolitiikkaa.</p> <p>Liperin työntekijät ovat osaavia ja ammattitaitoisia.</p> <p>Henkilökunta voi hyvin työssään.</p> <p>Liperi saa rekrytoitua osaavaa henkilökuntaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ parannamme työnantajakuva, selkeyttämme henkilöstön työnkuvia ja ylläpidämme henkilöstön ammattitaitoa ○ varaudumme eläköitymisiin ennakoivasti ja turvaamme keskeisten toimintojen osalta riittävät resurssit varmistamalla, että varahenkilöjärjestelmämme ovat kunnossa ○ tuemme työssäoppimista ja urapolkua ○ pidämme huolen, että meillä on kilpailukykyiset palkka- ja työsuhte-edut ○ hyödynnämme valtion erityisavustuksia ja hankerahoituksia kunnan strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja varmistamme, että henkilökuntamme huomioi talouden reunaehdot työssään ○ henkilöstömme toimii aktiivisessa roolissa verkosto- ja kumppanuusyhteistyössä ○ vahvistamme rekrytointiosaamista ja -markkinointia ja huolehdimme työvoiman kotoutumisesta

Kuntastrategiasta johdettiin tavoitteet palvelualueiden kolmivuotiselle taloussuunnitelmakaudelle sekä talousarviovuodelle. Näiden tavoitteiden toteutumista on arvioitu palvelualuekohtaisissa osioissa. Vuoden 2023 talousarvion tavoitteet on johdettu syksyllä 2022 voimassa olleesta vuosein 2021–2025 alkuperäisestä kuntastrategiasta.

2.2 Valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2023 talousarviossa valtuuston nähden sitovia ovat:

- Tilikauden yli/alijäämä
- Palvelualueiden toimintakatteet
- Investointeihin talousarviossa myönnetyn määrärahan kokonaissumma (netto)
- Toiminnallisista tavoitteista sitovia ovat (talousarvion) luvussa 1.4 mainitut kuntakonsernin talousarviovuoden toiminnalliset tavoitteet

Sitovien tavoitteiden toteuma:

Kunnan tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevien ohjeiden mukaisesti valtuuston tulee ottaa kantaa mahdollisiin poikkeamiin valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutumissa ennen tilinpäätöksen hyväksymistä. Vuoden 2023 osalta valtuuston nähden sitovat tavoitteet toteutuivat.

Käyttötalousosa

Valtuustoon nähden sitovia olivat palvelualueiden toimintakatteet. Vuoden 2023 käyttötalouden sitovat tavoitteet toteutuivat.

Tuloslaskelmaosa

Valtuustoon nähden sitova tavoite on tilikauden yli/alijäämä. Vuoden 2023 tilikauden ylijäämäksi muodostuu 2 109 871 euroa, mikä poikkeaa muutetusta talousarviosta 879 844 euroa. Toteutunut tilikauden ylijäämä on muutettua talousarviota suurempi ja tuloslaskelmaosan sitova tavoite toteutui.

Investointiosa

Investointiosassa valtuustoon nähden sitova tavoite oli nettoinvestoinnit. Investointiosan vuoden 2023 nettototeuma alitti muutetun talousarvion 760 315 eurolla ja myös investointiosan sitova tavoite toteutui.

Valtuuston nähden sitovien toiminnallisten tavoitteiden toteumat:

Tavoite	Tavoitearvo	Seuranta
1. Laajan hyvinvointikertomuksen toimenpiteet		
Lapsivaikutusten arviointi on osa kunnan toimintamallia.	Lapsivaikutusten arvioinnista on kirjatut toimintaohjeet. Lapsivaikutusten koulutukset aloitetaan henkilöstölle ja luottamushenkilöille vuoden 2023 aikana ja jatketaan vuonna 2024.	Lapsivaikutusten arvioinnin toimintaohjeet ovat valmiste- lussa. Lapsivaikutusten arvioinnin koulutukset henkilöstölle ja luottamushenkilöille on aloi- tettu syksyllä 2023 ja jatkuvat vuonna 2024 valtuuston jä- senten koulutuksella.
2. Kestävän kehityksen edistäminen		
Kunta-alan energiatehokkuus- sopimukseen (KETS) liittyminen	Sopimusta varten tarvittava dokumen- taatio on valmis 30.4.2023 mennessä ja kunta hyväksytään kunta-alan energiate- hokkuussopimukseen	Dokumentaatio valmistunut ja liittymislomake on lähe- tetty Energiavirastolle ja kunta on hyväksytty KETSiin.
Globaalikasvatussuunnitelmat	Jokaiselle koululle tehdään vuoden ai- kana oma globaalikasvatussuunnitelma	Globaalikasvatuksen suunni- telmat valmiina kaikissa kou- luissa.
Vihreän rahoituksen energia- säästöhankeet	Vuoden aikana vaihdetaan vähintään yh- den katualueen ja yhden liikunta-alueen valaistus ledeihin.	Jyrin alueen ja kirkonkylän (Pappila ja Kuusikkola) valais- tusurakat valmistuivat mar- raskuussa

3. Elinkeinoelämän toimintaedellytysten vahvistaminen		
Kauniskankaan (Välikangas) uuden yritysalueen kehittäminen	Alueen kunnallistekniikan suunnittelukilpailutuksen valmistelu vuoden 2023 aikana. Alueen markkinoinnin käynnistäminen	Kilpailutuksen valmistelu aloitettu ja rahoitusta haettu (myönteinen päätös 2/2024). Asemakaava lainvoimainen Rakentaminen aikaisintaan 2025 Aloitetaan, kun infran rakentamispäätöksen on tehty
4. Henkilöstö		
Työntantajakuva aktiivinen mitaaminen	Työhyvinvointikyselyn uusiminen vuonna 2023 (aiemmin kahden vuoden välein) Tulosten hyödyntäminen työhyvinvoinnin kehittämiseksi <i>Suosittelisitko työpaikkaa ystävällesi</i> -kysymyksen kyllä-vastausten osuus 2018: 61 % 2020: 72 % 2022: 74 % 2023: 75 % (tavoite)	Työhyvinvointikyselyn vastausprosentti oli 83 %, mikä on historian korkein. Tuloksien läpikäynti ja hyödyntäminen on aloitettu ja jatkuu vuonna 2024. Työhyvinvointikyselyssä 76,7 % suosittelisi työpaikkaa ystävälleen.
5. Talouden tasapaino		
Taseeseen ei kerry kattamatonta alijäämää	Talouden seurannan koulutusten järjestäminen esihenkilöille ja taloustietoisuuden lisääminen työyksiköissä	Esihenkilöille sekä laskujen asiataarkastajille ja hyväksyjille järjestettiin keväällä koulutusta. Taloustilannetta on käyty läpi esihenkilöiden aamukahveilla. Syksyllä järjestettiin avointa koulutusta hankinnoista, talouden seurannasta, vakuutuksista sekä ict-laiterekisterin käytöstä. Vuoden 2023 tilikausi toteutui ylijäämäisenä, eli taseeseen ei kerry kattamatonta alijäämää.

*) Valtuusto hyväksyi 25.9.2022 (§ 57) valtuustoon sitovien toiminnallisten tavoitteiden muutokset:

- Ensimmäisestä tavoitteesta tavoitearvo-sarakkeesta poistettiin lauseet *Lapsivaikutusten arvioinnin koulutukset päättäjille ja työntekijöille* ja *Koulutusten lukumäärä (tavoite 5 kpl)*, *koulutusten osallistujat (tavoite 100 hlö)*.

- Kolmannesta tavoitteesta tavoitearvo-sarakkeesta poistettiin lause *Kunnallistekniikan rakentamisen aloittaminen*

2.3 Toimialojen tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

Keskushallintopalvelut

Tulosalueet: Kunnanhallitus
Alueellinen yhteistyö
Hallinto
Maaseutupalvelut

Keskushallintopalveluiden taloussuunnitelmakauden 2023–2025 toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Väestön kasvu		
Laadukkaat palvelut ja viihtyisä elinympäristö vetovoimatekijöinä	<p>Uusien koulujen yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen</p> <p>Elinympäristön ja palveluiden kehittämistä vahvistetaan hankkeiden avulla</p> <p>Sidosryhmäyhteistyön näkyväksi tekeminen</p>	<p>Liperin uusi koulu löytänyt paikansa eri toimijaryhmien kokoontumispaikkana. Koululla kokoontuu muun muassa valtuusto, järjestöfoorumi.</p> <p>Viinijärven kouluhankkeen kohdalla rakennetaan pohjaa yhteisölliselle toimintaympäristölle.</p> <p>Viinijärven taajaman kehittämissuunnitelma tehtiin vuoden aikana (julkaisu 2024), Pärnä Master Plan valmistui keväällä 2023, Kirkkolahden palvelurakennus valmistui osana kehittämishanketta ja BJOEn toimeksiannosta lentoaseman kehittämisselvitys valmistui syksyllä 2023. Lisäksi Keskustielle haettiin rahoitusta Traficomilta.</p> <p>Päivitettiin kunnan osallisuusohjelma. Yhdistyksiltä ja eri toimijoilta tuli yhteistyösopimusesityksiä yhteensä 82 150 euron edestä erilaisiin näkyvyys- ja tapahtumatuotantoihin. Avustuksia myönnettiin talousarvion määrärahan puitteissa noin 50 000 euroa.</p>
Viestintään ja Liperin positiiviseen näkyvyyteen panostaminen	Henkilöstön ja luottamushenkilöiden aktiivisen roolin lisääminen viestinnässä	Viestintäkoulutus valtuutetuille toteutettiin keväällä, esihenkilöille viestintäkoulutusta osana esihenkilöiden säännöllisiä aamukahveja

	<p>Monikanavaisen vuorovaikutteisen viestinnän kehittäminen Erityisryhmien huomioiminen viestinnässä (saavutettavuus)</p> <p>Markkinointikampanjat (tontit, tapahtumat, hankkeet)</p> <p>Kuntakonsernin verkkosivu-uudistuksen aloittaminen</p> <p>Liperin 150-vuotisjuhlavuosi 2025</p>	<p>Valtuuston kokousten striimaus aloitettiin syksyllä 2023. Paperiset oppaat on säilytetty sähköisten kanavien rinnalla.</p> <p>Somessa rekrymarkkinointia ja syksyllä tonttimarkkinointivideo</p> <p>Selvitetty verkkosivujen alustaa ja valmisteltiin uudistusprojektia, käynnistyy 2024.</p> <p>Työryhmä nimettiin syksyllä 2023 ja työryhmä jatkaa toimintaansa 2024.</p>
<p>Kuntalaisia kannustetaan osallistumaan ja vaikuttamaan</p>	<p>Järjestetään mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa oman elinympäristön ja palveluiden kehittämiseen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - kyläillat, osallisuustyöpajat - keskustelu ja tiedotustilaisuudet - kuulemiset - kuntalaiskyselyt, palautekanava 	<p>Viinijärven kehittämissuunnitelmaan liittyvät yleisötilaisuudet.</p> <p>Eduskuntavaalit</p> <p>Kunnanhallituksen kyläilta Patteriston yksikössä.</p> <p>Uusien asukkaiden ja yrittäjien ilta pidettiin kauppakeskus Mylläriässä</p> <p>Kunnanhallituksen ja seurakuntien sekä yrittäjien hallituksen tapaamiset jatkuivat.</p> <p>Ikäystävällisyyden ohjelman sekä Unicefin lapsiystävällisen kunnan valmisteluun liittyvät kuulemis- ja osallisuustilaisuudet</p> <p>Kunnanjohtaja käy säännöllisesti eri taajamissa ja kylillä tapahtumissa eri toimijaryhmien tilaisuuksissa ja viestii niistä monikanavaisesti.</p> <p>”Nuorten paikka”-asiaa käsiteltiin sekä nuorten kanssa että lautakunnissa. ”Nuorten paikka” aiheutti eri sijaintipaikka vaihtoehtoisissa (ainakin 2 paikkaa) lähialueen asukkaiden keskuudessa vastustusta. Elinympäristölautakunta päätti lähteä viemään asiaa eteenpäin kaavan kautta, jolloin erilaisia vaihtoehtoja tarjotaan ja</p>

	Vaikuttamistoimielimet ja lapsiparlamentti	mm. nuoret esittävät oman parhaan vaihtoehtosijainnin asialle. Neuvostot, nuorisovaltuusto ja mökkiläistoimikunta jatkoivat toimintaansa. Nuorisovaltuuston edustaja aloitti valtuustossa elokuussa 2023.
Työllisyys ja elinvoima		
Yritys- ja työllisyyspalveluiden aktiivisen ja vuorovaihtueteisen toimintamallin luominen	Toimintamallin jalkauttaminen koko konsernissa	Elinkeinopalvelut ja työllisyyspalvelut ovat tiivistäneet yhteistyötään säännöllisin palaveroin, yhteistilaisuuksin sekä yhteistyönä toteutetuin yritystapaamisin.
<p>Työllisyyden kuntakokeilun tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työmarkkinatuen kuntaosuuden alentuminen 20 % v. 2024 loppuun mennessä vuoden 2021 tasosta • Kuntakokeilualueen työttömyys laskee 8,5 % 	<p>Kukin kunta resursoi vähintään 15 % vuoden 2018 työmarkkinatuen kuntaosuudesta. Työllisyyden hoitamisen lakisääteiset tehtävät siirtyvät kunnalle kokeiluajaksi.</p> <p>Kuntaan luodaan toimiva työllisyydenhoidon toimintamalli huomioiden tuleva työllisyysalue.</p> <p>Asiakkaille tarjotaan mahdollisuus paikalliseen lähipalveluun.</p>	<p>Liperi hoitaa lakisääteiset tehtävät yhteistyössä kuntakokeilun ja kuntien kanssa. Resurssiedellytys täyttyy.</p> <p>Kokeilualueen yhteenlaskettu työttömyys vuonna 2023 oli 12,3 %.</p> <p>Kunnan työllisyystoimia kehitetään huomioiden TE2024-kokonais uudistus ja muut lakimuutokset.</p> <p>Asiakaspalvelu järjestetään kolmessa taajamassa tarpeen mukaan.</p>
Talous		
Taseeseen ei kerry alijäämää suunnittelukaudella.	<p>Talouden ennakointi, seuranta ja ohjaus</p> <p>Talouden tasapainottamistyöryhmän perustaminen tarvittaessa</p>	Talous- ja strategiatyöryhmä perustettiin kunnanhallituksen päätöksellä 23.3.2023 (§ 84). Ryhmä kokoontui vuoden aikana kahdeksan kertaa ja vastasi joulukuun valtuustossa hyväksytyyn talouden tasapainottamisohjelman laatimisesta.
Henkilöstö		
Perehdytys on suunnitelmallista ja laadukasta	Esihenkilöt vastaavat yhdessä työntekijän kanssa perehdyttämisen yksilöllisestä suunnittelusta ja toteutumisen seurannasta	Esihenkilöt ovat seuranneet perehdyttämisen toteutumista omilla vastuualueillaan. Perehdyttäminen on suunniteltu yksilöllisesti työntekijän osaamistarpeet huomioiden ja perehtymistä on

		toteutettu yhteistyössä työntekijän sekä palvelualueiden kanssa.
Osaamisen varmistaminen ja sen kehittäminen on ennakkoivaa kaikilla osa-alueilla	Varahenkilöjärjestelmämme ovat suunniteltuja ja osaamisen kehittäminen on jatkuvaa	Varahenkilöjärjestelmiä on kehitetty suunnitelmallisesti vastaamaan toimintaympäristön ja henkilöstö resurssoinnin muutoksia.
Ylläpidämme henkilöstön ammatillista osaamista	Mahdollistetaan ammattitaitoa kehittävät ja ylläpitävät koulutukset	Henkilöstön koulutustarpeita on kartoitettu muun muassa koulutussuunnitelmalla ja mahdollistettu osallistuminen ammattitaitoa kehittäviin ja ylläpitäviin koulutuksiin sekä työnantaja on järjestänyt koko henkilöstölle suunnattuja koulutuksia.
Työntekijöiden työhyvinvointi on hyvällä tasolla ja sen kehittymistä seurataan säännöllisesti	Työhyvinvointikysely toteutetaan säännöllisesti ja tuloksien perusteella laaditaan yhteinen kehittämissuunnitelma, jonka toteutusta seurataan	Työhyvinvointikysely toteutettiin marras-joulukuussa 2023 ja koko kunnan vastausprosentti oli 83 %. Työhyvinvointikyselyn tulokset on käsitelty työyhteisöissä ja niiden pohjalta on laadittu yhteiset kehittämissuunnitelmat, joiden työstämistä ja seuraamista jatketaan vuonna 2024.

Keskushallintopalveluiden toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2023

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Kunnanhallitus		
Hallitustyöskentelyn itsearviointi	Arvioinnin toteutus hallituskauden päätteeksi	Toteutettiin touku-kuussa
Kuntastrategian puolivälin arviointi	Kuntastrategian ensimmäisen kahden vuoden toteumien koostaminen ja väliarviointi Tarvittaessa kuntastrategian päivitys syksyllä 2023	Kuntastrategian päivitystä valmisteli talous- ja strategiatyöryhmä. Asiaa käsiteltiin syyskuun valtuustoseminaarissa ja päivitetty kuntastrategia vuosille 2024-2025 hyväksyttiin marraskuun valtuustossa.
Viestintään ja Liperin positiiviseen näkyvyyteen panostaminen	Viestintäkoulutuksen järjestäminen luottamushenkilöille ja henkilöstölle	Ulkoinen viestintäkoulutus toteutettiin maaliskuussa valtuustolle Esihenkilöiden aamukahveilla sisäistä viestintäkoulutusta
Kumppanuuksien vahvistaminen, toimintaosallisuus	Yhteistyösopimukset eri toimijoiden kanssa	Yhteistyösopimukset käsiteltiin helmikuussa kunnanhallituksessa

Elinkeinotoiminnan edistäminen	Business Joensuun palvelupaketteja käyttää vähintään 40 liperiläistä yritystä	50 yritystä osallistui palvelupaketteihin
Alueellinen yhteistyö		
Poikkihallinnollisen hyvinvointityön edistäminen	Varmistetaan uusien yhteistyömuotojen toimivuus paikallisesti hyvinvointialueen aloittaessa varsinaisen toimintansa	Hyvinvointityöryhmän nimeämispäätös on päivitetty. Liperin kunta on osallistaan käsitellyt hyvinvointialueen yhdyspintatyötä koskevan sopimuksen.
Hallinto		
Riskienhallinnan parantaminen	Riskienhallinnan ohjeistuksen ja vuosikellon sekä riskien arvioinnin vieminen osaksi yksiköiden toimintaa	Ei toteutunut suunnitellusti talouden tasapainottamistyön vaatiman resurssin vuoksi. Talousarviovalmistelun yhteydessä päivitettiin riskirekisteri ja koottiin yksitoista vakavinta riskiä riskiympyrään.
Taloustietoisuuden parantaminen ja talouden seurannan tehostaminen	Henkilöstön talous- ja hankintakoulutukset (vähintään 4 kpl)	Talousarvion täytäntöönpano-ohjeesta järjestetty kolme samansisältöistä koulutusta Syksyllä järjestettiin avointa koulutusta hankinnoista, talouden seurannasta, vakuutuksista sekä ict-laiterekisterin käytöstä (yht. 6 koulutusta).
Kuntalaisten päätösoosallisuus	Eduskuntavaalit 2023	Vaalit toteutettu
Liperin 150-juhlavuoden valmistelujen aloitus	Juhlavuoden ilme, tapahtumat, ystävyyskunnat	Suunnittelu aloitettu
Toimintaosallisuus	Vapputapahtuma, Liplatus, Leipäpäivä, kuntalaisten jouluruokailu	Liplatuksen tilalla oli kahviliput mökkiläisille, muut toteutuivat suunnitellusti
	Henkilöstöjuhla 11/2023	Peruttu talouden tasapainottamistoimenpiteenä
Kunnan valmiussuunnittelu	Valmiussuunnitelmien päivitys	Valmiussuunnitelma päivitetty, syksyllä Taisto 2023 tietoturva-harjoitus, ITÄ2023-valmiusharjoitus ja

		Saimaan tulva- ja pato- harjoitus.
Digimentoritoiminnan laajen- taminen koko kuntaa koske- vaksi	Haetaan alkuvuodesta vapaaehtoisia digi- mentoreita ja tarjotaan heille koulutusta ja tukea verkostoitumiseen Hyödynnetään kuntien yhteistä Vahva osaaminen osaksi arkeamme -hanketta	Digimentoritoiminta käynnistetty, digimen- toreita kahdeksan. Hankkeessa järjestetty useampia tapaamisia ja koulutuksia. Lisäksi hanke on tarjonnut henkilöstölle digioh- jausta ja työyksiköille digiklinikoita. Hanke toteutti digikar- toituksen lähtötilan- teesta kehittämistyön pohjaksi. Digityön ohjeistus val- mistelussa
Maaseutupalvelut		
Valkuaiskasvituotannon kehit- täminen	Kehittämishanke Mittari: Viljelypinta-alan kehitys	Ei ole vielä toteutunut, hanke suunnittelussa
Avomaanvihannesviljelyn ke- hittäminen	Kehittämishanke Mittari: Tuottajien lukumäärän kasvu 5 kpl/vuosi	Ei ole toteutunut vähäi- sen kohderyhmän kiin- nostuksen vuoksi
Uuden ohjelmakauden 23-27 käynnistäminen	Koulutus/tiedottaminen Mittari: Toimintojen käynnistyminen ja toteutuminen	Toteutunut hyvin
Viljaketjun kehittäminen	Kehittämishanke/konsultointi Mittari: Toimiva alkutuotanto, logistiikka, jalostus ja jatkojalostus sekä markkinointi	Suunnittelu käynnisty- nyt

Elinkeinotoiminnan ja alueellisen yhteistyön määrärahavaraukset:

Toiminto	TP2022	TA2023	TP2023
Elinkeinopalvelut			
Business Joensuu	95 952 €	100 000 €	103 379 €
Lipertek Oy	250 000 €	280 000 €	240 000 €*
Karelia Expert	23 005 €	24 000 €	23 005 €
Alueellinen yhteistyö			
Ympäristöterveydenhuolto	402 833 €	400 000 €	399 986 €
Maakuntaliitto	285 351 €	290 000 €	288 066 €
Kuntaliitto	37 851 €	30 000 €	26 490 €
Joukkoliikenne	474 426 €	540 000 €	491 881 €
Osuus verotuskustannuksiin	251 011 €	125 000 €	120 925 €

*) Lisäksi Lipertekiltä ostettiin asumisneuvontaa 50 000 eurolla. Kunta sai asumisneuvontahankkeeseen 40 000 euron hankeavustuksen ARAlta.

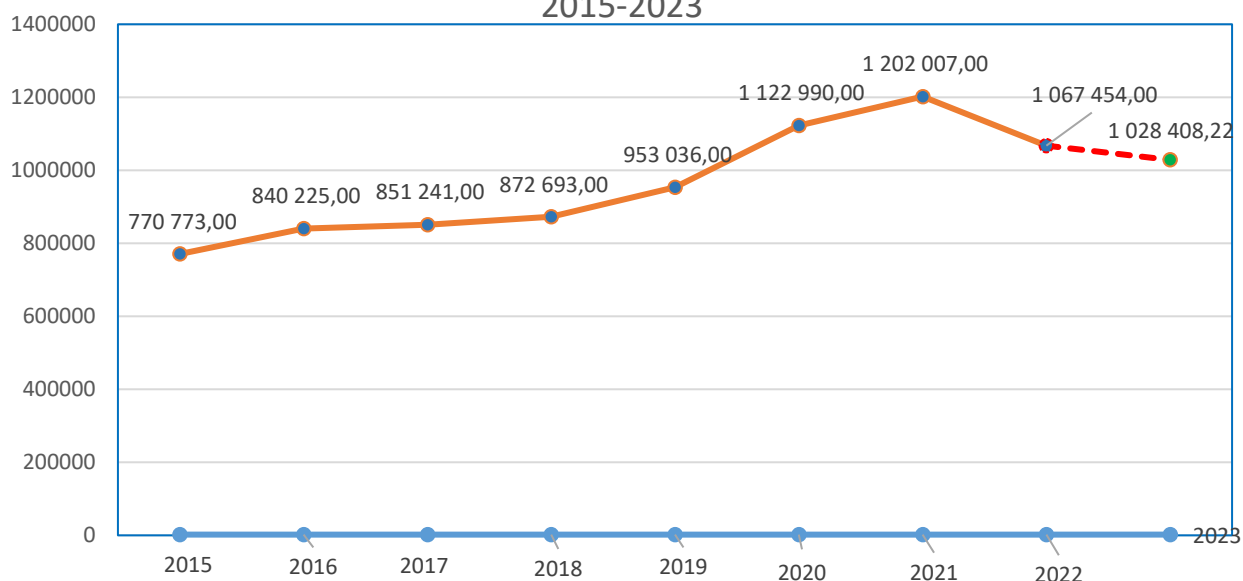
Toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2021	TP 2022	TA 2023*	TP 2023
BJOE:n palveluiden piirissä olevat kasvuyrittäjät			40 kpl	50 kpl
Työmarkkinatuen kunta-osuus €/kk keskimäärin	100 167 €	88 955 €	91 666 €	85 700 €
Työmarkkinatuen kunta-osuuden piirissä henkilöitä keskimäärin	228 hlöä	196 hlöä	190 hlöä	170 hlöä
Palkkatuella palkattuja henkilöitä	57	68	70	54
Myönnetyt kuntalisät (hlöä)			20 hlöä	16 hlöä
Vaikuttavuus-% (sijoittumiset aktiivoinnin jälkeen)			50 %	Vaikuttavuus ja seuranta vaihtelee asiakasryhmittäin, mutta keskiarvo on luokkaa 55 %.
TYP-asiakkuudet	52	57	60 hlöä	49 hlöä
Aktivointiaste	27,8 %	31,8 %	40 %	27,4 %
Kesätyöllistämiseen tarjottava tuki (150 €/hlö) yhteensä nuorelle	kolme ikäluokkaa (150 €/hlö), tukia maksettu 53 henkilöstä	Tarjolla olleista 92:sta kunnan kesätyöpaikasta täyttyi 63 kpl ja kesäsetelitukea maksettiin 70:lle ulkopuoliselle kesätyöllistäjälle.	Yhteensä n. 470 seteliä 2006-2008 syntyneille (150 €/hlö).	Seteleitä jaettiin 350 kpl. Kunta tarjosi alun perin 74 kesätyöpaikkaa. Lisämyönnön jälkeen täytettyjä paikkoja oli kaikkiaan 82 kpl. Ulkopuoliset työnantajat laskuttivat kaikkiaan 61 setelistä.

tukea hakeneet maatilat	1948 kpl	1 999 kpl	1966 kpl (239 kpl)	1 857 kpl (229 kpl)
maksetut suorat tulotuet	63,28 M/e	73,8 M/e	65,1 M/e (9,4 M€)	65,1 M/e (9,26 M€)
SPV:t	35 kpl	26 kpl	22 kpl (2 kpl)	27 kpl (3 kpl)
tuotettu maitomäärä	112,4 Mltr	108,3 Mltr	110 Mltr (13 Mltr)	105,4 Mltr (14 Mltr)
tilojen saamat investointi- tuet	5,87 M/e	3,04 M/e	4,3 M/e (1 M€)	5,86 M/e (3,02 M€)
pienyrittysten saamat inv.tuet	5,95 M/e	5,8 M/e	4,2 M/e (0,5 Me)	0,52 M/e (0,016 M€)
uudet leader-hankkeet	87 kpl	62 kpl	60 kpl (6 kpl)	44 kpl (8 kpl)
uudet EMR-rahoitetut yri- tykset	40 kpl	17 kpl	42 kpl (10 kpl)	**
uudet EMR-rahoitetut työ- paikat	214 kpl	140 kpl	68 kpl (15 kpl)	**
kehittämishankkeet alueella	14 kpl	10–17 kpl	10 kpl (10 kpl)	3–11 kpl (11 kpl)

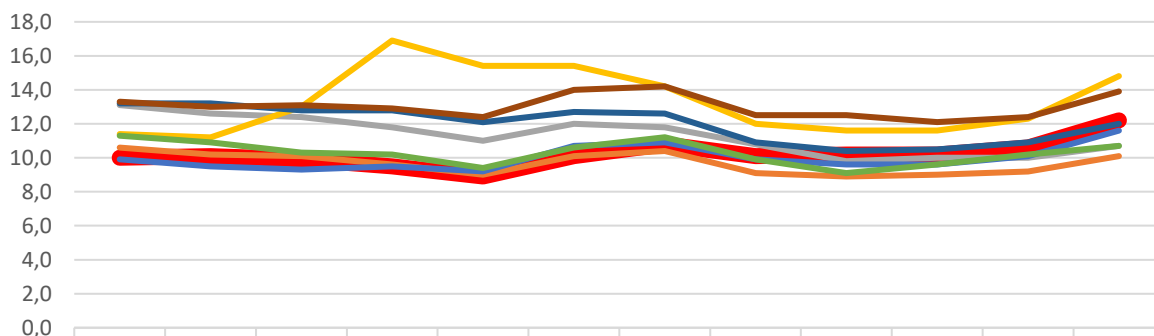
*) Maaseutupalveluiden suoritteet koko maakunnan kattavalta yhteistoiminta-alueelta, sulussa Liperin tavoiteluvut

**) Tietoa ei saatavilla vuodelta 2023

Työmarkkinatuen kuntaosuus Liperissä 2015-2023

Työttömyysprosentti 2016-2023

	tammi	helmi	maalis	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marras	joulu
2023	10,0	10,1	9,9	9,5	8,9	10,1	10,8	10,1	10,2	10,2	10,6	12,2
2022	10,6	10,2	10,1	9,6	9,0	10,1	10,4	9,1	8,9	9,0	9,2	10,1
2021	13,1	12,6	12,4	11,8	11	12	11,8	10,8	9,8	10	10	10,7
2020	11,4	11,2	13	16,9	15,4	15,4	14,2	12,0	11,6	11,6	12,3	14,8
2019	9,9	9,5	9,3	9,5	9,2	10,7	10,9	9,9	9,6	9,6	10,1	11,6
2018	11,3	10,9	10,3	10,2	9,4	10,6	11,2	9,9	9,1	9,6	10,2	10,7
2017	13,2	13,2	12,8	12,8	12,1	12,7	12,6	10,9	10,4	10,5	10,9	12
2016	13,3	13	13,1	12,9	12,4	14	14,2	12,5	12,5	12,1	12,4	13,9

2023 2022 2021 2020 2019 2018 2017 2016

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Keskiarvo	13,03	12,01	10,28	9,98	13,32	11,33	9,69	10,22

100 Kunnanhallitus	TA 2023	Muutos	TA 2023M	TP 2023	TA-%	TP 2022
Toimintatuotot	72 200		72 200	74 408	103,1	71 353
Myyntituotot	72 200		72 200	72 192	100,0	68 400
Tuet ja avustukset	0		0	188		2 953
Muut toimintatuotot	0			2 028		0
Toimintakulut	-1 119 829	60 563	-1 059 266	-1 037 682	98,0	-1 029 027
Henkilöstökulut	-396 513	6063	-390 450	-400 940	102,7	-403 541
Palkat ja palkkiot	-322 132	5 325	-316 807	-340 344	107,4	-341 709
Henkilösivukulut	-74 381	738	-73 643	-60 595	82,3	--61 832
Eläkekulut	-65 587	897	-64 690	-51 994	80,4	-52 361
Muut henkilösivukulut	-8 794	-159	-8 953	-8 601	96,1	-9 471
Palvelujen ostot	-608 688	49 500	-559 188	-522 051	93,4	-492 852
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-12 300		-12 300	-15 826	128,7	-16 652
Avustukset	-55 000	5 000	-50 000	-53 990	108,0	107,98
Muut toimintakulut	-47 328		-47 328	-44 876	94,8	94,82
Toimintakate	-1 047 629	60 563	-987 066	-963 275	97,6	-957 674

110 Alueellinen yhteistyö	TA 2023	Muutos	TA 2023M	TP 2023	TA-%	TP 2022
Toimintatuotot	0	0	0	0		0
Toimintakulut	-1 394 911	20 000	-1 374 911	1 346 402	97,9	-49 841 604
Henkilöstökulut	0	0	0	-13 681		-27 888
Henkilösivukulut	0	0	0	-13 681		-27 888
Eläkekulut	0	0	0	-13 681		-27 888
Muut henkilösivukulut	0	0	0	0		
Palvelujen ostot	-1 394 911	20 000	-1 374 911	-1 332 723	96,9	-49 725 641
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0	0	0	-22		
Avustukset	0	0	0	0		-88 406
Muut toimintakulut	0	0	0	24		331
Toimintakate	-1 394 911	20 000	-1 374 911	-1 346 402	97,9	-49 841 604

130 Hallinto	TA 2023	Muutos	TA 2023M	TP 2023	TA-%	TP 2022
Toimintatuotot	2 036 983	20 000	2 056 983	2 103 328	102,3	1 980 262
Myyntituotot	1 313 183	0	1 313 183	1 309 988	99,8	1 275 047
Tuet ja avustukset	723 800	20 000	743 800	786 346	105,7	702 944
Muut toimintatuotot	0	0	0	6 994		2 271
Toimintakulut	-4 686 013	213 213	-4 472 800	-4 200 600	93,9	-3 997 394
Henkilöstökulut	-2 066 280	-1 787	-2 068 067	-2 014 501	97,4	-1 994 238
Palkat ja palkkiot	-1 668 599	3 766	-1 664 833	-1 636 290	98,3	-1 617 942
Henkilösivukulut	-397 681	-5 553	-403 234	-378 211	93,8	-376 296
Eläkekulut	-325 824	-4 416	-330 240	-318 763	96,5	-315 232
Muut henkilösivukulut	-71 857	-1 137	-72 994	-59 448	81,4	-61 064
Palvelujen ostot	-1 055 909	129 000	-926 909	-884 561	95,4	-823 191
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-41 150	0	-41 150	-55 438	134,7	-52 741
Avustukset	-1 195 000	33 000	-1 162 000	-1 058 498	91,1	-1 097 365
Muut toimintakulut	-327 674	53 000	-274 674	-187 602	68,3	-229 776
Toimintakate	-2 649 030	233 213	-2 415 817	-2 097 272	86,8	-2 217 050

160 Maaseutupalvelut	TA 2023	Muutos	TA 2023M	TP 2023	TA-%	TP 2022
Toimintatuotot	861 443	0	861 443	775 886	90,1	3 890 051
Myyntituotot	861 443	0	861 443	774 379	89,9	3 282 830
Maksutuotot	0	0	0	0		591 902
Tuet ja avustukset	0	0	0	1 431		15 320
Muut toimintatuotot	0	0	0	75		0
Toimintakulut	-1 100 370	10 000	-1 090 370	-971 754	89,1	-4 098 134
Henkilöstökulut	-695 189	0	-695 189	-663 692	95,5	-2 865 800
Palkat ja palkkiot	-564 827	0	-564 827	-540 749	95,7	-2 076 213
Henkilösivukulut	-130 362	0	-130 362	-122 943	94,3	-789 587
Eläkekulut	-106 118	0	-106 118	-102 955	97,0	-650 469
Muut henkilösivukulut	-24 244	0	-24 244	-19 988	82,4	-139 118
Palvelujen ostot	-339 770	10 000	-329 770	-259 277	78,6	-758 603
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-31 550	0	-31 550	-13 991	44,3	-35 063
Avustukset	-15 000	0	-15 000	-18 600	124,0	-415 747
Muut toimintakulut	-18 861	0	-18 861	-16 194	85,9	-22 921
Toimintakate	-238 927	10 000	-228 927	-195 868	85,6	-208 083

10 Keskushallintopalvelut yhteensä	TA 2023	Muutos	TA 2023M	TP 2023	TA-%	TP 2022
Toimintatuotot	2 970 626	20 000	2 990 626	2 953 622	98,8	5 941 665
Myyntituotot	2 246 826	0	2 246 826	2 156 559	96,0	4 626 276
Maksutuotot	0	0	0	2 028		591 902
Tuet ja avustukset	723 800	20 000	743 800	787 965	105,9	721 217
Muut toimintatuotot	0	0	0	7 070		2 271
Toimintakulut	-8 301 123	303 776	-7 997 347	-7 556 438	94,5	-59 166 076
Henkilöstökulut	-3 157 982	4 276	-3 153 706	-3 092 814	98,1	-5 291 467
Palkat ja palkkiot	-2 555 558	9 091	-2 546 467	-2 517 383	98,9	-4 035 865
Henkilösivukulut	-602 424	-4 815	-607 239	-575 430	94,8	-1 255 603
Eläkekulut	-497 529	-3 519	-501 048	-487 394	97,3	-1 045 950
Muut henkilösivukulut	-104 895	-1 296	-106 191	-88 037	82,9	-209 653
Palvelujen ostot	-3 399 278	208 500	-3 190 778	-2 998 612	94,0	-51 800 287
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-85 000	0	-85 000	-85 277	100,3	-104 457
Avustukset	-1 265 000	38 000	-1 227 000	-1 131 088	92,2	-1 677 038
Muut toimintakulut	-393 863	53 000	-340 863	-248 648	72,9	-292 827
Toimintakate	-5 330 497	323 776	-5 006 721	-4 602 817	91,9	-53 224 411

Hyvinvointipalvelut

Tulosalueet: Hyvinvoinnin hallinto
Perusopetus
Varhaiskasvatus
Opinto- ja vapaa-aika

Hyvinvointipalveluiden toiminta-ajatus

Hyvinvointipalvelujen tehtävänä on kaiken ikäisten kuntalaisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen. Hyvinvointipalvelut järjestävät varhaiskasvatusta, esiopetusta, perusopetusta vuosiluokille 1–9, perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa, vaativan erityisen tuen perusopetusta esiopetuksesta yhdeksänteen luokkaan sekä eri-ikäisille kuntalaisille suunnattuja opinto- ja vapaa-aikapalveluja. Hyvinvointipalveluiden henkilöstö toimii aktiivisesti erilaisissa verkostoissa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä. Hyvinvointityömme arvoja ovat yhteisöllisyys, välittäminen ja yhdessä tekeminen.

Hyvinvointipalveluiden toiminnan järjestämistä ohjaa lainsäädännön lisäksi kuntastrategia ja laaja hyvinvointikertomus. Näihin pohjautuen valmistetaan hyvinvointipalveluiden talousarvio, käyttösuunnitelma sekä muut toimintaa ohjaavat suunnitelmat, toimintaohjeet ja ohjelmat.

Palvelujen laatua ylläpidetään ja kehitetään vuorovaikutuksessa palvelunkäyttäjien, henkilöstön, järjestöjen ja yhdistysten, muiden kunnan palvelualueiden, hyvinvointialueen, seurakuntien sekä elinkeinoelämän kanssa. Henkilöstön tarpeen mukainen täydennyskoulutus sekä toiminnan laadunarviointi tukevat kehittämistyötä.

Hyvinvointipalveluiden taloussuunnitelmakauden 2023–2025 toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Väestön kasvu		
Saadaan kunnalle Unicefin lapsiystävällinen kunta -status	Lapsiystävällisen kunnan kehittämistyöhön on laadittu suunnitelma ja tavoitteet ja toiminta etenee suunnitelman mukaisesti	Toiminta edennyt pääasiassa suunnitelman mukaisesti, kaikkia koulutuskokonaisuuksia ei ole päästy aloittamaan.
Vapaa-aikapalvelut on nostettu hyvinvointipalveluiden strategiseksi kärjeksi	Laaditaan Liperin nuoriso- ja kulttuuriohjelmat	Nuoriso-ohjelma valmistuu keväällä 2024. Kulttuuriohjelmaan löydetty tekijä.
Ikäystävällisyys näkyy palveluissa ja päätöksen teossa	Kokeillaan ikäihmisten palveluohjauksen järjestämistä kunnan ja Siunsojen rajapintaan	Toiminta ei ole käynnistynyt resurssien puutteen vuoksi.
Hyvinvointipalveluiden viestintä on oikea-aikaista ja positiivista	Laaditaan hyvinvointipalveluiden viestinnän vuosikello vuosittain Uudistetaan hyvinvointipalveluiden Internet- ja Pedanet-sivustot	Kokonaisuuden vuosikelloa ei ole laadittu, vaan on tehty täsmennettyjä vuosikelloja/suunnitelmia eri toimille. Koulujen Internet-sivustojen uusiminen tehdään saman aikaisesti kunnan verkkosivu-uudistuksen kanssa. Hyvinvoinnin ja

		terveyden edistämisen sivusto on avattu. Pedanet-sivustojen käytöstä luovutaan.
Viinijärven koulukeskus valmistuu lisäämään alueen pito- ja vetovoimaa.	Toteutetaan Viinijärven koulukeskuksen toteutus suunnitelma ja rakentaminen. Koulukeskukseen sijoittuvat monipuoliset alueen asukkaiden palvelut.	Suunnittelutyö jatkuu edelleen. Käyttäjää kuultu useissa työpaikoissa.
Työllisyys ja elinvoima		
Lasten ja nuorten opetus ja kasvatus tapahtuu lähipalveluna	Erityistä tukea tarvitsevien lasten opetus järjestetään lähikoulussa, toteutuu %	7,2 % erityisen tuen oppilaita ei opiskele omassa lähikoulussaan, vaan joko Honkalammen koulussa tai toisen koulun pienryhmässä.
Kestävän kehityksen toimintatavat näkyvät hyvinvointipalveluiden toiminnassa	Varhaiskasvatuksen Creen Care -toiminnan jatkaminen Hyvinvointipalveluiden toimipisteiden kierrätysmahdollisuuksien parantaminen	Creen Care koulutuksen saaneista henkilöistä kootaan varhaiskasvatuksessa oma mentori-ryhmä, joka jalkauttaa jatkossa kestävän kehityksen menetelmiä varhaiskasvatustyksiköissä. Koulujen kierrätysastiat tulleet.
Hyvinvointipalvelut on aktiivinen verkostoyhteistyökumppani	Hyvinvointityön vuosikello kootaan toiminnan perustaksi vuosittain Järjestöyhteistyöryhmän toiminta vähintään 4 krt/vuosi Järjestöavustuksien määrä, 50 000 €/vuosi	Kokonaisuuden vuosikello ei vielä käytössä Toteutunut. Toteutunut.
Talous		
Hyvinvointipalveluissa asiointia on muutettu mahdollisimman paljon sähköiseksi.	Koulujen päätöksentekoa siirretään Primukseen Sähköinen tilavarausjärjestelmä otetaan käyttöön	Toteutunut suunnitellusti Otettu käyttöön.
Hankkeiden ja avustusten kokonaishallinta on hyvä. Euromäärällisesti valtionavustus/hankerahaa määrä kasvaa.	Haetaan aktiivisesti valtiolta hanke/avustus euroja, haetut/saadut eurot Hankkeiden koordinointi keskitetään hankekoordinaattorille ja johtoryhmälle.	Haettavien hanke/avustuseurojen määrä väheni, haettu 418 600 €/ saatu 315 400 € Hankkeiden määrä vähentynyt, hyte- hankkeet kokonaisuudessa hyvinvointi- ja hankekoordinaattorilla ja muut hankkeet tulosaluejohtajalla.

Kustannusten nopea kasvu on päättynyt.	<p>Palvelualueen henkilöstömäärää ei lisätä, vakanssien lukumäärä kpl</p> <p>Palveluiden järjestämistä avataan etsimällä kustannustehokkaita malleja, avatut prosessit kpl</p>	<p>373,5 vakanssia, vakanssien määrä ei lisääntynyt</p> <p>2 kpl (tilavaraukset, järjestöavustukset)</p>
Henkilöstö		
Henkilöstö on ammattitaitoista	<p>Ammattitaitoa kehittävät ja ylläpitävät koulutukset, 3 pvä/hlö</p> <p>Lastenhoitajien sosionomikoulutukset, koulutuksessa lastenhoitajat hlöä</p>	<p>Koulutusten kokonaismäärä arvioidaan osana henkilöstötilinpäätöstä</p> <p>Lastenhoitajien sosionomikoulutukset, koulutuksessa lastenhoitajat 10 hlöä</p>
Hyvinvointipalveluissa työyhteisöt ovat yhteisöllisiä ja työntekijöiden työhyvinvointi on hyvällä tasolla	<p>Seurataan henkilöstön työhyvinvoinnin kehittymistä, työhyvinvointikyselyn myötä tehty toimintasuunnitelmat jokaisessa yksikössä</p> <p>Mahdollistetaan työnohjausta nykyistä enemmän, työnohjausta saaneiden lukumäärä kpl</p>	<p>Työhyvinvointikyselyt toteutettiin syksyllä 2023. Toimintasuunnitelmat laaditaan vasta vuoden 2024 aikana.</p> <p>Säännöllisessä työnohjauksessa vuoden aikana 10 henkilöä. Lisäksi yksittäisiä työnohjauskertoja tarpeen mukaisesti.</p>
Uuden työntekijän perehdytys on laadukasta	<p>Hyvinvointijohtajan uusille työntekijöille suunnatut perehdytykset käytössä krt /vuosi</p> <p>Otetaan käyttöön mentori-toimintamalli perehdytyksessä</p>	<p>Perehdytystilaisuuksia 3 kpl</p> <p>Mentoritoimintaa varhaiskasvatuksessa ja Ylämyllyn koululla.</p>
Kriittisten tehtävien osaaminen ja varajärjestelmät on varmistettu ja tiedossa	<p>Tehtävien varajärjestelmät on kirjattu</p> <p>Varautumisen suunnitelmat tulosalueilla on päivitetty vuosittain</p>	<p>Kaikissa tehtävissä varajärjestelmät eivät ole vielä varmentuneet henkilöstövaihdojen ja osaamisen puuttumisen myötä. Molempien tavoitteiden toteuttaminen kesken.</p>
Hyvinvointipalveluissa kannustetaan työyhteisöjä nostamalla esille eri työyhteisöjen toimivia työtapoja ja käytänteitä	<p>Otetaan käyttöön työyhteisöjen pienet muistamiset, vähintään kaksi työyhteisöä/vuosi</p>	<p>Toteutuneet yksiköissä eri tavoin. Täsmällistä seuranta tilaisuuksista ei ole. Juhla- ja merkkipäiviä juhlistetaan yleisesti.</p>

Hyvinvointipalveluiden toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2023

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Hyvinvoinnin hallinto		
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuus on selkeä.	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen määrärahojen hallinnointi siirretään hyvinvointipalveluihin, € Hyte- tiimin toiminta on suunniteltu ja vakiintunut. Kokoontumiset tavoite 6 kpl /v	Muutos tapahtunut 1.1.2023, yhteensä noin 55 000 euroa määrärahoja siirretty hyvinvointipalveluihin. Hyte- tiimi kokoontunut vuoden aikana 8 kertaa.
Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyömuodot toimivat hyvin.	Uudistunut hyvinvointiryhmä aloittaa toiminnan poikkihallinnollisena ja monialaisena toimijana. Kokoontumiset 4 kpl/vuosi Kunnan ja hyvinvointialueen väliset neuvottelut käynnistyvät, Toimintatavat kirjattu kyllä/ei toteutuneet neuvottelut 1 kpl/vuosi	Uudistunut hyvinvointiryhmä aloittanut toiminnan. Kokouksia ollut kuusi. Kunnan ja hyvinvointialueen neuvottelut edelleen valmisteluvaiheessa. Yhteistyösopim on hyväksytty keväällä ja tarkennetut toimintatavat ovat suunnitellussa.
Lapsivaikutusten arviointi on osa kunnan toimintamallia.	Lapsivaikutusten arvioinnista on kirjatut toimintaohjeet. Lapsivaikutusten koulutukset aloitetaan henkilöstölle ja luottamushenkilöille vuoden 2023 aikana ja jatketaan vuonna 2024	Lapsivaikutusten arvioinnin toimintaohjeet ovat valmisteluvaiheessa. Koulutukset toteutuneet suunnitellusti ja jatkuvat edelleen.
Ikäystävällisyys näkyy päätöksenteossa ja toiminnassa	Ikäystävällisyyden ohjelma valmistuu vuoden loppuun mennessä.	Ikäystävällisyyden ohjelman on valmis.
Perusopetus		
Oppilaiden äidinkielen taidot paranevat	Lukuseula-menetelmällä kartoitetaan oppilaiden lukemisen ja kirjoittamisen tasoa kaikilla kouluilla. Tehdyt kartoitukset 300 kpl. Lukudiplomin suorittaminen otetaan käyttöön kaikissa kouluissa. Suoritetut lukudiplomit 40 % oppilaista Kouluissa otetaan käyttöön jokin lukemista kannustava keino tai useampi. Kirjataan keinot kouluittain käyttöaloussuunnitelmaan ja arvioidaan toteutumista tilinpäätöksen yhteydessä.	Lukuseula on kokeilu käytössä. Lukuvuoden aikana tehtyjä kartoituksia 715 kpl. Lukuseula-arviointeja ei jatketa lukuvuonna 2023–2024 ohjelmiston sopivuuden haasteiden ja hinnan takia. Lukudiplomien määrästä ei ole saatavilla kokonaismäärää. Lukudiplomi on käytössä Ylämyllyn koulun 1–6 luokilla ja Viinijärvellä osittain. Muilla kouluilla diplomien käyttöä on kokeiltu. Lukutaidon edistämiseen on kaikilla kouluilla suunniteltu keinoja, jotka kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

<p>Kouluyhteisössä arki on vakaata, joustavaa ja turvallista.</p>	<p>Koulujen sähköiset pelastussuunnitelmat on ajantasaiset ja käytössä.</p> <p>Aikuisten välinen tiedonkulku etenkin nivelvaiheissa on suunniteltua ja säännöllistä. Nivelvaiheen toimintatavat on kirjattu kouluittain lukuvuosisuunnitelmiin</p> <p>Avekki-koulutukset henkilöstölle, koulutuksiin osallistuneet 20 hlöä/vuosi</p> <p>Oppilaiden osallisuutta lisätään, oppilaskunnan edustajien ja koulun johdon yhteiset tapaamiset 4 kpl/lukuvuosi/koulu</p> <p>Kuntatasoinen oppilaskuntien puheenjohtajiston ja vastuupettajien yhteinen kokoontuminen kerran vuodessa.</p>	<p>Kaikilla kouluilla on sähköinen pelastussuunnitelma.</p> <p>Nivelvaiheiden toimintatavat on kirjattu kunkin koulun lukuvuosisuunnitelmaan.</p> <p>Avekki-koulutus jouduttiin siirtämään pahentuneen koronatilanteen takia tammikuulle.</p> <p>Tapaamisen toteutuneet jokaisella koululla.</p> <p>Toteutus muuttui lapsiparlamentin suuristunnoksi lasten oikeuksien viikolla. Koulutuksellinen oppilaskuntatapaaminen siirtyi vuodelle 2024.</p>
<p>Varhaiskasvatus</p>		
<p>Päiväkotien, perhepäivähoidon ja esiopetuksen viestintä on suunnitelmallista ja monikanavaista.</p>	<p>Jokainen yksikkö laatii viestintäsuunnitelman ja määrittelee viestintäkanavat.</p>	<p>Jokainen yksikkö on laatinut oman viestintäsuunnitelman varhaiskasvatuksessa. Perhepäivähoitajat käyttävät varhaiskasvatuksen yhteistä viestintäsuunnitelmaa. Osa ryhmistä viestii aktiivisesti sosiaalisen median kautta.</p>
<p>Inklusio toteutuu tasapuolisesti kaikissa yksiköissä.</p>	<p>Inklusion toteutumisen arviointi tehdään kaikissa ryhmissä ja sen perusteella laaditaan kehittämissuunnitelma.</p>	<p>Yhteistyötä inklusion osalta on tehty mm. tukitiimin kanssa. Eri-tyisopettajien resurssia on lisätty. Näin on varmistettu tuen toteutuminen yksiköissä. Inklusion osalta arvioinnit ja kehittämissuunnitelmat ovat pääosin tehty.</p>
<p>Toiminnan suunnittelussa näkyy lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousseet tavoitteet ja lasten mielenkiinnon sekä kiinnostuksen kohteet.</p>	<p>Lapsiryhmien toimintasuunnitelmiin on kirjattu lasten varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteet ja osallistavilla menetelmillä, kuten LEGO® Serious Play® menetelmällä saadut lasten mielenkiinnon kohteet ja heitä motivoiva toiminta.</p>	<p>Lego Serious Play menetelmä-koulutusta on saanut vain osa nykyisestä henkilöstöstä. Lasten mielenkiinnonkohteita sekä heitä motivoivaa toimintaa on havainnointu. Vasun tavoitteet on nostettu esiin havainnoinnin</p>

		sekä erilaisten menetelmien avulla.
Dialogin hallinta on onnistuneen pedagogisen johtajuuden keskeisin indikaattori.	Dialogisuuden kehittäminen varhaiskasvatuksen vastaavien pedagogisessa johtamisessa. Henkilökunta arvioi dialogisuuden toteutumista vuorovaikutuksessa ennen vastaavien ohjausta ja valmennusta sekä sen jälkeen.	Dialogisuus kysely on tehty henkilöstölle alku- ja loppumittauksena. Esihenkilöt ovat saaneet lisäkoulutusta kyselyjen välillä ja dialogisuutta johtamisen apuna harjoiteltu. Varhaiskasvatus yksiköiden esihenkilöt ovat laittaneet omat johtamisen kehittämissuunnitelmat.
Opettajajohtajuus toteutuu varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti.	Varhaiskasvatuksen opettajat itsearvioivat opettajajohtajuutta minäpystyyden kautta. Opettaja ja pedagoginen johtaja kehittävä arvioinnin perusteella jaetaan pedagogista johtajuutta.	Opettajajohtoisuutta on tuettu ja hanketyöntekijä on ollut työkentelyssä mukana ja minäpystyvyys-kyselyt on toteutettu.
Opinto ja vapaa-aika		
Liikkumishjelman ja liikuntapakkaus suunnitelman toteuttaminen aloitetaan	Työ liikuntapalvelujen keskeisten kehittämiskohteiden edistämiseksi aloitetaan suunnitelman mukaisesti. Liikuntapaikkasuunnitelman mukaista liikuntapaikkojen kehittämis- ja ylläpityötä tehdään yhdessä elinymppäristöpalvelujen kanssa.	Työ käynnistynyt.
Nuoriso-ohjelma valmistuu vuoden loppuun mennessä	Vuoden aikana tehdään nuoria ja nuorten kanssa toimivia osallistava nuoriso-ohjelma. Ohjelmaan kirjataan keskeiset kehittämiskohteet kunnallisen nuorisotyön edistämiseksi.	Nuoriso-ohjelma valmistuu keväällä 2024.
Kulttuuriohjelman tekeminen aloitetaan	Vuoden aikana aloitetaan kulttuuriohjelman tekeminen. Ohjelmaan kirjataan keskeiset kehittämiskohteet kunnallisen kulttuurityön edistämiseksi.	Opinnäytetyön tekijä löytynyt. Kulttuuriohjelman tekeminen käynnistyy v. 2024.
Tilavarausjärjestelmä otetaan käyttöön	Liikuntatilojen ja muiden kunnan kautta varattavien tilojen tilavarausjärjestelmä otetaan käyttöön. Tilavarausjärjestelmästä viestitään aktiivisesti ja säännöllisesti kuntalaisille.	Sähköinen tilavarausjärjestelmä on aktiivisessa käytössä tilavarausten tekemisessä.

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Ulkopuolinen hankerahoitus	536 147 €	639 093 €	752 892 €	737 995 €
Oppilasmäärä 20.9. 1.–9. lk	1 388	1 368	1 368	1 369
Esioppilaiden määrä 20.9.	139	139/41	141/41 + 3	123 + 4
Varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä 31.12.	577	559	580	536
Kotikuntakorvauslasten määrä e-9	121	131	135	131
Kuljetusoppilaiden määrä e-9	609	629	629	593
Perusopetus koulutoiminnan hinta/oppilas	-	9 042 €	9 514 €	9 589,7 €
Vapaa-aikapalvelut euroa/asukas/vuosi (oma toiminta) *	102,74 €	115,30 €	125,38 €	125,14 €
Seutuopiston nettomenot €/as	10,12 €	13,34 €	12,54 €	11,82 €
Musiikkiopiston nettomenot €/as	7,33 €	7,86 €	9,17 €	8,23 €
Seutukirjaston nettomenot €/as	50,38 €	50,44 €	50,84 €	50,97 €

* ei sisällä seutuopisto, seutukirjaston eikä musiikkiopiston maksuosuuksia

400 Hyvinvoinnin hallinto	TA 2023	Muutos	TA2023M	TP 2023	TA-%	TP 2022
Toimintatuotot	760 137	0	760 137	741 962	97,6	650 606
Myyntituotot	0	0	0	1 597		14 493
Tuet ja avustukset	760 137	0	760 137	738 693	97,2	634 637
Muut toimintatuotot	0	0	0	1 671		1 476
Toimintakulut	-1 150 409	7 088	-1 143 321	-1 089 497	95,3	-966 129
Henkilöstökulut	-1 018 779	7 088	-1 011 691	-865 629	85,6	-805 808
Palkat ja palkkiot	-834 793	5 850	-828 943	-707 979	85,4	-661 269
Henkilösivukulut	-183 986	1 238	-182 748	-157 650	86,3	-144 539
Eläkekulut	-148 530	986	-147 544	-131 002	88,8	-119 194
Muut henkilösivukulut	-35 456	252	-35 204	-26 648	75,7	-25 345
Palvelujen ostot	-79 280	0	-79 280	-169 171	213,4	-100 066
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 616	0	-14 616	-15 056	103,0	-33 245
Avustukset	- 3 000	0	-3 000	-52	1,7	-930
Muut toimintakulut	-34 734	0	-34 734	-39 589	114,0	-26 080
Toimintakate	-390 272	7 088	-383 184	-347 535	90,7	-315 523

420 Perusopetus	TA 2023	Muutos	TA2023M	TP 2023	TA-%	TP 2022
Toimintatuotot	1 873 168	-598 582	1 274 586	1 515 393	118,9	569 265
Myyntituotot	1 751 968	-598 582	1 153 386	1 384 441	120,0	473 917
Maksutuotot	83 200	0	83 200	70 727	85,0	72 680
Tuet ja avustukset	28 000	0	28 000	32 995	117,8	13 198
Muut toimintatuotot	10 000	0	10 000	27 229	272,3	9 469
Toimintakulut	-17 247 103	-122 892	-17 369 995	-17 652 474	101,6	-15 714 145
Henkilöstökulut	-9 708 794	-122 976	-9 831 770	-9 886 564	100,6	-8 470 444
Palkat ja palkkiot	-7 804 540	-101 842	-7 906 382	-7 929 145	100,3	-6 977 885
Henkilösivukulut	-1 904 254	-21 134	-1 925 388	-1 957 420	101,7	-1 492 599
Eläkekulut	-1 566 317	-16 722	-1 583 039	-1 654 916	104,5	-1 217 770
Muut henkilösivukulut	-337 937	-4 412	-342 349	-302 504	88,4	-274 790
Palvelujen ostot	-4 021 026	0	-4 021 026	-4 278 259	106,4	-4 003 537
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-471 150	0	-471 150	-427 246	90,7	-435 395
Avustukset						-162
Muut toimintakulut	-3 046 133	84	-3 046 049	-3 060 404	100,5	-2 804 607
Toimintakate	-15 373 935	-721 474	-16 095 409	-16 137 081	100,3	-15 144 881
Valtionosuudet	0	618 000	618 000	618 084	100,0	349 165
Vuosikate	-15 373 935	-103 474	-15 477 409	-15 518 997	100,3	-14 795 716

440 Varhaiskasvatus	TA 2023	Muutos	TA2023M	TP 2023	TA-%	TP 2022
Toimintatuotot	441 692	-84 500	357 192	364 019	101,9	541 070
Myyntituotot	800	0	800	64 508	8 063,6	39 886
Maksutuotot	375 892	-84 500	291 392	265 062	91,0	366 802
Tuet ja avustukset	65 000	0	65 000	33 853	52,1	133 907
Muut toimintatuotot				595		474
Toimintakulut	-8 983 019	-63 271	-9 046 290	-9 012 418	99,6	-8 543 826
Henkilöstökulut	-5 497 612	-118 471	-5 616 083	-5 576 988	99,3	-5 416 067
Palkat ja palkkiot	-4 408 247	-97 773	-4 506 020	-4 452 954	98,8	-4 334 201
Henkilösivukulut	-1 089 365	-20 698	-1 110 063	-1 124 034	101,3	-1 081 866
Eläkekulut	-898 490	-16 464	-914 954	-954 782	104,4	-908 639
Muut henkilösivukulut	-190 875	-4 234	-195 109	-169 252	86,7	-173 228
Palvelujen ostot	-1 521 192	0	-1 521 192	-1 544 151	101,5	-1 471 336
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-118 700	0	-118 700	-111 843	94,2	-104 576
Avustukset	-711 200	55 200	-656 000	-641 586	97,8	-642 381
Muut toimintakulut	-1 134 315	0	-1 134 315	-1 137 850	100,3	-909 344
Toimintakate	-8 541 327	-147 771	-8 689 098	-8 648 399	99,5	-8 002 757

460 Opinto ja vapaa-aika	TA 2023	Muutos	TA2023M	TP 2023	TA-%	TP 2022
Toimintatuotot	74 105	0	74 105	106 414	143,6	85 230
Myyntituotot	62 105	0	62 105	82 999	133,6	71 163
Tuet ja avustukset	0	0	0	602		108
Muut toimintatuotot	12 000	0	12 000	22 813	190,1	13 958
Toimintakulut	-2 459 700	-18 005	-2 477 705	-2 453 279	99,0	-2 319 925
Henkilöstökulut	-433 952	-18 005	-451 957	-460 130	101,8	-472 384
Palkat ja palkkiot	-348 446	-14 860	-363 306	-368 333	101,4	-346 254
Henkilösivukulut	-85 506	-3 145	-88 651	-91 797	103,5	-126 130
Eläkekulut	-70 417	-2 501	-72 918	-78 216	107,3	-112 757
Muut henkilösivukulut	-15 089	-644	-15 733	-13 580	86,3	-13 373
Palvelujen ostot	-827 236	0	-827 236	-817 040	98,8	-782 399
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-25 000	0	-25 000	-14 926	59,7	-22 231
Avustukset	-52 500	0	-52 500	-50 200	95,6	-52 180
Muut toimintakulut	-1 121 012	0	-1 121 012	-1 110 983	99,1	-990 411
Toimintakate	-2 385 595	-18 005	-2 403 600	-2 346 866	97,6	-2 234 695

40 Hyvinvointipalvelut yhteensä	TA 2023	Muutos	TA2023M	TP 2023	TA-%	TP 2022
Toimintatuotot	3 149 102	-683 082	2 466 020	2 727 787	110,6	1 846 170
Myyntituotot	1 814 873	-598 582	1 216 291	1 533 546	126,1	599 459
Maksutuotot	459 092	-84 500	374 592	335 789	89,6	439 482
Tuet ja avustukset	853 137	0	853 137	806 143	94,5	781 851
Muut toimintatuotot	22 000	0	22 000	52 308	237,8	25 378
Toimintakulut	-29 840 231	-197 079	-30 037 310	-30 207 668	100,6	-27 544 026
Henkilöstökulut	-16 659 137	-252 363	-16 911 500	-16 789 311	99,3	-15 164 703
Palkat ja palkkiot	-13 396 026	-208 624	-13 604 650	-13 458 410	-98,9	-12 319 609
Henkilösivukulut	-3 263 111	-43 739	-3 306 850	-3 330 901	100,7	-2 845 094
Eläkekulut	-2 683 754	-34 701	-2 718 455	-2 818 916	103,7	-2 358 359
Muut henkilösivukulut	-579 357	-9 038	-588 395	-511 985	87,0	-486 735
Palvelujen ostot	-6 448 734	0	-6 448 734	-6 808 621	105,6	-6 357 337
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-629 466	0	-629 466	-569 071	90,4	-595 889
Avustukset	-766 700	55 200	-711 500	-691 838	97,2	-695 653
Muut toimintakulut	-5 336 194	84	-5 336 110	-5 348 826	100,2	-4 730 442
Toimintakate	-26 691 129	-880 161	-27 571 290	-27 479 881	99,7	-25 697 856
Valtionosuudet	0	618 000	618 000	618 084	100,0	349 165
Vuosikate	-26 691 129	-262 161	-26 953 290	-26 862 541	99,7	-25 348 691

Elinympäristöpalvelut

Tulosalueet: Kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut
Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut
Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut
Infrapalvelut
Vesihuoltolaitos

Toiminta-ajatus

Palvelemme asiakkaitamme ja kuntalaisia kustannustehokkaasti ja kestäväen kehityksen tavoitteiden mukaisesti. Edistämme sekä toteutamme kunnan strategian tavoitteita ja vastaamme elinympäristön lakisääteisten tehtävien hoitamisesta, joita on muun muassa seuraavien kokonaisuudet:

- Strateginen maankäytön suunnittelu ja kehityshankkeet
- Toteuttava maankäytön suunnittelu, kaavoituksen ja rakentamisen ohjaus, joka mahdollistaa riittävän laajat monipuoliset ja houkuttelevat tonttitarjonnat hyvien palvelujen ja yhteyksien päässä.
- Investointihankkeiden rakennuttaminen ja ohjaus.
- Elinkeinoalueiden ja hankkeiden toteutus ja ohjaus.
- Asuin- ja elinkeinotonttien myynti, vuokraus ja markkinointi
- Yleisten alueiden (mm. teiden ja katujen sekä aukoiden, puistojen, liikuntapaikkojen, vapaa-aika-alueiden, satamien ja uimarantojen) rakennuttaminen, kunnossapito ja kehittäminen
- Kunnallisteknisten verkostojen ja -järjestelmien (vesihuolto, lämpö, hule) rakennuttaminen, kunnossapito ja toimintavarmuus.
- Paikkatieto- ja kartoituspalvelu sekä maanhankinta.
- Kunnan kiinteistöjen kunnossapito ja kehittäminen
- Rakentamisen lupakäsittely ja valvonta sekä ympäristösuojelu.
- Kunnan tukipalveluiden (ruokapalvelun sekä siivous- ja laitoshuoltopalvelun) toteuttaminen.

Toteuma 31.12.2023

- Uusi hallintosihteeri aloitti 1.11.2023 alkaen.

Strategisten hankkeiden eteneminen:

- Joensuun seudun yleiskaavatyön käynnistymäisen liittyvää valmistelua tehtiin vuoden 2023 aikana.
- Viinijärven keskustan kehittämissuunnitelman eteni aikataulun mukaisesti ja suunnitelma valmistui vuoden loppuun mennessä ja etenee elinympäristölautakunnan ja kunnanhallituksen kautta valtuuston hyväksyttäväksi helmikuussa 2024.
- Kirkkolahden palvelurakennus vihittiin käyttöön heinäkuussa 2023
- VT 9 tiehankkeen osalta tehtiin kesän aikana tarvittavia lisäselvityksiä, mutta tiesuunnitelma ei vielä valmistunut vuoden 2023 aikana.
- Korpivaaran tuulivoima-alueen yleiskaavoitus on edennyt aikataulun mukaan

Kaavahankkeiden eteneminen:

- Pyhäselkä-Telmonselkä osayleiskaavan luonnos oli syksyllä nähtävillä.
- Välikangas 2 kaavaehdotusta on kehitetty eteenpäin.
- Jyrin vanhan teollisuusalueen päivitys on aloitettu kesäkuussa.
- Pärnän alueen asemakaavatyö käynnistettiin keväällä.
- Kesällä aloitettiin uuden Honkalammen ranta 1 asuinalueiden kaavatyö.
- Vuoden aikana käsiteltiin elinympäristölautakunnassa kaikkiaan 16 poikkeamista.

Investointihankkeiden eteneminen:

- Viinijärven koulukeskuksen toteutussuunnittelu käynnistyi kesäkuussa ja eteni rakennuslupaluonnosvaiheeseen joulukuuhun 2023 mennessä. Joulukuun valtuustossa hyväksyttiin luonnosten lisäksi kouluhankkeen budjetti.
- Viinijärven koulukeskuksen yhteyteen toteutettu siirtokoulu valmistui aikataulun mukaan maaliskuun lopussa.

Infrahankkeiden eteneminen:

- Jyrin pohjoisosan kävely- ja pyöräilyväylän uusimishankkeen valmistu aikataulun mukaan syyskuussa
- Kononoviharjun kaava-alueen katujen kunnallistekniikan rakennusurakan lopputyöt valmistuivat kesäkuussa.
- Liperin vanhojen katuvalojen uusimishanke valmistui marraskuussa.

Vesilaitoksen hankkeiden eteneminen

- Ylämyllyn uuden vedenottamon rakennustyöt aloitettiin kesällä 2023 ja työt ovat edenneet aikataulun mukaisesti. Valmistuminen urakkasopimuksen mukaan 31.5.2024 mennessä.
- Vesijohdon rakentaminen Kirkkolahteen, laiturin rakentaminen Kirkkolahden satamaan, vesialueen ruoppaus ja täyttö sekä käyttöoikeus hakemus ovat edelleen AVI:n käsittelyssä.
- Korjausvelkaselvitys ja korjausohjelma valmistuneet ja sen pohjalta suunnittelussa Mäntytie-Pappilantie alueen vesijohto- ja paineviemäriverkosto.
- Kiiesvaaran vedenottamon toteutussuunnittelun käynnistämisen osalta ei vielä toimenpiteitä.
- Uuden asiakashallintajärjestelmän osalta siirrytty tuotantokäyttöön. Ohjausryhmän päätöskokous pidetty 29.1.2024.

Liikuntapaikat- ja vapaa-aikapalvelut:

- Pärnän alueelle valmistui syksyllä sekä 5 km rullahiihdon asfalttirata sekä ensilumen valaistu kuntarata.

Elinympäristöpalveluiden taloussuunnitelmakauden 2023–2025 toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Väestön kasvu		
Edistetään ja kehitetään alue- ja yhdyskuntarakennetta taloudellisesti ja kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisesti.	Laaditaan koko kunnan alueelle strateginen yleiskaava, jolla määritellään kunnan strategiset painopistealueet sekä ohjataan kunnan kasvua, palveluja ja rakentamista kaavataloudellisesti oikeaan suuntaan ja järkeville paikoille.	Strategisen yleiskaavan osalta on linjattu, että varsinainen kaavatyo alkaa Joensuun seudun yleiskaavatyön rinnalla myöhemmin.
Taajamia ja kyliä kehitetään huomioiden niiden ominaispiirteet.	Edistetään keskustaajamien elin-, veto-, pito- ja lumovoimaisuutta laatimalla niille omat kehityssuunnitelmat ja -visiot tarvittavine selvityksineen.	Viinijärven keskustan kehittämissuunnitelma eteni aikataulun mukaisesti ja valmistui vuoden loppuun mennessä ja etenee elinympäristölautakunnan ja kunnanhallituksen kautta

	Kylien ja maaseudun vetovoimaisuutta edistetään ja kehitetään niiden ominaispiirteet huomioiden.	valtuuston hyväksyttäväksi helmikuussa 2024.
Kehitetään palvelujen saatavuutta ja kaikkien liikkumismuotojen sujuvaa ja turvallista liikennöintiä.	Edistetään joukkoliikenne-, jalankulku- ja pyöräilyverkostojen toimivuutta sekä kehitetään palveluja, toimintoja ja ympäristöä entistä saavutettavaksi ja esteettömäksi ja osallisuus huomioiden.	On edistetty Liperin pyöräliikenteen ja jalankulun kehittämishojelman toimenpiteitä ja toteutettu Jyrin pohjoisosaan uudet kevyen liikenteen väylät.
Lisätään ja kehitetään kunnan liikunta- ja vapaa-aika-alueiden määrää, laatua ja vetovoimaa.	Kehitetään olemassa olevia vapaa-aika-alueita (Pärnä ja taajamat) ja luodaan uusi liikunta- ja lähiliikuntapaikka Viinijärven koulun yhteyteen sekä kehitetään ulkoilualueita ja reitistöjä uuden liikuntaolosuhteohjelman pohjalta.	Pärnänvaaran alueelle on toteutettu mm. uusi asfaltoitu rullahiihtorata ja ensilumen valaistu kuntarata.
Työllisyys ja elinvoima		
Kehitetään olemassa olevien elinkeinoalueiden vetovoimaa ja houkuttelevuutta.	Parannetaan olemassa olevien yritysalueiden vetovoimaisuutta, viihtyisyyttä ja tehokkuutta laatimalla niille kehittämissuunnitelmat sekä tarvittavaa maankäytön tehostamista.	Ei toimenpiteitä.
Luodaan uusista elinkeinoalueista seudullisesti vetovoimaisia.	Panostetaan uusien elinkeinoalueiden vetovoimaisuuden, laadun ja tehokkuuden edistämiseen kaavoituksessa sekä alueen toteuttamisessa.	Välikangas 2 alueen kaavutyötä on viety eteenpäin
Luodaan keskustaajamista seudullisesti vetovoimaisia.	Keskustaajamien vetovoimaisuutta ja houkuttelevuutta palvelujen ja kaupan elinkeinojen sijoittumispaikkana parannetaan ja edistetään sekä kehitetään yhdessä muun keskustavisioidin ja tehostamisen yhteydessä.	Toteutettu mm. Viinijärven keskustan kehittämissuunnitelma.
Panostetaan Liperin näkyvyyteen ja houkuttelevuuteen asuin- ja yrittäjäkuntana.	Markkinoidaan asuin- ja elinkeinoalueita sekä keskustaajamien kehittämistä laaja-alaisesti eri kanavilla. Laaditaan asuin- ja elinympäristöjen sekä palvelujen osalta markkinointisuunnitelma ja tarvittavat selvitykset Liperin näkyvyyden ja houkuttelevuuden parantamiseksi yhteistyössä markkinoinnin kanssa.	On toteutettu tonttimarkkinointikampanja alkuvuodesta sekä toteutettu muuta Liperin mainostamista ja tiedottamista mm. hankkeiden yhteydessä.

Talous		
Väestön ja yritysten veto- ja pito-voiman kehittäminen ja edistäminen.	Kehitetään maankäytön, asumisen ja liikenteen kestävä ja kaavata- loudellisesti järkevää yhteensovit- tamista strategisen yleiskaavatyön sekä keskustaajamavisioiden yhtey- dessä.	Strateginen yleiskaavatyön käynnistyminen on siirty- nyt.
Edistetään ja ollaan aktiivisia avustushankkeiden hakemisessa ja jalkauttamisessa.	Kehitetään hankekoordinointia yli hallintorajojen. Seudullisesti tavoit- teena kasvattaa valtiolta haettavien hanke/avustus eurojen määrää.	Vuoden 2023 aikana on ha- ettu ja saatu avustushank- keita mm. päiväkotien pi- hojen investointihankkeille.
Johdetaan ja organisoidaan hank- keet kustannustaloudellisesti ja tehokkaasti.	Panostetaan hankkeissa elinkaari- ja kokonaiskustannusten hallintaan ja laatuun.	Kaikissa hankkeissa on edistetty elinkaari- ja koko- naiskustannusten hallintaa ja laatua.
Hyödynnetään työntekijöiden osaamista yli sektorirajojen.	Rekrytointitilanteissa selvitetään mahdollisuudet hallintokuntien yh- teisiin työntekijöihin.	Tekemisen tasoa on laajen- nettu eri hallintokuntien välillä ja tätä on korostettu myös rekry-tilanteissa.
Hyödynnetään vahvasti digitali- saatiota mm. sähköistä asiointia ja järjestelmiä lisäämällä ja kehittämällä.	Otetaan käyttöön sähköinen lupa- järjestelmä sekä edistetään muiden sähköisten järjestelmien käyttöön- ottoa mm. kiinteistö- ja hanketyös- kentelyssä sekä vesihuoltolaitok- sessa.	Lupapiste järjestelmänä käyttöä on tehostettu vuo- den 2023 aikana osaksi pe- rustoimintaa. Vesihuoltolaitoksen puo- lella saatiin asiakastieto jär- jestelmän tuotantokäyt- töön joulukuussa.
Henkilöstö		
Henkilöstö on ammattitaitoista.	Mahdollistetaan henkilöstölle riit- tävät ammattitaitoa kehittävät ja ylläpitävät koulutukset, 3 pvä/hlö/vuosi.	Toteutunut pääosin koulu- tusohjelman mukaisesti.
Edistetään ja seurataan henkilös- tön työhyvinvointia.	Laaditaan työhyvinvointikysely vä- hintään 2 vuoden välein.	Teetetty työhyvinvointiky- sely loppuvuodesta 2023
Uuden työntekijän perehdytys on suunnitelmallista ja laadukasta.	Uusien henkilöiden perehdytys to- teutetaan ja varmistetaan ohjeen mukaisesti.	Perehdytystoimintaa on te- hostettu.
Varaudutaan henkilöstön eläköi- tymiseen ja turvataan kriittisten tehtävien osaaminen ja varajär- jestelmät.	Varataan riittävät ja oikea-aikaiset resurssit sekä turvataan tarvittava koulutus keskeisten tehtävien hoi- toon.	Riittäviin resursseihin on varauduttu henkilöstö- suunnitelmassa.

Elinympäristöpalveluiden toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2023

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Elinympäristön hallinto- ja tukipalvelut		
Kunnan kiinteistöjen toiminnallistaloudellinen tarkastelu ja selvitys osana kunnan elin- ja vetovoimaa.	Selvitetään kunnan keskeisten kiinteistöjen osalla niiden pitkántähtäimen suunnitelmat (PTS) osana kunnan elin- ja vetovoimaa sekä kestävää taloutta.	Tehty alustavaa kartoitusta KETS-työn rinnalla.
Edistetään kunnan kiinteistöjen energiatehokkuutta.	Laaditaan kunta-alan energia tehokkuussopimuksen toimenpiteet ja tavoitteet 30.4.2023 mennessä.	KETS-toimenpiteet valmistuneet ja toimitettu energiavirastolle. Toimenpiteet ja tavoitteet otettu osaksi operatiivista toimintaa.
Panostetaan Liperin näkyvyyteen ja houkuttelevuuteen asuin- ja yrittäjyyskuntana.	Jatketaan edelleen suunnitelmallista työtä positiivisen näkyvyyden edistämiseksi. Laaditaan viestintäsuunnitelma.	On toteutettu tonttimarkkinointikampanja alkuvuodesta.
Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut		
Ilmastolain veloitteiden täyttäminen.	Mahdollisen ilmastosuunnitelman teko (Katsotaan miltä osin kestävän kehityksen ohjelma täyttää vaatimukset) ja seurannan ja raportoinnin suunnittelu. Hinku-kuntavelvoite vuoden 2024 loppuun mennessä.	Kestävän kehityksen ohjelma täyttää ilmastolain vaatimukset Pohjois-Karjalan Maakuntaliiton mukaan. Seuranta etenee kunnan toiminnan syklissä.
Kestävän kehityksen ohjelman jalkauttaminen.	Ohjelman ottaminen osaksi kunnan eri osa-alueiden toimintoja.	Kukin vastuutahoillaan. Elinympäristöpalveluissa etenkin energiansäästötoimenpiteet ovat jatkuvana osana kunnan normaalia toimintaa.
Rakennusvalvonnassa sähköisen asiointipalvelun käyttöönotto.	Ohjelmistotoimittajan kanssa sopimuksen tekeminen ja viestintä uudesta palvelusta.	Sopimus tehty ja palvelusta viestitetty, sähköinen asiointipalvelu käyttöön otettu.
Maankaatopaikan toisen osion käyttöönotto.	Alueen raivaaminen puustosta ja tien tekeminen alueelle kesäkuun 2023 loppuun mennessä.	Talouden tasapainottamistoimenpiteenä alueen tekeminen siirretään tulevaisuuteen.
Uudistetun rakennusjärjestyksen käyttöönotto.	Uuden rakennusjärjestyksen soveltaminen ja siitä viestintä.	Rakennusjärjestyksen uudistaminen kesken. Lautakuntaan viedään päätettäväksi jatkotoimenpiteet.
Maankäyttö- ja rakennuslain uudistukseen valmistautuminen	Lainsäädännön vaatimien muutosten tunnistaminen ja kouluttautuminen	Muutos tunnistettu. BIM-koulutus käyty.

		Suunniteltu ja käyty erilaisia koulutuksia.
Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut		
Strategisesti tärkeiden ja muiden kärkihankkeiden edistäminen.	Priorisoidaan strategisesti tärkeitä kaavoja ja maankäyttöön liittyviä hankkeita sekä	Priorisointi on toteutettu.
Kärkihankkeiden edistäminen.	Jatketaan kärkihankkeiden ohjelmoitua työstämistä.	Hankkeet ovat edenneet ohjelmoidusti.
Aktiivisen maanhankinta.	Tehdään aktiivista maanhankintaa strategisesti tärkeiden alueiden sekä kasvusuuntien osalla.	Maanhankinnan valmistelutyötä tehty ohjelmoidusti. Myllyn alueelta on ostettu yksi kiinteistö ja Nuottilammen alueelta on tehty ostopäätös valtuustossa.
Kunnan veto- ja pitovoimaisuuden parantaminen.	Kaavoitetaan laadukkaita ja erilaisia asuinalueita sekä edistetään viihtyisän ja houkuttelevan elin- ja asuin- ja työpaikkaympäristön luomista.	Kesällä aloitettiin uuden Honkalammen ranta 1 asuinalueiden kaavatyö. Lisäksi Pyhäselkä-Telmonselkä osayleiskaavassa osoitetaan rannoille ympärivuotista asutusta.
Monipuolinen asuin- ja elinkeinotonttitarjonta.	Edistetään käynnissä olevien ja uusien kaavahankkeiden ohjelmoitua etenemistä.	Välikangas 2 kaavaehdotusta on kehitetty eteenpäin. Jyrin vanhan teollisuusalueen päivitys on aloitettu. Pärnän alueen asemakaavatyö käynnistettiin keväällä.
Infrapalvelut		
Kehitetään ja edistetään liikenne- ja katu ympäristöjen sekä muiden yleisten alueiden toiminnallisuutta, laatua, viihtyisyyttä ja turvallisuutta.	Selvitetään joukkoliikenteen toimintaedellytysten parantamista ja osallistutaan vuonna 2025 alkavan paikallisliikennesopimuksen seudulliseen valmisteluun. Edistetään Liperin kunnan jalankulun ja pyöräilyn edistämishjelman mukaisia investointihankkeita: Jyrin pohjoispuolisen alueen kevyenliikenteen väylän jatkaminen. Käynnistetään katu ympäristöjen ja muiden yleisten alueiden kehittämisen selvityksen/toimenpideohjelman laatiminen.	Osallistuttu seudullisen joukkoliikenteen tarjouskilpailun valmisteluun. Jyrin pohjoisalueen kevyen liikenteen väylän urakka valmistunut aikataulun mukaisesti. Ei toimenpiteitä

	Jatketaan liikenneturvallisuuden edistämistyötä sekä kehittämis- ja rakentamishankkeita liikenneturvallisuustoimenpiteiden mukaisesti.	Kievarintien suojatien turvallisuuden parantamisen suunnitelma tehty
Parannetaan liikennealueiden energiatehokkuutta.	Toteutetaan energiansäästöhankeena vanhojen katuvalojen uusimista led-valoiksi. Alustava aikataulu: kirkonkylä 2023, Viinijärvi 2023, Ylämylly 2025	Edistyy ohjelmoidusti Vuoden 2023 energiansäästöhankeeseen urakka etenee aikataulun mukaisesti.
Vesihuoltolaitos		
Uuden vedenottamohankkeen kehittäminen.	Jatketaan hankkeen eteenpäin viemistä: maakauppa, vedenottoalueen osalta, lupahakemus AVI:lle, kilpailutetaan yleissuunnitelman pohjalta toteutussuunnittelu ja aloitetaan sopimusten laadinta maanomistajien kanssa.	Kunta käynnisti lunastusmenettelyn tarvittavan maa-alueen osalta sen jälkeen, kun alueen omistajan kanssa ei päästy sopimukseen hinnasta. Maanmittauslaitokselta on saatu vastaus, että heillä ei ole edellytyksiä myöntää lunastuslupaa. Lupahakemuksen toimittaminen odottaa maanomistuskysymyksen ratkaisemista, toteutussuunnitelmaa ei vielä kilpailutettu eikä sopimusten laadintaa ole aloitettu koska jatkon aikataulu vaatii tarkentamista.
Vedentuotannon laadun ja toimintavarmuuden varmistaminen.	Ohjelmoidaan laaditun korjausvelkaselvityksen pohjalta mm. verkostojen korjaustarpeet tuleville vuosille sekä käynnistetään muutostyöt/uudelleen rakentaminen Ylämyllyn vanhalla vedenottamalla.	Korjausvelkaselvitys ja korjausohjelma valmistuneet toukokuussa 2023 Ylämyllyn uuden vedenottamon urakoitsija valittiin keväällä 2023. Rakennustyöt käynnistyivät heinäkuussa ja ovat edenneet aikataulun mukaisesti. Urakkasopimuksen mukainen valmistumisaika 31.5.2024

Uuden asiakashallintajärjestelmän käyttöönotto.	Hankintatoimen kilpailutuksen myötä varaudutaan toiminnassa uuden ohjelman käyttöönottoon.	Uuden asiakashallintajärjestelmän (Vesitieto) osalta on siirrytty tuotantokäyttöön
---	--	--

Tyhjillään olevien kiinteistöjen kustannukset

Kiinteistö	Pinta-ala hu ²	Toimintakate 2023	Toimintakate 2022
Vanha kunnantalo	689 m ²	-9	-8
Lautasuon koulu	1246 m ²	-11 536*	-11 465
Virastotalo	2435 m ²	-14 979	-18 806
Kirkkotie 5, Viinijärvi	390 m ²	-20 460*	-20 037*
Öljyntorjuntahalli	228 m ²	-310	-387

*) Sisältää Ikkunoiden vanerointisuojausta 7 500 €

***) Kohteelta on poistettu kustannukset, jotka kohdistuvat nuokkarin uuteen sijaintiin. Kohde myytiin loppuvuodesta.

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Kunnan kiinteistöjen määrä (m ²)	63 388 m ²	65 049 m ²	66 919 m ²	66 919 m ²
Kunnan omistamien katu- ja liikennealueiden määrä (m ² tai km)	504 060 m ²	510 450 m ²	504 410 m ²	515 050 m ²
Lähiliikuntapaikkojen - ja leikkikenttien määrä (kpl)	28	28 (Kaikkien 5261 työtä vaativien liikuntapaikkakohteiden (ml. leikkikentät ja uimarannat) yhteenlaskettu määrä 94	28	28
Käynnissä olevien kaavatöiden määrä yhteensä	8	Käynnissä: 2 AK, 3 OYK Valmistuneita: 2 AK, 1 OYK	5 (3)	10 (1) 7 AK, 3 OYK
Rakennus- ja ympäristölupienlupien kokonaismäärä	262 (rak.valv. lupapäätökset) + 3 (ymp. ja maa-ainesluvut)	193 (rak.valv. lupapäätökset) + 4 (ymp. ja maa-ainesluvut sekä yleiset ilmoitusmenettelyt)	175 (rak.valv. lupapäätökset) + 2 (ymp. ja maa-ainesluvut)	151 (rak.valv. lupapäätökset) + 3 (ymp. ja maa-ainesluvut ja yleiset ilmoitusmenettelyt)
Luovutettavien asuintonttien määrät	52 Kirkonkylä 8 Viinijärvi 32 Ylämylly 12	69 Kirkonkylä 7 Viinijärvi 37 Ylämylly 25	69 Kirkonkylä 7 Viinijärvi 37 Ylämylly 25	66 Kirkonkylä 7 Viinijärvi 37 Ylämylly 22
Luovutettavien elinkeinotonttien määrät	9 Ylämylly 4 Viinijärvi 5	18 Ylämylly 13 Viinijärvi 5	18 Ylämylly 13 Viinijärvi 5	17 Ylämylly 11 Viinijärvi 5
Kunnan omistaman maa-alueen määrä (ha)	996	993	993	992

500 Kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut	TA 2023	Muutos	TA2023M	TP 2023	Tot-%	TP 2022
Toimintatuotot	10 803 713	-250 000	10 553 713	10 631 157	100,7	11 431 282
Myyntituotot	1 836 460	0	1 836 460	1 928 304	105,0	3 255 177
Maksutuotot	200	0	200	0	0	310
Tuet ja avustukset	15 050	0	15 050	16 128	107,2	42 304
Muut toimintatuotot	8 952 003	-250 000	8 702 003	8 686 725	99,8	8 133 491
Toimintakulut	-8 142 182	-194 226	-8 336 408	-8 276 208	99,3	-9 626 651
Henkilöstökulut	-2 286 168	-158 026	-2 444 194	-2 307 782	94,4	-3 064 744
Palkat ja palkkiot	-1 834 517	-130 419	-1 964 936	-1 857 661	94,5	-2 422 830
Henkilösivukulut	-451 651	-27 607	-479 258	-450 121	93,9	-641 914
Eläkekulut	-373 311	-21 962	-395 273	-382 176	96,7	-548 016
Muut henkilösivukulut	-78 340	-5 645	-83 985	-67 945	80,9	-93 898
Palvelujen ostot	-1 805 202	-84 700	-1 889 902	-1 546 293	81,8	-1 770 903
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 339 850	-201 500	-2 541 350	-2 774 939	109,2	-3 037 715
Avustukset	-49 000	0	-49 000	-44 770	91,4	-42 722
Muut toimintakulut	-1 661 962	250 000	-1 411 962	-1 602 425	113,5	-1 710 567
Toimintakate	2 661 531	-444 226	2 217 305	2 354 949	106,2	1 804 831

540 Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut	TA 2023	Muutos	TA2023M	TP 2023	Tot-%	TP 2022
Toimintatuotot	154 500	-72 500	82 000	122 869	149,8	136 323
Myyntituotot	10 000	0	10 000	10 271	102,7	10 550
Maksutuotot	138 500	-72 500	66 000	99 499	150,8	111 860
Tuet ja avustukset	0	0	0	6 998		8 235
Muut toimintatuotot	6 000	0	6 000	6 102	101,7	5 678
Toimintakulut	-376 332	21 030	-355 302	-325 840	91,7	-323 384
Henkilöstökulut	-235 593	12 030	-223 563	-215 510	96,4	-240 773
Palkat ja palkkiot	-188 822	9 928	-178 894	-173 035	96,7	-194 839
Henkilösivukulut	-46 771	2 102	-44 669	-42 475	95,1	-45 933
Eläkekulut	-38 417	1 673	-36 744	-36 063	98,1	-38 410
Muut henkilösivukulut	-8 354	429	-7 925	-6 411	80,9	-7 532
Palvelujen ostot	-111 731	9 000	-102 731	-83 050	80,8	-54 862
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 050	0	-3 050	-1 176	38,6	-863
Avustukset	-1 000	0	-1 000	-1 100	110,0	-900
Muut toimintakulut	-24 958	0	-24 958	-25 004	100,2	-25 987
Toimintakate	-221 832	-51 470	-273 302	-202 971	74,3	-187 061

545 Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut	TA 2023	Muutos	TA2023M	TP 2023	Tot-%	TP 2022
Toimintatuotot	1 073 000	-180 000	893 000	1 096 657	122,8	910 941
Myyntituotot	100 000	200 000	300 000	466 692	155,6	253 426
Maksutuotot	378 000	-320 000	35 475	35 475	61,2	27 831
Tuet ja avustukset	0	0	0	145		56 043
Muut toimintatuotot	595 000	-60 000	535 000	594 345	111,1	573 641
Toimintakulut	-529 806	96 074	-433 732	-403 486	93,0	-472 762
Henkilöstökulut	-213 929	36 074	-177 855	-179 663	101,0	-153 986
Palkat ja palkkiot	-170 971	29 772	-141 199	-144 175	102,1	-125 102
Henkilösivukulut	-42 958	6 302	-36 656	-35 489	96,8	-28 884
Eläkekulut	-35 554	5 014	-30 540	-30 165	98,8	-24 088
Muut henkilösivukulut	-7 404	1 288	-6 116	-5 324	87,0	-4 796
Palvelujen ostot	-281 649	60 000	-221 649	-200 926	90,7	-294 262
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-8 350	0	-8 350	-1 762	21,1	-2 060
Avustukset						
Muut toimintakulut	-25 878	0	-25 878	-21 135	81,7	-22 454
Toimintakate	543 194	-83 926	459 268	693 171	150,9	438 179

550 Infrapalvelut	TA 2023	Muutos	TA2023M	TP 2023	Tot-%	TP 2022
Toimintatuotot	41 110	-10	41 100	53 948	131,3	61 574
Myyntituotot						0
Maksutuotot	0	0	0	906		1 086
Tuet ja avustukset	36 000	0	36 000	40 617	112,8	54 650
Muut toimintatuotot	5 110	-10	5 100	12 424	243,6	5 838
Toimintakulut	-1 384 009	55 851	-1 328 158	-1 303 898	98,2	-1 338 075
Henkilöstökulut	-516 108	14 351	-501 757	-479 571	95,6	-478 345
Palkat ja palkkiot	-414 031	11 844	-402 187	-386 509	96,1	-396 804
Henkilösivukulut	-102 077	2 507	-99 570	-93 063	93,5	-81 541
Eläkekulut	-84 162	1 993	-82 169	-78 855	96,0	-66 466
Muut henkilösivukulut	-17 915	514	-17 401	-14 207	81,6	-15 075
Palvelujen ostot	-573 907	21 000	-552 907	-576 175	104,2	-563 195
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-240 550	33 000	-207 550	-192 517	92,8	-269 125
Avustukset	-7 000	1 000	-6 000	-6 000	100,0	-6 000
Muut toimintakulut	-46 444	-13 500	-59 944	-49 635	82,8	-21 409
Toimintakate	-1 342 899	55 841	-1 287 058	-1 249 950	97,1	-1 276 501

50 Elinympäristöpalvelut yhteensä ilman vesihuolto-laitosta	TA 2023	Muutos	TA2023M	TP 2023	Tot-%	TP 2022
Toimintatuotot	12 072 323	-502 510	11 569 813	11 904 631	102,9	12 540 121
Myyntituotot	1 946 460	200 000	2 146 460	2 405 267	112,1	3 519 153
Maksutuotot	516 700	-392 500	124 200	135 880	109,4	141 087
Tuet ja avustukset	51 050	0	51 050	63 888	125,1	161 233
Muut toimintatuotot	9 558 113	-310 010	9 248 103	9 299 631	100,6	8 718 648
Toimintakulut	-10 432 329	-21 271	-10 453 600	-10 309 432	98,6	-11 760 872
Henkilöstökulut	-3 251 798	-95 571	-3 347 369	-3 182 526	95,1	-3 937 848
Palkat ja palkkiot	-2 608 341	-78 875	-2 687 216	-2 561 379	95,3	-3 139 575
Henkilösivukulut	-643 457	-16 696	-660 153	-621 147	94,1	-798 273
Eläkekulut	-531 444	-13 282	-544 726	-527 260	96,8	-676 972
Muut henkilösivukulut	-112 013	-3 414	-115 427	-93 887	81,3	-121 301
Palvelujen ostot	-2 772 489	5 300	-2 767 189	-2 406 444	87,0	-2 683 222
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 591 800	-168 500	-2 760 300	-2 970 393	107,6	-3 309 763
Avustukset	-57 000	1 000	-56 000	-51 870	92,6	-49 622
Muut toimintakulut	-1 759 242	236 500	-1 522 742	-1 698 199	111,5	-1 780 417
Toimintakate	1 639 994	-523 781	1 116 213	1 595 200	142,9	779 248

560 Vesihuoltolaitos	TA 2023	Muutos	TA2023M	TP 2023	Tot-%	TP 2022
Toimintatuotot	1 852 525	-60 000	1 792 525	1 652 102	92,2	1 758 042
Myyntituotot	1 849 525	-60 000	1 789 525	1 651 733	92,3	1 755 394
Tuet ja avustukset	0	0	0	308		93
Muut toimintatuotot	3 000	0	3 000	60	2,0	2 555
Toimintakulut	-1 157 517	23 536	-1 133 981	-1 146 627	101,1	-1 116 353
Henkilöstökulut	-322 741	-7 064	-329 805	-317 063	96,1	-305 308
Palkat ja palkkiot	-259 018	-5 830	-264 848	-255 045	96,3	-240 162
Henkilösivukulut	-63 723	-1 234	-64 957	-62 018	95,5	-65 145
Eläkekulut	-52 551	-982	-53 533	-52 632	98,3	-55 905
Muut henkilösivukulut	-11 172	-252	-11 424	-9 385	82,2	-9 240
Palvelujen ostot	-570 781	16 200	-554 581	-604 595	109,0	-553 713
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-252 200	14 400	-237 800	-208 118	87,5	-244 855
Muut toimintakulut	-11 795	0	-11 795	-16 851	142,9	-12 477
Toimintakate	695 008	-36 464	658 544	505 474	76,8	641 689

Etätöiden väheneminen koronavaikutuksen vähentyessä on vaikuttanut merkittävästi laskutettavien kuu-
tioitten määrään talousarvion laadinnan yhteydessä tehtyyn arvioon nähden; puhtaan veden osalta lasku-
tettu n. 26 000 m³ ja jäteveden osalta n. 15 000 m³ vähemmän vuoteen 2022 verrattuna. Lisäksi vedenkäy-
tön määrässä on nähtävissä suuntaus käyttötottumusten muuttumiseen. Vesikalusteita päivitetään myös
"vähemmän" kuluttaviin kalusteisiin. Lisäksi yhden merkittävän vedenkäyttäjän konkurssi on vaikuttanut
määrään sekä jäteveden puolella myös kaksi merkittävää hyvityspäätöstä jäteveden osalta. Menopuolella
heijastuu mm. Joensuun Vedelle maksettava euromäärä Kuhasalon käyttökustannusten merkittävän kasvun
takia.

50 Elinympäristöpalvelut yhteensä	TA 2023	Muutos	TA2023M	TP 2023	Tot-%	TP 2022
Toimintatuotot	13 924 848	-562 510	13 362 338	13 556 733	101,5	14 298 162
Myyntituotot	3 795 985	140 000	3 935 985	4 057 000	103,1	5 274 546
Maksutuotot	516 700	-392 500	124 200	135 880	109,4	141 087
Tuet ja avustukset	51 050	0	51 050	64 197	125,8	161 326
Muut toimintatuotot	9 561 113	-310 010	9 251 103	9 299 656	100,5	8 721 203
Toimintakulut	-11 589 846	2 265	-11 587 581	-11 456 059	98,9	-12 877 225
Henkilöstökulut	-3 574 539	-102 635	-3 677 174	-3 499 589	95,2	-4 243 156
Palkat ja palkkiot	-2 867 359	-84 705	-2 952 064	-2 816 425	95,4	-3 379 737
Henkilösivukulut	-707 180	-17 930	-725 110	-683 164	94,2	-863 418
Eläkekulut	-583 995	-14 264	-598 259	-579 892	96,9	-732 877
Muut henkilösivukulut	-123 185	-3 666	-126 851	-103 272	81,4	-130 541
Palvelujen ostot	-3 343 270	21 500	-3 321 770	-3 011 038	90,6	-3 236 935
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 844 000	-154 100	-2 998 100	-3 178 512	106,0	-3 554 618
Avustukset	-57 000	1 000	-56 000	-51 870	92,6	-49 622
Muut toimintakulut	-1 771 037	236 500	-1 534 537	-1 715 050	111,8	-1 792 894
Toimintakate	2 335 002	-560 245	1 774 757	2 100 674	118,4	1 420 937

2.4 Talousarvion mittarit ja tavoitearvot

Mittari	Suorite	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Väestön kasvu					
Väestö	asukasluku	11 979	11 962*	12 000	11 964
Nettomuutto	etumerkki	neg. (-7)	pos. (+42)	pos.	neg. (-3)
Uudet kaavoitettavat asuintontit	lukumäärä	15	24	20	8
Hyte-kerroin	€/asukas	19,6 €	19,4 €	19,28 €	19,0 €
Työllisyys ja elinvoimaisuus					
Uusien yritysten määrä (suluissa netto)	lukumäärä	68 (+47)	56 (+38)	60 (+10)	39 (+19)
Uudet elinkeinotontit	lukumäärä	0	9	4	2
Alueen yritysten liikevaihto	M€	353,4	386,2	370	julkais- taan huh- tikuussa
Työttömyysprosentti	%	11,3	9,7	9,3	10,2
Henkilöstö					
Sairauspoissaolot	sairauspäivät (työpäivät)/ työntekijä (henkilövahvuus)	8,1	9,4	10	7,7
Työhyvinvointikysely	Suosittelisin työnantajaani vastausten %- osuus	-	74 %	75 %	76,7 %
Talous					
Maan/tontinmyyntitulo	M€/vuosi	0,39	0,30	0,25	0,20
Tonttien vuokratulot	M€/vuosi	0,34	0,36	0,34	0,40
Kiinteistövero	M€/vuosi	2,68	3,00	2,90	3,07

*) Lopullinen asukasluku, ennakkollinen asukasluku oli 11 953.

2.5 Yhteenveto määräahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

Kaikki valtuustoon nähden sitovat euromääräiset tavoitteet ovat nettolukuja. Kaikki valtuustoon nähden sitovat taloudelliset tavoitteet toteutuivat.

1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Muutokset	Muutettu talousarvio	Toteuma	Poikkeama	Poikkeama %
Käyttötalousosa						
Sitovuus: toimintakate						
Keskushallintopalvelut	-5 330	324	-5 007	-4 603	404	8,1
Hyvinvointipalvelut	-26 691	-880	-27 571	-27 480	91	0,3
Elinympäristöpalvelut	2 335	-560	1 775	2 101	326	18,4
Tuloslaskelmaosa						
Tilikauden yli/alijäämä	22	1 208	1 230	2 110	880	71,5
Investointiosa						
Investointimääräraha (netto)	-5 160	1 540	-3 620	-2 860	760	21,0

2.6 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Talousarvion toteutuminen (ulkoinen ja sisäinen)

Tuloslaskelma 2023	TA 2023	TA muutos	TA muutoksen jälk.	TP 2023	Poikkeama	Tot-%
Toimintatuotot	20 044 576	-1 225 592	18 818 984	19 238 141	419 157	102,2
Myyntituotot	7 857 684	-458 582	7 399 102	7 747 105	348 003	104,7
Maksutuotot	975 792	-477 000	498 792	473 698	-25 094	95,0
Tuet ja avustukset	1 627 987	20 000	1 647 987	1 658 305	10 318	100,6
Muut toimintatuotot	9 583 113	-310 010	9 273 103	9 359 034	85 931	100,9
Toimintakulut	-49 731 200	108 962	-49 622 238	-49 220 165	402 073	99,2
Henkilöstökulut	-23 391 658	-350 722	-23 742 380	-23 381 714	360 666	98,5
Palkat ja palkkiot	-18 818 943	-284 238	-19 103 181	-18 792 218	310 963	98,4
Henkilösivukulut	-4 572 715	-66 484	-4 639 199	-4 589 495	49 704	98,9
Eläkekulut	-3 765 278	-52 484	-3 817 762	-3 886 201	-68 439	101,8
Muut henkilösivukulut	-807 437	-14 000	-821 437	-703 294	118 143	85,6
Palvelujen ostot	-13 191 282	230 000	-12 961 282	-12 818 271	143 011	98,9
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 558 466	-154 100	-3 712 566	-3 832 859	-120 293	103,2
Avustukset	-2 088 700	94 200	-1 994 500	-1 874 796	119 704	94,0
Muut toimintakulut	-7 501 094	289 584	-7 211 510	-7 312 524	-101 014	101,4
Toimintakate	-29 686 624	-1 116 630	-30 803 254	-29 982 024	821 230	97,3
Verotulot	24 500 000	650 000	25 150 000	25 314 123	164 123	100,7
Valtionosuudet	9 300 000	1 675 000	10 975 000	10 997 307	22 307	100,2
Rahoitustuotot ja -kulut	-209 000	0	-209 000	-263 800	-54 800	126,2
Korkotuotot	0	0	0	7 785	7 785	
Muut rahoitustuotot	316 000	0	316 000	365 343	49 343	115,6
Korkokulut	-520 000	0	-520 000	-636 588	-116 588	122,4
Muut rahoituskulut	-5 000	0	-5 000	-340	4 660	6,8
Vuosikate	3 904 376	1 208 370	5 112 746	6 065 606	952 861	118,6
Poistot ja arvonalentumiset	-4 001 903	0	-4 001 903	-4 074 919	-73 016	101,8
Suunnitelman muk. poistot	-4 001 903	0	-4 001 903	-4 074 919	-73 016	101,8
Arvonalentumiset	0	0	0	0	0	
Tilikauden tulos	-97 527	1 208 397	1 110 843	1 990 687	879 844	179,2
Poistoeron muutos	119 184	0	119 184	119 184	0	100,0
Tilikauden alijäämä	21 657	1 208 370	1 230 027	2 109 871	879 844	171,5

Talousarvion toteutuminen (ulkoinen)

Tuloslaskelma 2023	TA 2023	TA muutos	TA muutoksen jälk.	TP 2023	Poikkeama	Tot-%
Toimintatuotot	10 986 595	-1 225 592	9 761 003	10 044 001	282 998	102,9
Myyntituotot	4 670 299	-458 582	4 211 717	4 422 375	210 658	105,0
Maksutuotot	975 792	-477 000	498 792	471 879	-26 913	94,6
Tuet ja avustukset	1 627 987	20 000	1 647 987	1 658 305	10 318	100,6
Muut toimintatuotot	3 712 517	-310 010	3 402 507	3 491 442	88 935	102,6
Toimintakulut	-40 673 219	108 962	-40 564 257	-40 026 025	538 232	98,7
Henkilöstökulut	-23 391 658	-350 722	-23 742 380	-23 381 714	360 666	98,5
Palkat ja palkkiot	-18 818 943	-284 238	-19 103 181	-18 792 218	310 963	98,4
Henkilösivukulut	-4 572 715	-66 484	-4 639 199	-4 589 495	49 704	98,9
Eläkekulut	-3 765 278	-52 484	-3 817 762	-3 886 201	-68 439	101,8
Muut henkilösivukulut	-807 437	-14 000	-821 437	-703 294	118 143	85,6
Palvelujen ostot	-10 033 896	230 000	-9 803 896	-9 524 600	279 296	97,2
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 525 466	-154 100	-3 679 566	-3 801 497	-121 931	103,3
Avustukset	-2 088 700	94 200	-1 994 500	-1 874 796	119 704	94,0
Muut toimintakulut	-1 633 499	289 584	-1 343 915	-1 443 418	-99 503	107,4
Toimintakate	-29 686 624	-1 116 630	-30 803 254	-29 982 024	821 230	97,3
Verotulot	24 500 000	650 000	25 150 000	25 314 123	164 123	100,7
Valtionosuudet	9 300 000	1 675 000	10 975 000	10 997 307	22 307	100,2
Rahoitustuotot ja -kulut	-209 000	0	-209 000	-263 800	-54 800	126,2
Korkotuotot	0	0	0	7 785	7 785	
Muut rahoitustuotot	316 000	0	316 000	365 343	49 343	115,6
Korkokulut	-520 000	0	-520 000	-636 588	-116 588	122,4
Muut rahoituskulut	-5 000	0	-5 000	-340	4 660	6,8
Vuosikate	3 904 376	1 208 370	5 112 746	6 065 606	952 861	118,6
Poistot ja arvonalentumiset	-4 001 903	0	-4 001 903	-4 074 919	-73 016	101,8
Suunnitelman muk. poistot	-4 001 903	0	-4 001 903	-4 074 919	-73 016	101,8
Arvonalentumiset	0	0	0	0	0	
Tilikauden tulos	-97 527	1 208 397	1 110 843	1 990 687	879 844	179,2
Poistoeron muutos	119 184	0	119 184	119 184	0	100,0
Tilikauden ylijäämä	21 657	1 208 370	1 230 027	2 109 871	879 844	171,5

Toimintakatteen muutokset tulosalueittain

Ulkoiset toimintakatteet	TP2019	TP2020	TP2021	TP2022	TP2023	Muutos %
Kunnanhallitus	-769 281	-698 640	-813 526	-954 401	-952 927	-0,2
Alueellinen yhteistyö	-41 997 478	-45 039 944	-45 182 869	-49 835 400	-1 336 502	-97,3
Hallinto	-2 819 091	-2 709 602	-3 308 067	-3 162 272	-3 100 489	-2,0
Maaseutupalvelut	-127 684	57 195	86 649	-47 429	-141 628	+198,6
KESKUSHALLINTOPALVELUT	-45 713 714	-48 390 991	-49 217 812	-53 999 502	-5 531 547	-89,8
Hyvinvoinnin hallinto	-387 546	-330 333	-218 277	-278 812	-281 584	+1,0
Perusopetus	-9 816 149	-9 650 697	-10 679 814	-11 122 999	-11 775 215	+5,9
Varhaiskasvatus	-5 414 822	-5 570 965	-5 869 609	-6 132 459	-6 312 212	+2,9
Opinto ja vapaa-aika	-1 264 974	-1 095 352	-1 129 722	-1 227 034	-1 217 502	-0,8
HYVINVOINTIPALVELUT	-16 883 492	-16 647 348	-17 897 423	-18 761 305	-19 586 513	+4,4
Kiinteistö-, tila- ja tukipalv.	-2 827 225	-3 126 800	-4 134 502	-4 440 947	-4 729 144	+6,5
Ympäristö- ja rakennusvalv.		-101 816	-93 341	-159 224	-165 338	+3,8
Kaavoitus- ja maankäyttö- palv.	299 780	287 642	648 882	466 305	720 701	+54,6
Infrapalvelut	-682 104	-588 170	-967 748	-1 245 968	-1 208 272	-3,0
Vesihuoltolaitos	720 445	671 953	717 732	639 311	518 090	-19,0
ELINYMPÄRISTÖPALVELUT	-2 489 104	-2 857 190	-3 828 976	-4 740 523	-4 863 964	+2,6
YHTEENSÄ	-65 086 310	-67 895 529	-70 944 211	-77 501 329	-29 982 024	-61,3

Ulkoiset ja sisäiset	TP2019	TP2020	TP2021	TP2022	TP2023	Muutos %
Kunnanhallitus	-827 990	-733 418	-809 558	-957 674	-963 275	+0,6
Alueellinen yhteistyö	-41 988 474	-45 040 472	-45 188 605	-49 841 604	-1 346 402	-97,3
Hallinto	-2 105 756	-2 012 170	-2 406 688	-2 217 050	-2 097 272	-5,4
Maaseutu	-281 468	-76 605	-68 946	-208 083	-195 868	-5,9
KESKUSHALLINTOPALVELUT	-45 213 688	-47 862 665	-48 473 795	-53 224 411	-4 602 817	91,4
Hyvinvoinnin hallinto	-427 347	-367 976	-262 525	-315 523	-347 535	+10,1
Perusopetus	-12 933 740	-12 863 696	-14 328 084	-15 144 881	-16 137 081	+6,6
Varhaiskasvatus	-6 917 543	-7 236 744	-7 645 427	-8 002 757	-8 648 399	+8,1
Opinto ja vapaa	-1 832 482	-1 973 222	-2 043 145	-2 234 695	-2 346 866	+5,0
HYVINVOINTIPALVELUT	-22 111 112	-22 441 638	-24 279 178	-25 697 856	-27 479 881	+6,9
Kiinteistö-, tila- ja tukipalv.	1 960 595	2 199 549	1 541 098	1 804 631	2 354 944	+30,5
Ympäristö- ja rakennusvalv.		-112 242	-108 246	-187 061	-202 971	+8,5
Kaavoitus- ja maankäyttö- palv.	250 704	268 169	626 071	438 179	693 171	+58,2
Infrapalvelut	-699 359	-605 273	-996 636	-1 276 501	-1 249 950	-2,1
Vesihuoltolaitos	726 550	685 571	746 476	641 457	505 474	-21,2
ELINYMPÄRISTÖPALVELUT	2 238 490	2 408 774	1 808 763	1 420 937	2 100 674	+47,8
YHTEENSÄ	-65 086 310	-67 895 529	-70 944 210	-77 501 329	-29 982 024	-61,3

2.7 Investointien toteutuminen

	TA 2023	Muutokset	Muutettu TA 2023	TP 2023	Tot %	Poikkeama
Irtaimisto yhteensä netto	-210 000	70 000	-140 000	-103 641	74,0	36 359
Elinympäristöpalvelut	-150 000	70 000	-80 000	-47 645	59,6	32 355
Liikunta- ja vapaa-aika-alueiden uudet koneet ja laitteet	-50 000	0	50 000	-33 848	67,7	16 152
Kiinteistöjen varmuus- ja valmiusasiat (pl. vesihuolto)	-100 000	100 000	0	0	0	0
Kierrätysasiat	0	-30 000	-30 000	-13 797	46,0	16 203
Hyvinvointipalvelut	-60 000	0	-60 000	-52 072	86,8	-7 928
Viinijärven koulun irtokalusteet ensikertaisvarustaminen	-60 000	0	-60 000	-52 072	86,8	7 928
Keskushallintopalvelut	0	0	0	-3 924		-3 924
Arvopaperit (Liperin Aluelämpö Oy)	0	0	0	-3 924		-3 924
Kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut yhteensä	-1 185 000	350 000	835 000	-540 737	64,8	294 263
Menot						
Vesihuoltoavustukset	-50 000	0	-50 000	-21 763	43,5	28 237
Kunnanviraston viraston remontti (arkistotilat ja laajennustilat)	-50 000	0	-50 000	0	0	50 000
Viinijärven koulun peruskorjaus- ja uudishanke	-500 000	350 000	-150 000	-52 625	35,1	97 375
Kiinteistöjen peruskorjaus	-300 000	0	-300 000	-181 977	60,7	118 023
Hammashoitola Ylämylly	-80 000	0	-80 000	-99 827	124,8	-19 827
Kirkkolahden kehittäminen (palvelurakennus)	-160 000	0	-160 000	-110 100	68,8	49 900
Liperin Kirkkolahden kehittämishanke – investointiosuus (palvelurakennus)	-150 000	0	-150 000	-192 386	128,3	-42 386
Tulot						
Liperin Kirkkolahden kehittämishanke – investointiosuuden avustus	105 000	0	105 000	117 941	112,3	12 941
Kaavoitus ja maankäyttö yhteensä	-190 000	0	-190 000	13 896	-7,3	203 896
Menot						
Maanhankinta	-200 000	0	-200 000	-1 183	0,6	198 817
Tulot						
Maanmyynnit	10 000	0	10 000	15 079	150,8	5 079
Infrapalvelut yhteensä	-1 695 000	420 000	1 275 000	-1 188 010	93,2	86 990
Menot						
Ylämyllyn kaavatiet	-250 000	90 000	-160 000	-164 957	103,1	-4 957
Myllyn alueen kaavatiet	-350 000	340 000	-10 000	0	0	10 000
Kirkonkylän kaavatiet	-100 000	0	-100 000	-107 832	107,8	-7 832
Liittymät, viheralueet ja suunnittelu	-50 000	25 000	-25 000	-23 506	94,0	1 494
Päällystystyöt	-40 000	0	-40 000	0	0	40 000
Hulevesien hallinta	-30 000	19 000	-11 000	0	0	11 000
Kirkkolahden veden parantaminen	0	-34 000	-34 000	-30 565	89,8	3 435
Tievalaistus ja suunnittelu	-30 000	-11 000	-41 000	-40 000	97,6	1 000
Puistot ja leikkikentät	-25 000	5 000	-20 000	0	0	20 000
Pärnävaaran urheilu- ja aktiviteettialueen kehittäminen (v. 2023 asfaltointi)	-500 000	-40 000	-460 000	-469 529	102,1	-9 529
Lähiliikuntapaikkojen peruskorjaus ja investoinnit (Ylämylly)	-30 000	-33 000	-63 000	-60 488	96,0	2 512

Lähiliikuntapaikkojen peruskorjaus ja investoinnit (Kirkonkylä)	-50 000	50 000	0	0	0	0
Lähiliikuntapaikkojen peruskorjaus ja investoinnit (Viinijärvi)	-50 000	50 000	0	0	0	0
Viinijärven venealkama	-40 000	-30 000	-70 000	-70 758	101,1	-758
Kävelyn- ja pyöräilyn edistäminen (avustushanke Jyrin pohjoisosa)	-450 000	-90 000	-540 000	-537 134	99,5	2 866
Liikenneturvallisuus ja kävelyn- ja pyöräilyn edistäminen	-100 000	80 000	-20 000	-10 364	51,8	9 636
Keskustien käpy-hanke	0	-50 000	-50 000	-51 474	102,9	1 474
Keskustien saneeraus	0	-40 000	-40 000	-30 603	76,5	9 397
Tulot						
Kävelyn- ja pyöräilyn edistäminen (avustushanke Jyrin pohjoisosa)	250 000	10 000	-260 000	260 000	100,0	0
Pärnän asfalttibaana (liikuntapaikka-avustus)	150 000	-15 000	135 000	135 000	100,00	0
Kirkkolahden veden parantaminen	0	14 000	14 000	14 200	101,4	200
Vesihuoltolaitos yhteensä	-1 880 000	700 000	1 180 000	-1 041 192	88,2	138 808
Liittymät, suunnittelu	-20 000	0	-20 000	-39 859	199,3	-19 859
Kirkonkylän vesihuoltoverkostot	-150 000	0	-150 000	-47 349	31,6	102 651
Joensuun veden maksuosuudet	-80 000	0	-80 000	-97 991	122,5	-17 991
Ylämyllyn vanhan vedenottamon uusiminen	-1 100 000	550 000	-550 000	-508 273	92,4	41 727
Ylämyllyn vesihuoltoverkostot	-200 000	45 000	-155 000	-166 073	107,1	-11 073
Viinijärven vesihuoltoverkostot	-50 000	-45 000	-95 000	-102 846	108,3	-7 846
Kiiesvaaran uusi vedenottamo -hanke	-100 000	50 000	-50 000	0	0	50 000
Vesihuollon varmuus- ja valmiusasiat	-100 000	100 000	0	0	0	0
Vesihuollon asiakastietojärjestelmä	-80 000	0	-80 000	-78 801	98,5	1 199
Kaikki menot yhteensä (brutto)	-5 675 000	1 531 000	4 144 000	-3 401 905	82,1	742 095
Kaikki tulot yhteensä (netto)	515 000	9 000	-524 000	542 220	103,5	18 220
Investoinnit yhteensä netto, (valtuustotaso)	-5 160 000	1 540 000	3 620 000	-2 859 685	79,0	760 315

Useammalle tilikaudelle kohdistuvien hankkeiden kokonaistoteumat:

	Kustannusarvio	Aiempien vuosien käyttö	TP 2023	Kustannusarviosta käytetty	Poikkeama	Valmistumisvuosi
Kirkkolahtihanke - investointiosuus	540 000	214 313	302 486	516 799	-23 201	2023
Kirkkolahtihanke – avustus investointiosuuteen	-268 000	-150 019	-117 941	-267 960	40	2023
Kirkkolahtihanke – netto	272 000	64 294	184 545	248 839	-23 161	2023
Ylämyllyn vedenottamon uusiminen	1 563 600	0	508 273	508 273	1 055 327	2024
Viinijärven koulu	8 222 000	32 400	52 625	85 025	8 136 975	2027

Kirkkolahden investointihanke

- Alkuperäisen investointihankkeen bruttomenot 240 000 euroa
- Kunnan 100 % lisäraha 200 000 euroa
- Investointihankkeelle saatiin vuonna 2022 lisäavustuksena 100 000 € ja samalla saatiin avustushankkeelle jatkoaikaa vuoden 2023 loppuun.
- Rahoittajan myöntämä lisärahoitus bruttona 140 000 euroa, mistä 30 % kunnan rahoitusosuus pienensi kunnan aiempaa 200 000 euron lisärahaa
- Investointihankkeen bruttomeno yhteensä 540 000 euroa

Ylämyllyn vedenottamon uusiminen

- Kunnanhallitus on 17.4.2023 / § 101 hyväksynyt hankkeen kustannusarvioksi 1 563 600 €
- Hankkeen tämänhetkinen rakennusteknisten töiden kustannusarvio 1 200 000 €
- Suunnittelu- ja rakennuttamiskustannusten kustannusarvio 56 000 €

Viinijärven koulu

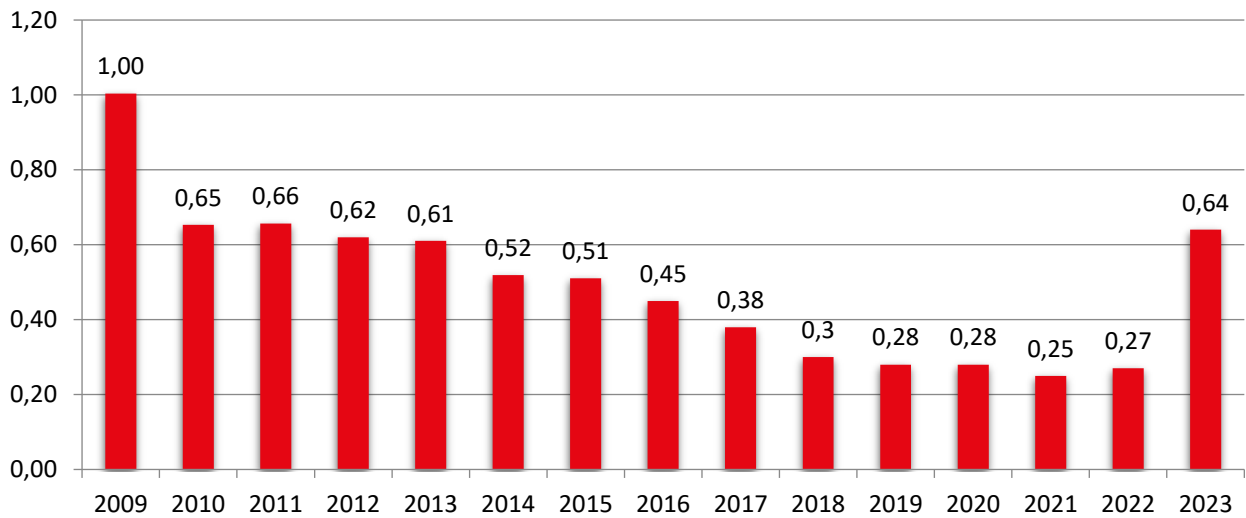
- Valtuusto hyväksyi 18.12.2023 (§ 76) koulun rakennusteknisten töiden alustavaksi kustannusarvion 8 222 000 €
  - Uudisosa 6 082 000 €
  - Taitolan peruskorjaus 1 002 000 €
  - Päiväkodin ja kirjaston peruskorjaus 1 138 000 €
- Lämmitysjärjestelmän arvioitu lisäkustannus valtuuston hyväksymään nähden 103 000 €
- Rakennusteknisten töiden kustannusarvio ei sisällä vanhan osan purkukustannusta tai alaskirjausta eikä myöskään ensikertaisvarustamista (koulu, päiväkotito, keittiö ja kirjasto sekä kuntosalio)

2.8 Rahoitusosan toteutuminen

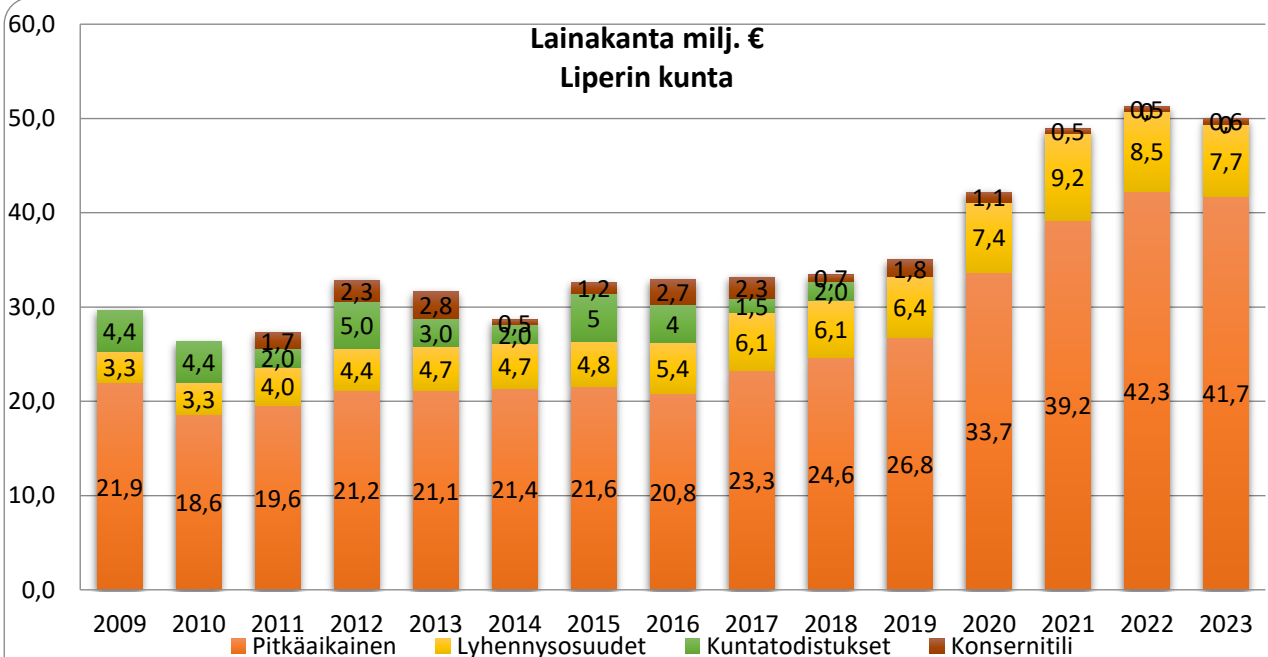
Rahoituslaskelma 2023

	TA2023	Muutokset	TA2023M	TP2023
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	3 904 376	1 208 370	5 112 746	6 065 606
TULORAAHOITUKSEN KORJAUSERÄT	-250 000	60 000	-190 000	-1 681 285
	3 654 376	1 268 370	4 922 746	4 384 322
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
INVESTOINTIMENOT	-5 675 000	1 531 000	-4 144 000	-3 401 905
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIN	505 000	9 000	514 000	527 141
PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSTULOT	260 000	-60 000	200 000	214 055
	-4 910 000	1 480 000	-3 430 000	-2 660 709
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-1 255 624	2 748 370	1 492 746	1 723 612
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	0	0	0	-10 395
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	0	0	0	0
	0	0	0	-10 395
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	13 500 000	0	13 500 000	7 000 000
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-9 000 000	0	-9 000 000	-8 470 423
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	0	0	0	-452 394
	0	0	0	2 439 861
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA PÄÄOMIEN MUUTOKSET	0	0	0	-43 335
SAAMISTEN MUUTOS	0	0	0	1 065 215
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	-3 500 000	0	-3 500 000	-2 423 463
	0	0	0	-1 401 584
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	1 000 000	0	1 000 000	-3 334 796
RAHAVAROJEN MUUTOS	-255 624	2 748 370	2 492 746	-1 611 184

Korkomenot milj.€ Liperin kunta

Lainakanta milj. € Liperin kunta

Liperin kunnalla on pitkäaikaista lainaa yhteensä 41,7 miljoonaa euroa ja lyhytaikaista lainaa 8,3 miljoonaa euroa. Lyhytaikainen laina muodostuu pitkäaikaisten lainojen lyhennysosuuksista (7,7 M€) sekä tytäryhtiöiden konsernitilillä olevista rahavaroista (0,6 M€). Vuoden aikana nostettiin pitkäaikaista talousarviolainaa 7 miljoonaa euroa.

3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1. Tuloslaskelma

Tuloslaskelma (ulkoinen)	2023	2022
Toimintatuotot	10 044 001,08	13 688 251,60
Myyntituotot	4 422 374,88	7 458 415,79
Maksutuotot	471 879,16	1 163 130,24
Tuet ja avustukset	1 685 305,34	1 664 394,32
Muut toimintatuotot	3 491 441,70	3 402 311,25
Toimintakulut	-40 026 025,03	-91 189 580,84
Henkilöstökulut	-23 381 713,76	-24 699 326,39
Palkat ja palkkiot	-18 792 218,42	-19 735 211,11
Henkilösivukulut	-4 589 495,34	-4 964 115,28
Eläkekulut	-3 886 200,98	-4 137 186,48
Muut henkilösivukulut	-703 294,36	-826 928,80
Palvelujen ostot	-9 524 600,07	-58 374 558,50
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 801 496,64	-4221 258,77
Avustukset	-1 874 796,09	-2 422 313,98
Muut toimintakulut	-1 443 418,47	-1 472 123,20
Toimintakate	-29 982 023,95	-77 501 329,24
Verotulot	25 314 123,21	45 899 719,01
Valtionosuudet	10 997 307,00	31 916 650,00
Rahoitustuotot ja -kulut	-263 799,90	79 778,69
Korkotuotot	7 784,93	1,42
Muut rahoitustuotot	365 343,29	348 087,85
Korkokulut	-636 587,97	-265 536,45
Muut rahoituskulut	-340,15	-2 774,13
Vuosikate	6 065 606,36	394 818,46
Poistot ja arvonalentumiset	-4 074 919,10	-3 853 146,73
Suunnitelman mukaiset poistot	-4 074 919,10	-3 795 240,93
Arvonalentumiset	0	-57 905,80
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden tulos	1 990 687,26	-3 458 328,27
Poistoeron vähennys	119 183,55	119 183,54
Tilikauden ylijäämä	2 109 870,81	-3 339 144,73

3.2. Rahoituslaskelma

		31.12.2023		31.12.2022
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	6 065 606,36		394 818,46	
TULORAHOITUKSEN KORJAUSERÄT	<u>-1 681 284,85</u>	4 384 321,51	<u>-36 306,47</u>	358 511,99
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
INVESTOINTIMENOT	-3 401 905,13		-6 216 888,79	
RAHOITUSOSUDET INVESTOINTIMENOIHIN	527 141,06		161 718,93	
PYSYVIEN VASTAAVIEN LUOVUTUSTULOT	<u>214 055,00</u>	<u>-2 660 709,07</u>	<u>394 749,97</u>	<u>-5 660 419,89</u>
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
		1 723 612,44		-5 301 907,90
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	-10 395,00		-4 800,00	
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	0,00	-10 395,00	11 570,00	6 770,00
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	7 000 000,00		12 000 000,00	
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-8 470 422,96		-9 596 784,04	
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	<u>123 764,26</u>	-1 346 658,70	<u>36 645,39</u>	2 439 861,35
OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET				
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA				
PÄÄOMIEN MUUTOKSET	-43 335,41		41 712,78	
SAAMISTEN MUUTOS	489 056,18		-498 347,94	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	<u>-2 423 463,05</u>	<u>-1 977 742,28</u>	<u>3 989 229,82</u>	<u>3 532 594,66</u>
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
		-3 334 795,98		5 088 981,01
RAHAVAROJEN MUUTOS				
		-1 611 183,54		-212 926,89
RAHAVAROJEN MUUTOS				
RAHAVARAT 31.12.	741 924,00		2 353 107,54	
RAHAVARAT 01.01.	2 353 107,54	-1 611 183,54	2 566 034,43	-212 926,89

3.3. Tase

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Aineettomat oikeudet	94 016,63	30 617,20
Muut pitkäaikaiset menot	1 836 331,55	2 076 584,28
	<u>1 930 348,18</u>	<u>2 107 201,48</u>
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	6 143 820,62	6 156 843,18
Rakennukset	44 226 471,72	45 847 784,32
Kiinteät rakenteet ja laitteet	12 351 022,58	12 036 655,57
Koneet ja kalusto	1 034 132,78	1 295 750,44
Muut aineelliset hyödykkeet	1 500,00	1 500,00
Ennakkomaksut ja keskeneräiset työt	737 450,20	198 169,58
	<u>64 494 397,90</u>	<u>65 536 703,09</u>
SIJOITUKSET		
Osakkeet ja osuudet	6 137 247,80	8 004 536,43
Muut lainasaamiset	1 382 882,98	1 382 882,98
Muut saamiset	263 268,80	252 873,80
	<u>7 783 399,58</u>	<u>9 640 293,21</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT	74 208 145,66	77 284 197,78
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
SAAMISET		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	839 362,70	990 586,43
Muut saamiset	578 598,37	565 333,62
Siirtosaamiset	380 516,47	731 613,67
	<u>1 798 477,54</u>	<u>2 287 533,72</u>
RAHOITUSARVOPAPERIT		
Joukkovelkakirjalainasaamiset	30 000,00	
Muut arvopaperit	24 418,45	14 615,22
RAHAT JA PANKKISAAMISET	687 505,55	2 338 492,32
VAIHTUVAT VASTAAVAT	2 540 401,54	4 640 641,26
VASTAAVAA	76 748 547,20	81 924 839,04

VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	13 221 809,63	14 982 479,62
Edellisten tilikausien alijäämä	230 421,43	3 569 566,16
Tilikauden yli/ alijäämä	2 109 870,81	-3 339 144,73
	<u>15 562 101,87</u>	<u>15 212 901,05</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	844 955,59	964 139,14
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	212 643,00	1 694 952,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Lahjoitusrahastojen pääomat	149 896,37	193 231,78
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	41 661 491,26	40 592 317,45
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	1 720 537,32
Liittymismaksut	2 396 417,02	2 396 417,02
	<u>44 057 908,28</u>	<u>44 709 271,79</u>
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	7 651 363,79	8 450 328,83
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	20 094,41
Lainat muilta luotonantajilta	618 381,48	494 617,22
Saadut ennakot	352,65	4 151,02
Ostovelat	2 130 568,29	2 204 851,79
Muut velat	385 611,62	425 858,35
Siirtovelat	5 134 764,26	7 550 441,66
	<u>15 921 042,09</u>	<u>19 150 343,28</u>
VIERAS PÄÄOMA	59 978 950,37	63 859 615,07
VASTATTAVAA	<u>76 748 547,20</u>	<u>81 924 839,04</u>

3.4. Konsernilaskelmat

Konsernituloslaskelma

	2023	2022
Toimintatuotot	14 860 072,58	70 946 151,29
Toimintakulut	-46 145 556,72	-149 426 559,04
Osuus osakkuusyht.voitosta/tappiosta	-48 238,39	-124 717,49
TOIMINTAKATE	-31 333 722,53	-78 605 125,24
Verotulot	25 314 123,21	45 899 719,01
Valtionosuudet	13 256 420,72	34 115 601,85
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	29 298,54	57 930,53
Muut rahoitustuotot	412 339,61	399 470,16
Korkokulut	-661 929,57	-412 798,58
Muut rahoituskulut	-6 459,21	-134 089,98
VUOSIKATE	7 010 070,77	1 320 707,75
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-4 880 417,36	-5 625 134,71
Arvonalentumiset	0,00	-60 178,84
TILIKAUDEN TULOS	2 129 653,40	-4 364 605,81
Tilinpäätössiirrot	-21 778,32	-9 425,96
Tilikauden verot	-29 097,52	-2 772,59
Laskennalliset verot	0,00	-5 638,94
Vähemmistöosuudet	47 613,68	20 949,53
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJ.)	2 126 391,24	-4 361 493,77

Konsernin rahoituslaskelma

		2023		2022
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	7 010 070,76		1 320 707,74	
Tilikauden verot	-29 097,52		-2 772,59	
Tulorahoituksen korjaukset	-1 573 133,38	5 407 839,86	890 624,72	2 208 559,87
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-3 595 117,65		-8 282 656,36	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	527 141,06		213 225,16	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	141 881,77	-2 926 094,82	510 347,62	-7 559 083,58
Toiminnan ja investointien rahavirta		2 481 745,04		-5 350 523,71
Rahoituksen rahavirta				
Antolainoituksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäys	-10 673,54		-10 454,68	
Antolainasaamisten vähennys		-10 673,54	11 570,00	1 115,32
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset	7 000 000,00		15 077 863,26	
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset	-9 285 067,68		-11 259 984,01	
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	-7 539,43	-2 292 607,10	-624 502,95	3 193 376,31
Oman pääoman muutokset		0,00	-45 217,70	-45 217,70
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-33 368,92		24 943,78	
Vaihto-omaisuuden muutokset	124,28		168 956,41	
Saamisten muutokset	503 154,18		-3 116 465,61	
Korottomien velkojen muutos	-2 305 474,75	-1 835 565,18	5 807 732,55	2 885 167,12
Rahoituksen rahavirta		-4 138 845,82		6 034 441,05
Rahavarojen muutos		-1 657 100,78		683 917,34
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		3 269 001,67		8 635 564,62
Rahavarat 01.01.		4 926 102,49		7 951 647,28
		-1 657 100,84		683 917,32

Konsernintase

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	115 183,86	237 325,69
Muut pitkävaikutteiset menot	1 836 331,55	2 117 348,58
	1 951 515,41	2 354 674,27
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	6 960 491,51	7 218 681,28
Rakennukset	59 398 532,30	71 550 712,24
Kiinteät rakenteet ja laitteet	12 406 926,23	12 263 366,04
Koneet ja kalusto	1 233 524,16	3 358 423,65
Muut aineelliset hyödykkeet	129 177,04	134 524,84
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	838 682,04	1 542 019,53
	80 967 333,27	96 067 727,57
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	320 032,59	378 569,19
Muut osakkeet ja osuudet	432 443,57	724 190,14
Muut lainasaamiset	0,00	354,68
Muut saamiset	522 462,62	513 385,62
	1 274 938,78	1 616 499,63
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	389 934,51	154 350,15
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	861,76	254 085,41
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	6 535,66	50 765,85
Lyhytaikaiset saamiset	2 109 684,23	9 740 440,13
	2 116 219,89	9 791 205,98
Rahoitusarvopaperit	846 914,85	779 695,69
Rahat ja pankkisaamiset	2 422 086,83	7 855 868,94
VASTAAVAA	89 969 805,30	118 874 107,64

VASTATTAVAA

	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	13 221 809,63	14 982 479,62
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma	0,00	3 172,90
Arvonkorotusrahasto	127 301,50	127 301,50
Muut omat rahastot	774 242,87	834 859,75
Edell.tilikausien yli-/alijäämä	6 692 653,46	11 220 647,60
Tilikauden yli-/alijäämä	2 126 391,25	-4 361 493,77
	22 942 398,71	22 806 967,60
VÄHEMMISTÖOSUUS	607 469,65	712 750,34
	607 469,65	712 750,34
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	0,00	6 648,92
Muut pakolliset varaukset	212 643,00	1 837 275,26
	212 643,00	1 843 924,18
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	547 731,93	366 589,21
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	45 642 356,96	59 142 617,46
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	2 841 672,32	2 836 672,32
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	8 468 622,16	10 301 246,85
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	8 706 910,57	20 863 339,68
	65 659 562,01	93 143 876,31
VASTATTAVAA	89 969 805,30	118 874 107,64

4. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Arvostusperiaatteet ja –menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja –menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjakson mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti.

Kunnanhallituksen päätöksillä 22.1.2024 § 53 Viinijärven koulun ensikertaisen kalustamisen poisto-aika määritettiin pidemmäksi kuin poistosuunnitelmassa on esitetty. Päätös perustuu hyödykkeiden taloudellisen pitäjän arviointiin. Noudatettava poisto-aika on kuitenkin kirjanpitolautakunnan kuntajaoston poistoja koskevan yleisohjeen reunaehtojen mukaiset.

Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvon palvelutuotannossa.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeiden hankintamenojen vähennykseksi.

Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot

Vuotta 2022 koskevat liitetiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2023 tilinpäätöstietojen kanssa. Vertailukelvottomuus aiheutuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen (Siun sote) siirtymisestä hyvinvointialueen hoidettavaksi, muutoksesta aiheutuneesta lomapalkkavelan siirrosta sekä kuntayhtymäosuuden muutoksesta.

Konsernitilinpäätökset laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt ja kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä. Kunnan tytäryhteisön omistamat yhtiöt on yhdistetty suoraan kunnan konsernitaseeseen. Lisäksi konsernitilinpäätökseen on yhdistelty konserniyhteisöjen omistusosuutta vastaava määrä osakkuusyhteisöjen voitosta tai tappiosta sekä oman pääoman muutoksesta.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty. Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalouden (Siun sote) toiminta siirtyi Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle 1.1.2023. Konsernin avaavaan taseeseen vuodelle 2023 on tehty Kirjanpitolautakunnan hyvinvointi- ja kunta- jaoksen lausunnon 137 mukaiset muutokset siirtymään liittyen.

Vuoden 2023 liitetiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2022 tilinpäätöksen liitetietojen kanssa Siun soten poistuttua konsernista.

Kunta on hankkinut omistukseensa loput Liperin Aluelämpö Oy:n osakkeista ja kunnan omistusosuus yhtiöstä on nyt 100 %.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistö-osuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemisissä.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Asunto-osakeyhtiöiden ja muiden keskinäisten kiinteistötytäryhteisöiden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Liitetieto 6) Toimintatuotot tehtäväalueittain

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Keskushallintopalvelut	2 001 560,06	4 813 717,87	1 703 632,63	4 736 526,78
Hyvinvointipalvelut	2 936 867,42	2 153 934,82	2 542 765,39	1 801 473,87
Elinympäristöpalvelut	9 921 645,10	11 278 590,67	5 797 603,06	7 150 250,95
Sosiaali- ja terveyspalvelut	0,00	52 699 907,94	0,00	0,00
	14 860 072,58	70 946 151,30	10 044 001,08	13 688 251,60

Vuotta 2022 koskevat tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2023 tilinpäätöstietojen kanssa.

Vertailukelvottomuus aiheutuu pelastustoimen, sosiaali- ja terveyspalveluiden ja niiden tukipalveluiden sekä maatalouslomituksen siirtymisestä toisiin organisaatioihin.

Honkalammen koulu toimi ensimmäisen kokonaisen kalenterivuoden kunnan järjestämänä toimintana.

Liitetieto 7) Verotulojen erittely

	2023	2022
Kunnan verotulo	20 562 269,62	40 577 049,49
Kiinteistövero	3 071 583,72	3 001 561,15
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 680 269,87	2 321 108,37
Verotulot yhteensä	25 314 123,21	45 899 719,01

Vuotta 2022 koskevat tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2023 tilinpäätöstietojen kanssa soteuudistuksesta johtuen.

Liitetieto 8) Valtionosuuksien erittely

	2023	2022
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	11 133 342,00	27 332 925,00
<i>Siitä: Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus</i>	6 404 507,00	9 639 876,00
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaiset valtionosuudet	-2 238 391,00	-2 383 087,00
Verotulomenetyksen korvaus	2 102 356,00	6 966 812,00
Valtionosuudet yhteensä	10 997 307,00	31 916 650,00

Vuotta 2022 koskevat tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2023 tilinpäätöstietojen kanssa soteuudistuksesta johtuen.

Liitetieto 9) Palvelujen ostojen erittely

	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	1 464 862,72	48 768 723,13
Muiden palvelujen ostot	8 059 737,35	9 605 835,37
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	9 524 600,07	58 374 558,50

Siun soten osuus asiakaspalvelujen ostojen muutoksesta on 47.105.333,09 euroa (v. 2022)

Pelastuslaitoksen osuus muiden palvelujen ostojen muutoksesta on 1.476.015,67 euroa (v.2022)

Liitetieto 10) Valtuustoryhmille annetut tuet

Ei annettuja tukia.

Liitetieto 11) Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista kunnan tilinpäätöksessä

Poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöikänsä mukaan.

Poistosuunnitelmaa on muutettu kirjanpitolautakunnan kuntajaoksen yleisohjeen mukaisesti kunnanvaltuuston päätöksellä 21.12.2013. Uutta poistosuunnitelmaa on noudatettu 1.1.2013 jälkeen valmistuneissa ja hankituissa kohteissa. Aikaisempien vuosien investoinneissa käytetään kunnanvaltuuston 16.12.1996 hyväksymää ja 13.11.2006 muuttamaa poistosuunnitelmaa

Arvioidut poistoajat sekä poistomenetelmät 1.1.2013 alkaen

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa, on kunnassa kirjattu vuosikuluksi.

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet	5 vuotta	tasapoisto
Perustamis- ja järjestelymenot	3 vuotta	tasapoisto
Tutkimus- ja kehittämismenot	2 vuotta	tasapoisto
Konserniliikearvo	2 vuotta	tasapoisto
ATK-ohjelmistot	2 vuotta	tasapoisto
Muut pitkävaikutteiset menot	2 vuotta	tasapoisto
Investointiluontoiset haja-asutusalueen vesihuoltoavustukset ja osallistuminen valtion ylläpitämien teiden investointeihin	15 vuotta	tasapoisto

Rakennukset ja rakennelmat

Hallinto- ja laitosrakennukset	30 vuotta	tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 vuotta	tasapoisto
Asuinrakennukset	30 vuotta	tasapoisto
Talousrakennukset	10 vuotta	tasapoisto

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Kadut, tiet, torit ja puistot	15 vuotta	tasapoisto
-------------------------------	-----------	------------

Sillat, laiturit ja uimalat	10 vuotta	tasapoisto
Muut maa- ja vesirakenteet	15 vuotta	tasapoisto
Vedenjakeluverkosto	30 vuotta	tasapoisto
Viemäriverkosto	30 vuotta	tasapoisto
Sähköjohdot, ulkovalaistuslaitteet	15 vuotta	tasapoisto
Puhelinverkot, keskusasema ja alakeskukset	10 vuotta	tasapoisto
Kaukolämpöverkko	20 vuotta	tasapoisto
Muut putki- ja kaapeliverkot	15 vuotta	tasapoisto
Sähkö-, vesi- yms. laitosten laitoskoneet ja laitteet	10 vuotta	tasapoisto
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	15 vuotta	tasapoisto
Liikenteen ohjauslaitteet	10 vuotta	tasapoisto
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakennelmat	10 vuotta	tasapoisto
Koneet ja kalusto		
Rautaiset alukset	15 vuotta	tasapoisto
Puiset alukset ja muut uivat työkoneet	8 vuotta	tasapoisto
Muut kuljetusvälineet	4 vuotta	tasapoisto
Muut liikkuvat työkoneet	5 vuotta	tasapoisto
Muut raskaat koneet	10 vuotta	tasapoisto
Muut kevyet koneet	5 vuotta	tasapoisto
Sairaala-, terveydenhoito- yms. laitteet	5 vuotta	tasapoisto
ATK-laitteet	3 vuotta	tasapoisto
Kuljetusvälineet	4 vuotta	tasapoisto
Muut laitteet ja kalusto	3 vuotta	tasapoisto
Muut aineelliset hyödykkeet		
Luonnonvarat	käytön mukainen	käytön mukainen
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa	ei poistoa
Osakkeet ja osuudet	ei poistoa	ei poistoa

Liitetieto 12) Pakollisten varausten muutokset

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Eläkevaraus 1.1.		7 395,94		
Lisäys/vähennys		-747,02		
Eläkevaraus 31.12.	0,00	6 648,92	0,00	0,00
Potilasvakuutusvaraus 1.1.		402 439,21		
Lisäys/vähennys		-95 261,82		
Potilasvakuutusvaraus 31.12.	0,00	307 177,39	0,00	0,00
Palkkaharmonisointi 1.1.	1 694 952,00	0,00	1 694 952,00	0
Lisäys/vähennys	-1 482 309,00	1 530 097,87	-1 482 309,00	1 694 952,00
Palkkaharmonisointi 31.12.	212 643,00	1 530 097,87	212 643,00	1 694 952,00
Muut pakolliset varaukset 1.1.		358 160,66		1 432 964,26
Lisäys				
Vähennys		-358 160,66		-1 432 964,26
Muut pakolliset varaukset 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	212 643,00	1 843 924,18	212 643,00	1 694 952,00

Vuoden 2022 konsernin pakolliset varaukset siirtyneet Siun soten osalta Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle.

Liitetieto 13) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueet	134 062,77	241 933,50	193 975,85	215 579,83
Osakkeet		23 016,91		
Rakennukset	5 000,00	74 082,71	5 000,00	74 082,71
Koneet ja kalusto		9 574,36		8 631,67
Muut myyntivoitot		0,00		
Luovutusvoitot yhteensä	139 062,77	348 607,48	198 975,85	298 294,21
Muut toimintakulut				
Osakkeet		0,00	0,00	0,00
Koneet ja kalusto		229,82	0,00	0,00
Muut myyntitappiot, Islab oikaisut		-3 218,71	0,00	0,00
Luovutustappiot yhteensä	0,00	-2 988,89	0,00	0,00

Vuoden 2022 vertailutiedot eivät ole konsernin osalta vertailukelpoisia vuoden 2023 tilinpäätökseen Siun soten poistuttua konsernitilinpäätöksestä

Liitetieto 14) Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely

Ei satunnaisia tuottoja tai kuluja.

Liitetieto 15) Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely

	Kunta	
	2023	2022
P-K:n Sähkö Oy	145 978,54	145 978,54
P-K:n Energiaholding Oy	165 277,46	165 277,46
Kuntarahoitus Oyj	37 973,50	22 608,50
Metsäliitto Osuuskunta	1 438,80	1 233,00
	350 668,30	335 097,50

Liitetieto 16) Poistoeron muutokset

Ei verotussyistä tehtyä poistoeroa.

Tasetta koskevat liitetiedot

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 17) Lainan liikkeeseen laskemisesta aiheutuneet kuluksi kirjaamattomat menot ja pääoma-alennukset

Ei ole.

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 18) Arvonkorotukset

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Maa- ja vesialueet				
Arvo 01.01.	48 747,19	48 747,19	0,00	0,00
Arvonkorotusten purku			0,00	0,00
Arvo 31.12.	48 747,19	48 747,19	0,00	0,00
Rakennukset				
Arvo 01.01.	78 554,31	78 554,31	0,00	0,00
Arvonkorotusten purku			0,00	0,00
Arvo 31.12.	78 554,31	78 554,31	0,00	0,00
Arvonkorotukset yhteensä	127 301,50	127 301,50	0,00	0,00

Liitetieto 19) Pysyvien vastaavien tase-eräkohtaiset tiedot

Aineettomat hyödykkeet

	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	30 617,20	2 076 584,28	2 107 201,48
Lisäys tilikaudella	78 800,99	119 753,98	198 554,97
Rah.osuudet tilikaudella			0,00
Siirrot erien välillä			0,00
Vähennykset tilikaudella			0,00
Tilikauden poisto	-15 401,56	-360 006,71	-375 408,27
Arvonl. ja niiden pal.			0,00
Kirjanpitoarvo 31.12	94 016,63	1 836 331,55	1 930 348,18

Aineelliset hyödykkeet

	Maa-alueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut ain. hyöd.	Ennakkomaks. Kesk.er.hank.	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	6 156 843,18	45 847 784,32	12 036 655,57	1 295 750,44	1 500,00	198 169,58	65 536 703,09
Lisäys tilikaudella	2 056,59	583 416,69	1 823 911,16	99 717,07		690 324,34	3 199 425,85
Rah.osuudet tilikaudella		-117 941,06	-409 200,00				-527 141,06
Siirrot erien välillä		64 293,83	86 749,89			-151 043,72	0,00
Vähennykset tilikaudella	-15 079,15	0,00					-15 079,15
Tilikauden poisto		-2 151 082,06	-1 187 094,04	-361 334,73			-3 699 510,83
Arvonl. ja niiden pal.		0,00					0,00
Kirjanpitoarvo 31.12	6 143 820,62	44 226 471,72	12 351 022,58	1 034 132,78	1 500,00	737 450,20	64 494 397,90

Pysyvien vastaavien sijoitukset

	Osakkeet tytäryhteisöt	Kuntayhtymäosuudet	Osakkeet osakkuus- ja muut yht.	Muut osakkeet ja osuudet	Saamiset konserniyhteisöt	Saamiset kuntayhtymät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	4 191 956,71	473 366,54	1 178 298,33	289 701,91	1 382 882,98	0,00	252 873,80	7 769 080,27
Lisäykset	3 924,31						10 395,00	14 319,31
Siirrot erien välillä								0,00
Vähennykset tilikaudella								0,00
Arvonl. ja niiden pal.								0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	4 195 881,02	473 366,54	1 178 298,33	289 701,91	1 382 882,98	0,00	263 268,80	7 783 399,58

Kuntayhtymäosuuksissa Siun soten kuntayhtymäosuus 1.871.212,94 euroa kirjattu kuntayhtymäosuuksista oman pääoman vähennykseksi.

Liitetieto 20-22) Omistukset muissa yhteisöissä

	Y-tunnus	Konsernin omistus-osuus	Kunnan omistus-osuus	Kuntakonsernin osuus		
				omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta/tappiosta
Tytäryhteisöt						
Liperin Aluelämpö Oy	0451155-3	100,00 %	100,00 %	1 253 148,57	237 586,61	77 173,71
Ktoy Liperin vuokratalot	0629793-3	100,00 %	100,00 %	2 607 400,17	6 326 610,25	470,03
Lipertek Oy	2995790-6	100,00 %	100,00 %	135 195,86	129 748,91	27 307,42
Liperin Yrityskiinteistöt	2995791-4	100,00 %	100,00 %	2 170 645,75	357 630,25	52 606,85
Liperin linja-autoasema Oy	0370733-5	56,19 %	56,19 %	888 225,91	9 266,10	-8 770,16
Tytäryhteisöt yhteensä				7 054 616,26	7 060 842,12	148 787,85
Kuntayhtymät						
P-K:n koulutus kuntayhtymä	0212371-7	3,80 %	3,80 %	3 284 708,01	356 499,59	110 897,40
Pohjois-Karjalan Maakuntaliitto	0927140-5	5,62 %	5,62 %	138 596,57	44 407,20	18 271,76
Kuntayhtymät yhteensä				3 423 304,58	400 906,80	129 169,16
Osakkuusyhteisöt						
Ktoy Liperin palvelukeskus	1761818-1	46,08 %	46,08 %	810 820,66	225 584,41	-2,89
As Oy Liperin Korsutie 1	2076444-6	27,10 %	0,00 %	140 637,36	45 390,15	-45,60
AsOy Liperin Jyrinlenkki 8	1926726-6	25,60 %	0,00 %	130 259,39	22,23	0,00
Osakkuusyhteisöt yhteensä				1 081 717,41	270 996,79	-48,49

Liitetieto 23) Saamisten erittely

	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		9 168,15		9 315,84
Muut saamiset				
Muut siirtosaamiset				10 472,09
Lainasaamiset	1 382 882,98		1 382 882,98	
Yhteensä	1 382 882,98	9 168,15	1 382 882,98	19 787,93
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta jäsenenä				
Myyntisaamiset				193 948,42
Lainasaamiset				
Siirtosaamiset				
Yhteensä				193 948,42
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset				
Yhteensä				
Saamiset yhteensä	1 382 882,98	9 168,15	1 382 882,98	213 736,35

Vuoden 2022 vertailutiedot eivät ole konsernin osalta vertailukelpoisia vuoden 2023 tilinpäätökseen Siun soten poistuttua konsernitilinpäätöksestä

Liitetieto 24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Kela, korvaus työterveyshuollosta	117 045,26	329 462,28	109 000,00	126 000,00
Eu-tuet ja avustukset	162 447,24	86 998,14	106 750,99	56 000,00
Mela, korvaus lomituskust.	0,00	175 330,37	0,00	175 330,37
Ely-keskus, palkkatuki	50 699,99	93 856,10	50 699,99	93 856,10
Vaana/ Smartum/Palvelusetelit	0,00	1 293 116,36		
Tuet valtiolta	44 203,05	258 186,19	44 203,05	76 869,58
Muut tulojäämät	119 535,73	1 681 527,56	69 862,44	203 557,62
Siirtosaamiset yhteensä	493 931,27	3 918 477,00	380 516,47	731 613,67

Vuoden 2022 vertailutiedot eivät ole konsernin osalta vertailukelpoisia vuoden 2023 tilinpäätökseen Siun soten poistuttua konsernitilinpäätöksestä

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 25) Tase-eräkohtainen erittely oman pääoman lisäyksistä ja vähennyksistä sekä siirroista erien välillä tilikauden aikana

Oman pääoman erittely

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	13 221 809,63	14 982 479,62	13 221 809,63	14 982 479,62
Peruspääoma 31.12.	13 221 809,63	14 982 479,62	13 221 809,63	14 982 479,62
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma 1.1.	0,00	3 172,90	0,00	0,00
Lisäykset	0,00	0,00	0,00	0,00
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma 31.12.	0,00	3 172,90	0,00	0,00
Arvonkorotusrahassto 1.1.	127 301,50	127 301,50	0,00	0,00
Vähennys			0,00	0,00
Arvonkorotusrahassto 31.12.	127 301,50	127 301,50	0,00	0,00
Muut omat rahastot 1.1.	760 538,67	774 819,17	0,00	0,00
Siirrot rahastoon	37 935,00	61 316,94	0,00	0,00
Siirrot rahastosta	-24 230,80	-1 276,37	0,00	0,00
Muut omat rahastot 31.12.	774 242,87	834 859,74	0,00	0,00

Ed.tilikausien yli/alijäämä 1.1.	6 692 653,46	11 271 724,93	230 421,43	4 459 811,16
Muutokset				
Edelliselle tilikaudelle kirjattu pakollinen varaus				-890 245,00
Edellisen tilikauden tuloksen oikaisu, Siun sote		-51 077,34		
Ed.tilikausien yli/alijäämä 31.12.	6 692 653,46	11 220 647,59	230 421,43	3 569 566,16
Tilikauden yli/alijäämä	2 126 391,24	-4 361 493,77	2 109 870,81	-3 339 144,73
Oma pääoma yhteensä	22 942 398,70	22 806 967,57	15 562 101,87	15 212 901,05

Siun soten vaikutus oman pääoman erien alkusaldoon

* peruspääoma -1.760.669,99 €

* säätiöiden pääoma -3.172,90 €

* muut omat rahastot -74.321,07

* ed.tilikausien yli/alijäämä -166.500,44

Liitetieto 26) Erittely poistoerosta

Ei verotussyistä tehtyä poistoeroa

Liitetieto 27) Pitkäaikaiset velat

Velat, jotka erääntyvät 1.1.2029 tai sen jälkeen

	Kunta	
	2023	2022
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	15 736 299,24	16 196 162,20
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	1 610 965,86
Yhteensä	15 736 299,24	17 807 128,06

Liitetieto 28) Joukkovelkakirjalainat

	Kunta	
	2023	2022
Alle vuoden kuluessa erääntyvät kuntatodistuslainat	0,00	0,00
Joukkovelkakirjalainat yhteensä	0,00	0,00

Liitetieto 29) Erittely pakollisiin varauksiin merkityistä eristä

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Eläkevastuuvakuutus		6 648,92		
Muut pakolliset varaukset				
Potilasvakuutusvaraus		307 177,39		
Palkkaharmonisointi	212 643,00	1 530 097,87	212 643,00	1 694 952,00
Pakolliset varaukset yhteensä	212 643,00	1 843 924,18	212 643,00	1 694 952,00

Vuoden 2022 vertailutiedot eivät ole konsernin osalta vertailukelpoisia vuoden 2023 tilinpäätökseen Siun soten poistuttua konsernitilinpäätöksestä

Liitetieto 30) Vieras pääoma

	2023		2022	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat		183 681,27		241 714,10
Muut velat	19 062,00		19 062,00	
Siirtovelat				
Yhteensä	19 062,00	183 681,27	19 062,00	241 714,10
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat				56 663,87
Siirtovelat				2 862 707,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	2 919 370,87
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille				
Ostovelat	0,00	8 236,39	0,00	6 114,71
Yhteensä	0,00	8 236,39	0,00	6 114,71
Vieras pääoma yhteensä	19 062,00	191 917,66	19 062,00	3 167 199,68

Siun soten osuus veloista kuntayhtymille vuonna 2022 yhteensä 2.912.870,87 euroa.

Liitetieto 32) Muut velat –erän jakautuminen liittymismaksuihin ja muihin velkoihin

Erä sisältää pelkästään liittymismaksuja.

Liitetieto 33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot	436 347,00	944 400,01	436 347,00	898 628,15
Menojäämät				
Lomapalkkavelan ja henkilö- sivukulujen jaksotukset	2 450 589,72	6 507 856,74	2 290 275,30	2 645 234,03
Muut palkkojen ja sivukulujen jaksotukset	599 215,55	832 050,87	574 120,73	744 997,06
Korkojaksotukset	147 491,29	81 405,32	147 491,29	54 298,39
Kunnan osuus työmarkkinatuesta				82 882,34
Potilasvakuutukset		73 286,28		
Siun soten alijäämä		2 681 045,57		2 862 707,00
Siun sote/palkkaharmonisaatio	1 482 309,00	1 587 393,88	1 482 309,00	
Muut menojäämät	467 286,20	1 512 574,22	204 220,94	261 694,69
Siirtovelat yhteensä	5 583 238,76	14 220 012,89	5 134 764,26	7 550 441,66

Vuotta 2022 koskevat tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2023 tilinpäätöstietojen kanssa.

Vertailukelvottomuus aiheutuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoiminnan siirtymisestä hyvinvointialueelle, lomapalkkavelan siirrosta sekä Siun soten poistumisesta konsernitilinpäätöksestä.

Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot

Liitetieto 34) Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lainat vakuutus- ja rahoituslaitoksilta	4 345 352,12	5 050 738,84	0,00	0,00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	23 153 861,00	23 263 183,00		
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	13 289,65	0,00	0,00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	0,00	33 384,88		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	23 153 861,00	23 296 567,88	0,00	0,00

Vuotta 2022 koskevat tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2023 tilinpäätöstietojen kanssa.

Vertailukelvottomuus aiheutuu Siun soten poistumisesta konsernitilinpäätöksestä.

Muutos näkyy erässä Lainat julkisyhteisöiltä ja niihin vakuudeksi annetuissa kiinnityksissä.

Liitetieto 35) Omasta puolesta annetut vakuudet

Ei ole.

Liitetieto 36) Vakuudet, jotka on annettu samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta

Ei ole.

Liitetieto 37) Muut kuin kohdissa 34-36 annetut vakuudet

Ei ole.

Liitetieto 38) Vuokravastuut

Vuokravastuut

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Vuokravastuut yhteensä	1 934 452,59	4 003 425,72	1 645 146,25	553 846,41
* siitä seuraavalla tilikaudella maksettavat	976 334,31	1 762 524,78	901 185,02	297 321,79

Leasingvuokrasopimukseen ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuita.

Vuotta 2022 koskevat tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2023 tilinpäätöstietojen kanssa. Vertailukelvottomuus aiheutuu Siun soten poistumisesta konsernitilinpäätöksestä.

Luottokorttivastuut

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Yrityskortit	6 923,27	8 918,60	4 677,40	6 923,27

Liitetieto 39-40) Vastuusitoumukset

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Takaukset samaan konserniin kuuluvien puolesta				
Alkuperäinen pääoma	3 481 545,66	3 481 545,66	3 481 545,66	3 481 545,66
Jäljellä oleva pääoma	1 629 242,53	1 691 441,71	1 629 242,53	1 691 441,71
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	0,00	253 831,68	0,00	0,00
Jäljellä oleva pääoma	0,00	229 717,67	0,00	0,00

Vuotta 2022 koskevat tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2023 tilinpäätöstietojen kanssa. Vertailukelvottomuus aiheutuu Siun soten poistumisesta konsernitilinpäätöksestä.

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista

	2023	2022
Kunnan osuus Kuntien takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	99 234 710,00	90 688 436,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	78 993,00	52 444,00

Liitetieto 41 Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Arvonlisäveron palautusvastuu	184 303,09	523 339,74		
Muut sopimukset		77 200,48		
Maitoa Markkinoille -säätiö	325 000,00	400 000,00	325 000,00	400 000,00
Joensuun seudun Leader -ryhmä	178 880,00	223 600,00	178 880,00	223 600,00
Pärnävaaran rullahiihtoradan asfaltointi		500 000,00		500 000,00
Joensuun seudun pysäkkiselvitys		1 800,00		1 800,00
Liperi-seuran vuosivastus 1.1.2023-31.12.2032	54 000,00		54 000,00	60 000,00

Vuotta 2022 koskevat tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2023 tilinpäätöstietojen kanssa. Vertailukelvottomuus aiheutuu Siun soten poistumisesta konsernitilinpäätöksestä.

Ympäristöasioiden harkinnanvarainen esittäminen

Ei erillistä ympäristötilinpäätöstä. Ympäristöasioita on kuvattu toimintakertomuksessa.

Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkiota ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

Liitetieto 42) Henkilöstön lukumäärä palvelualueittain

	2023	2022
Keskushallintopalvelut	58	120
Hyvinvointipalvelut	364	372
Elinympäristöpalvelut	88	116
Yhteensä	510	608

Sosiaali- ja terveydenhuollon tukipalvelut ja maatalouslomitus siirtyneet vuoden 2023 alusta liikkeenluovutuksina toisille organisaatiolle. Vertailuvuoden henkilömäärä on korjattu vuoden 2023 henkilöstötilinpäätöksen mukaiseksi.

Liitetieto 43) Henkilöstökulut

	2023	2022
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	23 381 713,76	24 699 326,39
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	20 076,33	30,26
Henkilöstökulut yhteensä	23 401 790,09	24 699 356,65

Liitetieto 44) Luottamushenkilön palkkioista perityt ja puolueelle tilitetyt luottamus- henkilömaksut

	2023	2022
Liperin kokoomus	3 211,70	2 567,50
Kristillisdemokraatit, Liperi	639,77	474,76
Keskustapuolueen Liperin kunnallisjärjestö	4 828,97	3 968,46
Liperin sosiaalidemokraatit ry	5 914,77	5 551,22
Perussuomalaiset Liperi	1 619,55	1 414,40
Vihreät Pohjois-Karjala ry	0,00	515,50
Keskusta, Nurmeksen paikallisyhdistys	34,00	102,00
Savo-Karjalan Vihreät	539,50	
Sosiaalidemokraatit, Ilova ry	0,00	8,50
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	16 788,26	14 602,34

Liitetieto 45) Tilintarkastajan palkkiot

	2023	2022
BDO Auditor		
Tilintarkastuspalkkiot	10 970,85	7 864,48
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	3 077,65	3 893,02
Muut palkkiot	820,00	750,00
Palkkiot yhteensä	14 868,50	12 507,50

Liitetieto 46) Intressitahot

Intressitahoksi määritellään oikeushenkilö, joka on kunnan kanssa määräysvalta- tai osakkuussuhteessa. Lisäksi intressitahoksi katsotaan kunnanjohtaja, kunnanhallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä johtavat vi-
ranhaltijat.

Kunta on antanut kokonaan omistamalleen Liperin Vuokratalot Oy:lle lainoja yhteensä 1.382.882,98 €. Lai-
noista ei peritä korkoa eikä niillä ole maksusuunnitelmaa. Lainoille ei ole saatu turvaavaa vakuutta. Kyse on
ennen kuntalain 2015 voimaantuloa annetuista lainoista. Kunnan mukaan lainoihin ei sisälly merkittävää ta-
loudellista riskiä.

Muut kunnan ja sen intressitahojen väliset liiketoimet perustuvat kilpailutuksiin ja markkinaehtoisiiin sopimuk-
siin.

5. ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET

Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus

Yleistä

Liperin vesihuoltolaitos vastaa vesihuollon palvelujen järjestämisestä ja toimittamisesta toiminta-alueellaan. Vesihuoltolaitoksen toiminta-alue on vesihuoltolain 3 §:n 4 kohdassa tarkoitettu maantieteellinen alue, millä vesihuoltolaitos huolehtii vesihuollosta sen mukaan kuin vesihuoltolaissa (119/2001, voimaan 1.3.2001) ja laissa vesihuoltolain muuttamisesta (681/2014, voimaan 1.9.2014) määrätään.

Vesihuoltolaitoksen tehtävänä on toimittaa kuluttajien käyttöön mahdollisimman häiriöttömästi Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 1352/2015 sekä sen osittaisen muutoksen 683/2017 mukaista talousveden laatuvaatimukset ja –tavoitteet täyttävää talousvettä sekä jäteveden vastaanotto ja poisjohtaminen ilman ympäristöhaittoja.

Vesihuoltolaitosta johtaa ja valvoo Liperin elinympäristölautakunta.

Organisaatio ja henkilöstö

Vesihuoltolaitos toimii elinympäristöpalvelujen tulosalueena. Operatiivinen organisaatio käsittää vesihuoltopäällikön, vesihuoltovastaavan ja neljä vesihuoltoasentajaa. Tehtävänimikkeet muutettiin keväällä jolloin mm. laitospäällikön tehtävänimike muuttui vesihuoltoasentajaksi.

Vesihuoltopäällikkö toimii tulosalueen esimiehenä. Laitosvastaavan siirryttyä toisen työnantajan palvelukseen, on vesihuoltovastaavan paikka ollut toistaiseksi täyttämättä koska lupaa uuden hakemiseen ei ole saatu. Elokuussa aloitti tehtäväkenttään tutustumisen uusi vesihuoltoasentaja. Vanhin asentajista jäi pois joulukuun lopussa ja siirtyy eläkkeelle v. 2024 puolella.

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alue on jaettu Liperin kirkonkylän, Ylämyllyn ja Viinijärven toiminta-alueisiin. Liperin kunnan hallintosäännön mukaisesti elinympäristölautakunta hyväksyy ja tarvittaessa muuttaa vesihuoltolain 8 §:n mukaisen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen.

Vesilaitoskohteiden ympärivuorokautinen päivystys on hoidettu kaukovalvonnan ja Liperin Aluelämpö Oy:n päivystysorganisaation avulla.

Puhdasvesilaitos

Valvonta ja valvontatutkimusohjelma

Veden käyttämisestä taloustarkoituksiin sekä talousveden laadusta ja laadun valvonnasta säädetään terveys- ja ympäristöministeriön asetuksissa (763/1994), sen muutoksessa (441/2000), terveys- ja ympäristöministeriön asetuksessa (1280/1994) sekä säteilylaissa (592/1991). Veden laadun ja valvontatutkimusohjelman tulee täyttää sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 1352/2015 sekä asetuksen muutoksen 683/2017 vaatimukset.

EU:n juomavesidirektiivin toimeenpanemiseksi annetut kansalliset laki- ja asetusmuutokset tulivat voimaan 12.1.2023. Muutokset tarkentavat talousveden laadun riskienhallintaa ja tiedottamista veden käyttäjille:

- vaatimukset talousveden tuotantoketjun riskienhallinnasta tarkentuvat. Vesilaitosten osalta tämä koskee erityisesti raakavesialueiden riskienhallintaa
- laatuvaatimuksia on päivitetty uusilla laatuvaatimusmuuttujilla

- vesilaitosten omavalvontaan tulee riskienhallintaan perustuvien muuttujien lisäksi joitakin lainsäädännössä määriteltyjä muuttujia
- vesihuollon läpinäkyvyyttä ja vedenkäyttäjien tietoa talousveden laadusta pyritään lisäämään aiempaa tarkemmilla tiedottamisen vaatimuksilla. Veden käyttäjille täytyy toimittaa kerran vuodessa tieto talousveden kulutuksesta ja hinnasta sekä linkki veden laatutietoihin
- juomaveden kanssa kosketuksissa oleville rakennusmateriaaleille on määritelty terveysperusteiset laatuvaatimukset 2025 alkuun mennessä

Liperin vesihuoltolaitoksen valvontatutkimusohjelma on päivitetty vuosille 2022–2026 yhteistyössä laitoksen, terveydensuojeluviranomaisen ja ulkopuolisen asiantuntijan kesken. Ohjelma kattaa sekä Ylämyllyn ja Liperin että Viinijärven vesilaitokset. Ylämyllyn ja kirkonkylän laitokset ovat yhdessä EU –raportoitavia, koska Ylämyllyltä toimitetaan vettä myös kirkonkylän alueelle ja molemmille alueille toimitettavan talousveden määrä ylittää yhteensä 1 000 m³ päivässä. Tällöin terveydensuojeluviranomaisen on toimitettava aluehallintovirastolle valvontatutkimusten tulokset ko. vedenjakelu alueilta. Tulokset on toimitettava kutakin kalenterivuotta seuraavan kolmen kuukauden kuluessa. Aluehallintovirasto laatii tuloksista yhteenvedon ja toimittaa sen Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle, joka laatii kolmen vuoden välein kansallisen raportin Euroopan komissiolle toimitettavaksi.

Ohjelma tarkastetaan viiden vuoden välein ja muulloinkin, milloin sitä olosuhteiden muuttumisen vuoksi on pidettävä tarpeellisena. Valvontatutkimusohjelman laatimisen ja toteutuksen tavoitteena on turvata talousveden käyttäjille sellainen vesi, mistä ei voi olla vaaraa terveydelle. Valvontatutkimusohjelman hyväksyy osaltaan paikallinen terveysvalvontaviranomainen.

Valvontatutkimusohjelman mukaiset näytteenotot tekee Pohjois-Karjalan Ympäristöterveyden terveystarkastaja. Verkostoveden näytteenottopisteinä toimivat valvontatutkimusohjelmassa määritellyt kohteet. Näytteenottopisteitä vaihdellaan, jotta näytteet kuvastaisivat koko verkoston veden laatua. Näytteet tutkitaan pääsääntöisesti Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy:n Joensuun yksikön laboratorioissa, erityismääritykset muissa laboratorioissa, millä on niihin oikeus.

Mikäli näytteissä on mikrobiologiset laatuvaatimukset ylittäviä arvoja, uusintanäytteet otetaan välittömästi. Uusintanäytteet otetaan samasta näytteenottokohdasta kuin varsinaiset näytteet.

Liperin kunnan vedenottoilta toimitettavan veden kokonaiskovuus:

Kirkonkylä	0,33 mmol/l	(= 1,8 odH)	hyvin pehmeä vesi
Ylämylly	0,22 mmol/l	(= 1,3 odH)	hyvin pehmeä vesi
Viinijärvi	0,48 mmol/l	(= 2,7 odH)	pehmeä vesi

Veden laatu 2023

Terveystarkastaja on suorittanut sekä valvonta- että käyttötarkkailunäytteitten oton valvontatutkimusohjelman näytteenotto suunnitelman mukaisesti. Näytteenottoa on tarvittaessa täydennetty omana työnä tehdyillä vertailu- ja lisänäytteillä.

Kirkonkylän, Viinijärven ja Ylämyllyn verkstovesinäytteet täyttivät tutkittujen ominaisuuksien osalta talousvedelle asetetut laatuvaatimukset ja -tavoitteet lukuun ottamatta Viinijärvellä Palvelutalo Neliapilalta

7.6. otettua verkostonäytettä missä rautapitoisuus 360 µg/l ylitti laatutavoitteen 200 µg/l arvon. Otetun uusintanäytteen rautapitoisuus oli 36 µg/l. Syyinä ylitykseen oli todennäköisesti vedenottamolla työn alla ollut painesuodattimen asennus minkä käyttöönoton yhteydessä tapahtui paineiskuja verkostoon.

Tutkimustulokset valvontatutkimusohjelman mukaisista verkostovesinäytteistä julkaistaan niitten valmistuttua Liperin kunnan kotisivuilla.

Veden hankinta 2023

Vuoden 2023 aikana käytössä olivat kirkonkylän vedenottamo, Ylämyllyn molemmat vedenottamot, sekä vanhempi Jyrissä että v. 2003 käyttöönotettu lisävedenottamo sekä Viinijärven kaksi vedenottamo.

Kirkonkylän vedenottamon kaivo 1 ei ollut käytössä koko vuonna pohjavedenpinnan tason ollessa edelleen liian korkealla kaivon pohjaan nähden. Kaivon 1:n tilalle pitäisi pyrkiä rakentamaan lähivuosina uusi siiviläputkikaivo. Uuden kaivon paikkaa selviteltiin jo alustavasti asentamalla alueelle uusi havaintoputki v. 2022.

Ylämyllylle aloitettiin uuden käsittelylaitoksen rakentaminen heinäkuussa 2023. Työt ovat edenneet aikataulussa ja valmistuminen on urakkasopimuksen mukaan 31.5.2024 mennessä. Työn aikana päädyttiin tekemään yksi isompi muutos alkuperäiseen suunnitelmaan. Vanhojen kaivojen 1 ja 2 käytöstä luovutaan ja niitä korvaamaan tehtiin kokonaan uusi siiviläputkikaivo maanpäällisine kaivokoppeineen. Vanhat kaivot pidettäneen kuitenkin vielä käyttökuntoisina samoin kuin koko vanha käsittelylaitos.

Verkosto

Käytössä olevan vesijohtoverkoston kokonaispituus oli vuoden 2022 lopussa n. 141 km. Uutta verkostoa rakennettiin vain Viinijärvelle Rianniementien alkuun vesilaitoksen toiminta-alueeseen kuuluvalla alueella taloliittymien rakentamisen yhteydessä n. 20 m. Verkostopituudessa on mukana myös Puntarikoski – Sotkuma – Polvijärvi yhdysvesijohdon yhteisomistuksessa oleva Liperin puoleinen osuus n. 7 km. Kokonaispituudesta n. 92,8 % on muoviputkea ja loppuosaa n. 7,2 % lähinnä valurauta- ja teräsputkea.

Jokaisessa kolmessa taajamassa on paineen ylläpitoon sekä paineenvaihtelujen tasaamiseksi ylävesisäiliöt eli vesitornit. Liperin kirkonkylän vesitornin tilavuus on n. 380 m³, Jyrissä sijaitsevan Ylämyllyn vesitornin tilavuus n. 350 m³ ja Viinijärven vesitornin tilavuus n. 400 m³. Ylämyllyn vesitornin osalta järjestelmä poikkeaa muista siinä mielessä, että ns. kulutustilan-

ne 2:n aikana, kun vettä johdetaan Ylämyllyn verkostosta kirkonkylälle, vesitorniin johtavan linjan venttiili sulkeutuu, painetasoa kohotetaan vedenottamolla normaalista verkostopumppujen avulla ja tällöin painetason määrää pumppujen tuottama paine. Käytännössä verkostopaine nousee esim. Ylämyllyn tasausaltaalla n. 0,5 bar verrattuna vesitornin pinnankorkeuden aiheuttamaan paineeseen.

Paineenkorotusasemia laitoksen verkostossa on kaksi kappaletta. Toinen sijaitsee Ylämyllyltä kirkonkylälle johtavassa linjassa Susiahossa ja toinen Viinijärvellä Ahonkylässä. Ahonkylän paineenkorotusaseman toiminnan käytännön seuranta on tapahtunut vesihuoltolai-oksen toimesta ja normaaleista käyttökustannuksista (sähkö ym.) vastaa sopimuksen mukaisesti Sulkaman vesiosuuskunta.

Vesijohtovuotoja korjattiin vuoden aikana 2 kpl, ensimmäinen kirkonkylällä ja jälkimmäinen Ylämyllyllä Jyrissä.

Käyttöveden liittymis-, käyttö- ja perusmaksut v. 2023

Liittymismaksujen määräytymisperusteet uusittiin vuodelle 2021. Lisäksi liittymismaksujen alv -käytäntö muuttui niin että liittymismaksut ovat 1.1.2021 alkaen arvonlisäverollisina siirtokelpoisia mutta eivät enää palautuskelpoisia kiinteistön vaihtaessa omistajaa. Liittymismaksut kirjautuvat muutoksen myötä vesilaitoksen käyttötalouteen tuloksi, kun ne aiemmin kirjattiin kunnan taseeseen velaksi.

Enintään kahden asunnon pientalojen (ml. vapaa-ajan kiinteistöt) liittymismaksu on jaettu kolmeen maksuluokkaan kiinteistön koon ja palvelun käytön perusteella

Toiminta-alueen ulkopuolisilta liittyjiltä liittymismaksun suuruus on 20 % normaalin taksan perusteella määräytyvän liittymismaksun suuruudesta. Liittyjälle jää itselleen kustannettavaksi kaikki laitoksen osoittamaan liitospaikkaan liittämistä aiheutuvat kustannukset.

Veden käyttö- ja perusmaksu v. 2023:

käyttövesi 1,50 €/m³ alv 0% (1,86 €/m³ sis. alv 24 %)

perusmaksu 30,00 €/liittymä / vuosi (37,20 €/liittymä / vuosi sis. alv 24 %)

Toiminta-alueen ulkopuolisilla liittyjillä käyttömaksun suuruus on 2/3 osaa yllä mainitusta yksikköhinnasta.

Laskutettu käyttöveden määrä oli 424 454 m³ (v. 2022 451 958 m³).

Määrän pienenemiseen lienee syynä etätöitten huomattava väheneminen pariin edeltävään koronavuoteen verrattuna, vedenkäytön yleinen pieneneminen mm. vesikalusteitten uusimisen myötä sekä yhden merkittävän vedenkäyttäjän konkurssi.

Käyttötalous

Tulojen arviointi on epäonnistunut pahasti. Etätöitten vähenemiseen ja sitä kautta vedenkäytön pienenemiseen koronan arkipäiväistymisen myötä ei huomattu reagoida riittävästi talousarvion tekovaiheessa. Ihmisten vedenkäyttö on muutoinkin vähentymässä vesikalusteitten uusimisen ja käyttötottumusten muuttumisen myötä. Lisäksi ainakin yhden merkittävän vedenkäyttäjän konkurssilla on vaikutuksensa tulojen pienenemiseen.

Menojen osalta tilanne on ollut hallinnassa. Tähän on varmasti syynsä myös vuoden aikaan vaadituilla ja toimeenpannuilla säästötoimilla.

Viemärlaitos

Jätevesiviemäriverkoston kokonaispituus oli vuoden 2023 lopussa n. 164,21 km.

Viinijärven ja kirkonkylän alueiden jätevedet johdetaan siirtoviemäriinjoja pitkin Ylämyllyn tasausaltaalle, mistä ne pumpataan edelleen kahden pumppaamon kautta Ylämylly – Joensuu siirtoviemäriinjoa pitkin Joensuun Veden verkostoon. Liitoskohta sijaitsee Pilkon eritasoliittymän läheisyydessä.

Joensuun Veden verkostoon pumpattiin jätevettä 549 986 m³ (v. 2022 502 534 m³). Veden-kulutuksen väheneminen ei välttämättä näy jäteveden kokonaismäärässä poikkeuksellisen

sateisen vuoden takia. Syys-, loka- ja marraskuu olivat virtaamiltaan reilusti suurimpia ja heinä- ja elokuu lähes suurimpia siltä ajalta, kun jätevedet on johdettu Kuhasalon jätevedenpuhdistamolle.

Kokonaismäärissä on mukana myös Liperin Härkinvaaran alueelta Polvijärven siirtoviemäriin pitkin Kuhasalon puhdistamolle johdettava jätevesimäärä. Vesilaitos laskuttaa jätevedestä Härkinvaaran vesiosuuskuntaa.

Joensuun Vedelle maksettiin sopimuksen mukaisen laskutuksen perusteella käyttö- ja kunnossapito kustannuksina Kuhasalon puhdistamon ja yhteiskäytössä olevan verkoston osalta, mukaan lukien myös Polvijärven siirtoviemäriin yhteiskäytön, keskimäärin 0,45 €/jätevesi m³ (v. 2022 0,47 €/jätevesi m³). Sopimuksen mukaiset investointiosuudet mukaan lukien kustannus oli 0,67 €/jätevesi m³ (v. 2022 0,67 €/jätevesi m³). Osuus yhteiskäytössä olevan verkoston ja puhdistamon osalta on kasvanut muutaman viime vuoden aikana merkittävästi mikä kertoo myös mm. Kuhasalon käyttökustannusten kasvusta. Jos yhteiskäytöstä maksettiin sopimuksen mukaisesti v. 2021 n. 196 000 € niin v. 2023 maksuosuus oli jo n. 273 000 €.

Uutta viemäriverkostoa rakennettiin Ylämyllyn Luotolankujalle n. 50 m ja Viinijärven Rianniementielle n. 20 m. Kirkonkylällä kunnan vesihuoltolaitoksen hoitoon siirtyi Kirkkolahden palvelukeskuksen rakentamisen myötä paineviemäriä n. 220 m.

Verkostopituudessa on mukana myös Puntarikoski – Sotkuma – Polvijärvi siirtoviemäriin yhteisomistuksessa oleva Liperin puoleinen osuus n. 7 km.

Jätevedenpumppaamojen määrä kasvoi yhdellä. Ns. Makasiini jvp siirtyi vesihuoltolaitoksen hoitoon palvelurakennuksen valmistumisen yhteydessä.

Ylämyllyllä saneerattiin Maikinmutkan jätevedenpumppaamo. Samassa yhteydessä pumppaamolle asennettiin kaiken varalta myös hajunpoisto. Pumppaamolla ei ole tähän mennessä ollut ongelmia hajun takia mutta pumppaamo sijaitsee lähellä rivitaloyhtiön huoneistoja.

Siirtoviemäri kirkonkylä-Ylämylly jvp5:lle uusittiin vuotamaan alkanut ”housuhaara”. Samalla uusittiin molempien pumppujen takaiskut ja sulkuventtiilit. Jätevedenpumppaamojen jo vuonna 2021 aloitettua automaation modernisointia jatkettiin loppujen kohteitten osalta.

Polvijärven siirtoviemäriin käytön ja kunnossapidon hoitaa koko linjan osalta sopimuksen mukaisesti Joensuun Vesi ja laskuttaa Polvijärven, Kontiolahden ja Liperin kuntia jätevesimäärien suhteessa.

Liittymis-, käyttö- ja perusmaksut v. 2022

Liittymismaksun määräytymiseen perusteet ovat samat kuin käyttöveden osalta.

Jäteveden käyttö- ja perusmaksu v. 2023:

jätevesi 2,46 €/m³ alv 0% (3,05 €/m³ sis. alv 24 %)

perusmaksu 42,00 €/liittymä / vuosi (52,08 €/liittymä / vuosi sis. alv 24 %)

Laskutettava jäteveden määrä määräytyy vesimittarilla mitatun käyttöveden kulutuksen perusteella. Toiminta-alueen ulkopuolisilta liittyjillä käyttömaksun suuruus on 2/3 osaa edellä mainitusta yksikköhinnasta.

Laskutettu jäteveden määrä oli v. 2023 399 225 m³ (v. 2022 426 516 m³).

Käyttötalous

Tulojen pienemiseen arvioidusta ovat vaikuttaneet aivan samat syyt kuin puhtasvesipuolella. Lisäksi tulo-kertymää ovat pienentäneet n. 16 000 euron määrällä kaksi isoa jäteveden hyvitystä mitkä eivät olleet vielä tiedossa v. 2023 talousarviota tehdessä.

Menojen kasvussa näkyy hyvinkin selkeästi Joensuun Vedelle suoritettavan maksuosuuden merkittävä suureneminen.

Yksityiskohtaisempi vesihuoltolaitoksen vuoden 2023 toimintakertomus on käsitelty elinympäristölautakunnassa 13.2.2024 / § 22. Vesihuoltolaitoksen toiminnallisten tavoitteiden toteumat on raportoitu elinympäristöpalveluiden käyttötalousosiossa.

Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelmaosion toteutumisvertailu

560 VESIHUOLTOLAITOS	TA2023	Talousarvio- muutokset	TA2023M	TP2023	Poikkeama	Tot-%
TOIMINTATUOTOT						
MYYNTITUOTOT	1 849 525	-60 000	1 789 525	1 651 733	-137 792	92,3%
TUET JA AVUSTUKSET	0	0	0	308	308	
MUUT TOIMINTATUOTOT	3 000	0	3 000	60	-2 940	2,0%
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	1 852 525	-60 000	1 792 525	1 652 102	-140 423	92,17%
TOIMINTAKULUT						
HENKILÖSTÖKULUT	-322 741	-7 064	-329 805	-317 063	12 742	96,14%
PALKAT JA PALKKIOT	-259 018	-5 830	-264 848	-255 045	9 803	96,3%
HENKILÖSIVUKULUT	-63 723	-1 234	-64 957	-62 018	2 939	95,47%
ELÄKEKULUT	-52 551	-982	-53 533	-52 632	901	98,32%
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-11 172	-252	-11 424	-9 385	2 039	82,16%
PALVELUJEN OSTOT	-570 781	16 200	-554 581	-604 595	-50 014	109,02%
AINEET, TARIKKEET JA TAVARAT	-252 200	14 400	-237 800	-208 118	29 682	87,52%
MUUT TOIMINTAKULUT	-11 795	0	-11 795	-16 851	-5 056	142,87%
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-1 157 517	23 536	-1 133 981	-1 146 627	-12 646	101,12%
TOIMINTAKATE	695 008	-36 464	658 544	505 474	-153 070	76,76%
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT						
MUUT RAHOITUSTUOTOT	0	0	0	1 213	1 213	
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT YHTEENSÄ	0	0	0	1 213	1 213	
VUOSIKATE	695 008	-36 464	658 544	506 687	-151 857	76,94%
POISTOT JA ARVONALENTUMISET						
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT	-561 329	0	-561 329	-574 301	-12 972	102,31%
POISTOT JA ARVONALENTUMISET YHT.	-561 329	0	-561 329	-574 301	-12 972	102,31%
TILIKAUDEN TULOS	133 679	-36 464	97 215	-67 614	-164 829	-69,55%
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	133 679	-36 464	97 215	-67 614	-164 829	-69,55%

Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma 31.12.2023

	31.12.2023		31.12.2022	
Liikevaihto	1 651 793,23		1 755 448,62	
Liiketoiminnan muut tuotot	0,00		2 500,01	
Muut tuet ja avustukset	308,30		93,04	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-208 118,14		-244 855,33	
Palvelujen ostot	<u>-604 594,77</u>	-812 712,91	<u>-553 713,10</u>	-798 568,43
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-255 045,39		-240 162,14	
Henkilöstösivukulut				
Eläkekulut	-52 632,30		-55 905,41	
Muut henkilösivukulut	<u>-9 385,39</u>	-317 063,08	<u>-9 240,03</u>	-305 307,58
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot		-574 300,90		-568 066,37
Liiketoiminnan muut kulut		-16 851,34		-12 476,64
Liikelylijäämä -(alijäämä)		-68 826,70		73 622,65
Rahoitustuotot ja -kulut				
Muut rahoitustuotot		1 213,20		768,08
Ylijäämä/alijäämä ennen satunnaisia eriä		-67 613,50		74 390,73
Ylijäämä/alijäämä ennen varauksia		-67 613,50		74 390,73
Tilikauden ylijäämä/alijäämä		<u>-67 613,50</u>		<u>74 390,73</u>

Vesihuoltolaitoksen tase 31.12.2022

VASTAAVAA

		31.12.2023		31.12.2022
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet	78 729,03			
Muut pitkävaikutteiset menot	759 024,99	837 754,02		763 272,98
Aineelliset hyödykkeet				
Maa- ja vesialueet	99 184,74		99 184,74	
Rakennukset	1 108 068,88		1 163 154,83	
Kiinteät rakenteet ja laitteet	5 572 653,33		5 643 170,23	
Koneet ja kalusto	24,40		1 733,98	
Keskeneräiset hankinnat	570 347,84	7 350 279,19	50 625,55	6 957 869,33
Pysyvät vastaavat yhteensä		<u>8 188 033,21</u>		<u>7 721 142,31</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Saamiset				
Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	231 187,56		232 252,05	
Muut saamiset	19 898,76		0,00	
Muut saamiset kunnalta	416 056,48		992 214,85	
Siirtosaamiset	441,83	667 584,63	0,00	1 224 466,90
Vaihtuvat vastaavat yhteensä		<u>667 584,63</u>		<u>1 224 466,90</u>
VASTAAVAA		<u>8 855 617,84</u>		<u>8 945 609,21</u>

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA

Peruspääoma	6 372 549,92		6 372 549,92	
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-169 114,03		-243 504,76	
Tilikauden yli-/alijäämä	-67 613,50		74 390,73	
Oma pääoma yhteensä		6 135 822,39		6 203 435,89

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen				
Liittymismaksut		2 396 417,02		2 396 417,02
Lyhytaikainen				
Ostovelat	228 963,61		255 326,03	
Muut velat	31 196,78		27 897,61	
Siirtovelat	63 218,04	323 378,43	62 532,66	345 756,30
Vieras pääoma yhteensä		2 719 795,45		2 742 173,32
VASTATTAVAA		<u>8 855 617,84</u>		<u>8 945 609,21</u>

Kunnan ja taseyksikön välisissä kirjauksissa on käytetty tilejä Muut saamiset/velat kunnalta.

Vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelma 31.12.2023

		31.12.2023		31.12.2022
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
Liikelyljäämä	-68 826,70		73 622,65	
Poistot ja arvonalentumiset	574 300,90		568 066,37	
Rahoitustuotot ja -kulut	1 213,20	506 687,40	768,08	642 457,10
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
Investointimenot		-1 041 191,80		-425 655,26
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		-534 504,40		216 801,84
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Saamisten muutos	556 882,27		-300 323,54	
Korottomien velkojen muutos	-22 377,87	534 504,40	83 521,70	-216 801,84
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		534 504,40		-216 801,84
VAIKUTUS KUNNAN KASSAVAROIHIIN		<u>0,00</u>		<u>0,00</u>

Kunnan ja taseyksikön välisissä kirjauksissa on käytetty tilejä Muut saamiset/velat kunnalta.

Muut eriytetyt laskelmat

Kilpailulain 30 d §:n edellyttämät tuloslaskelmat toiminnasta, joka tapahtuu kilpailutilanteessa markkinoilla.

Soteuudistuksen myötä laitoshuoltopalvelut ja yksi sotekeittiö siirtyivät kunnalta hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta alkaen ja kunnan eriytettävä ulosmyynti pieneni merkittävästi.

RAVITSEMUSPALVELUT	2023	2022
Liikevaihto	63 833,93	970 431,19
Liiketoiminnan muut tuotot	6 006,86	8 650,67
Muut tuet ja avustukset	0,00	251,00
Materiaalit ja palvelut	-24 870,03	-435 553,38
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-19 582,44	-358 181,93
Ostot tilikauden aikana	-16 582,44	-358 181,93
Palvelujen ostot	-5 287,58	-77 371,45
Henkilöstökulut	-34 207,66	-468 393,07
Palkat ja palkkiot	-27 679,59	-370 042,11
Henkilösivukulut	-6 528,07	-98 350,96
Eläkekulut	-5 501,65	-83 693,59
Muut henkilösivukulut	-1 026,42	-14 657,37
Poistot ja arvonalentumiset	-367,88	-20 499,55
Suunnitelman mukaiset poistot	-367,88	-20 499,55
Liiketoiminnan muut kulut	-8 828,73	-145 149,01
Liikeylijäämä (-alijäämä)	1 566,50	-90 262,15
Tilikauden ylijäämä(alijäämä)	1 566,50	-90 262,15

MAA- JA METSÄTILAT

Liikevaihto	466 616,88	253 426,41
Liiketoiminnan muut tuotot	196 759,19	218 037,56
Muut tuet ja avustukset	0,00	0,99
Materiaalit ja palvelut	-19 426,99	-50 724,14
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0,00	-250,00
Ostot tilikauden aikana	0,00	-250,00
Palvelujen ostot	-19426,99	-50 474,14
Henkilöstökulut	-997,79	-1 121,18
Palkat ja palkkiot	-960	-1 080,00
Henkilösivukulut	-37,79	-41,18
Muut henkilösivukulut	0,00	-41,18
Liiketoiminnan muut kulut	-2120,55	-2 984,71
Liikeylijäämä (-alijäämä)	640 830,74	416 634,93
Tilikauden ylijäämä(alijäämä)	640 830,74	416 634,93

6. ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

TILINPÄÄTÖKSEN PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUS

LIPERISSÄ 25.3.2024

LIPERIN KUNNANHALLITUS

_____
Koppinen Kirsi

_____
Tolvanen Mauri

_____
Karttunen Tero

_____
Kaskiniemi Mikko

_____
Kivivuori Marja-Leena

_____
Kontkanen Heikki

_____
Kuittinen Tero

_____
Pakarinen Tuula

_____
Tikka Tiina

_____
Mikkanen Hannele

TILINTARKASTUSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

LIPERISSÄ ___ / ___ 2024

BDO Audiator Oy

_____
Lilja Koskelo
JHT, HT

7. TILINPÄÄTÖSTÄ VARMENTAVAT ASIAKIRJAT

Tilinpäätöstä varmentavat asiakirjat

Tositelajit		2023	
Id	Nimitys		
ALKUSA	Alkusaldot	1 001	1 999
BUD	Talousarvio	2 001	2 999
LBUD	Lisämääräraha/talousarviomuutos	3 001	3 999
MUIST1	Muistio, ulkoinen, Raindance	10 001	13 999
MUIST2	Tileistäpoistot	14 001	14 999
MUIRO2	Muistio, ulkoinen, Rondo	15 001	19 999
MUISIS	Muistio, sisäinen Raindance	20 001	24 999
MUIRS2	Muistio, sisäinen Rondo	25 001	29 999
IRTAIN	Irtaimisto	33 001	33 999
KOMTOS	Käyttöomaisuus	34 001	34 999
KOMMUI	Käyttöomaisuusmuistiot	39 001	39 999
SISRON	Sisäiset laskut, Rondo	40 001	44 999
ZBF	Budjetointositteet	96 000	96 999
PANKKI	Pankin tiliote	101 001	109 999
PALKAT	Palkat	100 001	100 999
OSTOT	Ostolaskut Rondosta	8 000 001	8 299 999
OMAKSU	Ostomaksut	8 990 001	8 999 999
YMRMAN/MRPMAN	Manuaalisuoritukset	5 110 001	5 199 999
YMRVII/MPRVII	Viitesuoritukset	5 210 001	5 299 999
YMRHYV/MRPHYV	Hyvityslaskujen kuittaus	5 310 001	5 399 999
YMRK/MRPK	Tileistä poisto	5 410 001	5 499 999
YMR10/MRP10	Laskulaji 10	10 000 001	10 999 999
YMR11/MRP11	Laskulaji 11	11 000 001	11 999 999
YMR13/MRP13	Laskulaji 13	13 000 001	13 999 999
YMR14/MRP14	Laskulaji 14	14 000 001	14 999 999
YMR15/MRP15	Laskulaji 15	15 000 001	15 999 999
YMR20/MRP20	Laskulaji 20	20 000 001	20 999 999
YMR21/MRP21	Laskulaji 21	21 000 001	21 999 999
YMR22/MRP22	Laskulaji 22	22 000 001	22 999 999
YMR23/MRP23	Laskulaji 23	23 000 001	23 999 999
YMR26/MRP26	Laskulaji 26	26 000 001	26 999 999
YMR27/MRP27	Laskulaji 27	27 000 001	27 999 999
YMR28/MRP28	Laskulaji 28	28 000 001	28 999 999
YMR29/MRP29	Laskulaji 29	29 000 001	29 999 999
YMR30/MRP30	Laskulaji 30	30 000 001	30 999 999
YMR32/MRP32	Laskulaji 32	32 000 001	32 999 999
YMR44/MRP44	Laskulaji 44	44 000 001	44 999 999
YMR54/MRP54	Laskulaji 54	54 000 001	54 999 999
YMR72/MRP72	Laskulaji 72	72 000 001	72 999 999
YMR75/MRP75	Laskulaji 75	75 000 001	75 999 999
YMR77/MRP77	Laskulaji 77	77 000 001	77 999 999
KLALKU	Konsernin alkusaldot	99 910 001	99 919 999

KLTOT	Konsernin tytär/ky	99 920 001	99 929 999
KLKIRJ	Konsernikirjaukset	99 930 001	99 939 999
KASSA2	Kassa 2	112 001	119 999
LTOS	Liitetietosisitteet	1	46

Selvitys käytetyistä kirjanpito- ja kirjasto- ja niiden säilytyksestä

TASEKIRJA	Pysyvästi nidottuna
PÄIVÄ- JA PÄÄKIRJAT	10 vuotta sähköisenä
TASE-ERITTELYT	Pysyvästi irtolehdet mapitettuna
TILIPUITTEET	Pysyvästi sidottuna
TILITOSITTEET	10 vuotta irtolehdet mapitettuna tai sähköisenä